"În țara aceasta meritul n-are preț, numai porc-de-cîinele înaintează".

Ion Codru-Drăgușanu (*Peregrinul transilvan*)

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XIII
Nr. 2-3/146-147
Februarie – Martie
2003
24 pag. - 15000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANȚA, ELVEȚIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

CULTUL MONȘTRILOR

Rămășițele pămîntești ale lui Carol II – "regele *playboy*" ce a apucat să domnească 10 ani între două dezertări, pierzând fără luptă o treime din teritoriul țării, decimînd elita unei generații (peste 300 de asasinate politice numai între 1938 și 1940!), desființînd democrația cu 7 ani înainte de bolșevizare (căreia i-a netezit în mod iresponsabil terenul) și fugind definitiv din România cu 14 vagoane ticsite de bunuri mai mult sau mai puțin proprii – au fost aduse pe 13 februarie din dependința de la Estoril în necropola regală de la Curtea de Argeș, urmate îndeaproape de rămășițele pămîntești ale Elenei Lupescu-Wolf ("Duduia"), metresa lui de o viață, cu care făcuse totuși o căsătorie tîrzie (1947-1953), chipurile "pe patul morții", dar care i-a supraviețuit timp de 24 de ani (1953-1977), judecîndu-se la sînge cu toți urmașii legitimi și nelegitimi ai satirului răposat în puf, pe meleaguri lusitane.

Pus la cale în mare secret de guvernul neocomunist al lui Adrian Năstase (!), din păcate cu complicitatea nevertebrată a Bisericii Ortodoxe Române (care a reușit să lase încă o dată impresia că nu-i decît o simplă unealtă a puterii seculare) și cu acordul constipat al Casei Regale (care i-a găsit cu acest prilej o întrebuințare publică și Dudei pripășite în ogradă), faptul s-a produs și a fost mediatizat cu titlu de "reparație istorică" (?!), dar nimeni n-a reușit să răspundă coherent și pînă la capăt întrebării elementare: *Cui prodesi?* Cui folosește această înhumare oficială după 50 de ani a unui criminal depravat și trădător de țară, care și-a bătut joc sistematic de prerogativele regale, de propria familie și de prea răbdătorul popor român, pus acum, de la vlădică pînă la opincă, să caște gura, nedumerit, rebegit și pauperizat, la un *show* funerar de aproape 3 miliarde de lei, care n-a făcut decît să readucă la suprafață niște drojdii demult depuse în coșciugele a două personaje imunde și fatidice, aproape la fel de odioase în retrospectiva istoriei ca și cuplul dictatorial executat în zi de Crăciun?!

Dacă este anevoie de găsit o logică exterioară (cît de cît obiectivă sau general-valabilă) acestui demers straniu și costisitor, el se integrează mult mai lesne în logica interioară (maladivă și psihanalizabilă) a unui guvern patibular, fascinat de oroare și de concupiscență, dovedind un adevărat cult al monstruosului și al perversității. Repatrierea (și pînă la urmă reabilitarea) postumă a lui Carol II, profanatoare deopotrivă pentru spațiul sacru al Curții de Argeș ca și pentru simțul moral al societății noastre civile, se înscrie pe aceeași linie guvernamentală pe care se duce, de mai bine de doi ani, campania scelerată pentru Dracula Park, adică pentru asumarea și comercializarea abjectă a unui fals mit național, cu conotații sataniste și sîngeroase. Iar aducerea concomitentă în România a Elenei Lupescu (a cărei origine etnică rămîne indiferentă în context) se înscrie pe aceeași linie guvernamentală prin care s-a dezincriminat homosexualitatea și se insistă pentru dezincriminarea prostituției sau pentru legiferarea concubinajului. "Acești bolnavi care ne conduc" n-or avea vocație politică, dar au sigur *vocație scatologică*. Un Dan Matei Agathon sau un Ion Antonescu (secretarul de stat surprins de fotoreporteri cu tîrfele pe genunchi la lansarea revistei *Hustler*) nu sînt deloc cazuri izolate: o întreagă clasă politică de avortoni ai comunismului, crescuți în disprețul a tot ce este sfînt, au acum prilejul să-și exhibe public, pe fondul unei democrații de carnaval, turpitudinea moral-spirituală. Nu întîmplător, cel mai înfocat susținător pe micile ecrane al recentei "reînhumări" s-a dovedit a fi un Adrian Păunescu, întruchipare monumentală (și de-acum clasică) a abjecției tupeiste și a oportunismului național-demagogic, ani de-a rîndul bard oficial al ceaușismului – și care probabil că ar fi la fel de favorabil unei eventuale reînhumări a lui Nicolae și a Elenei la Mănăstirea Cozia, cu onoruri naționale! Oamenii născuți și trăiți sub zodia porcului au între ei un fel de afinitate transcedentală; mai ales cu gîndul la unii ca aceștia va fi scris Topîrceanu cîndva că "omului îi trebuie o mare doză de nesimțire ca să nu roșească în fața porcului"...

Una peste alta, pare să existe la noi, impusă mai ales de sus în jos, o tendință spre *cultul național al monștrilor*, indiferent de originea sau de condiția lor socială: un Vlad Țepeș vampirizat prin aliniere complice la o anume stupiditate vulgară a Occidentului, un Ceaușescu după a cărui epocă sinistră mulți continuă să suspine și azi ca jidovii după ceapa Egiptului, un Carol II care – se povestește – a spurcat cristelnița încă de la botez (sub privirile consternate ale vlădicăi Ghenadie Petrescu), pentru ca apoi să spurce tot ce a atins, de la patul conjugal pînă la tronul țării, iar acum, iată, pînă la necropola regală de la Argeș, unde a fost adus cu țiitoare cu tot, ca să nu se mai îndoiască nimeni că România este... "Grădina Maicii Domnului"!

Acum un veac și jumătate, un ardelean trecut dincoace de munți le împărtășea impresiile sale celor de acasă, scriindu-le: "În țara aceasta [Țara Românească] meritul n-are preț, numai porc-de-cîinele înaintează". Astfel eram la ieșirea din fanariotism și astfel am rămas sub semnul triumfător al balcanismului (radicalizat de mentalitatea bezbojnică a secolului XX): o țară în care jigodia este onorată și antum, și postum, pe cînd omul cinstit este desconsiderat și în viață, și după moarte. În vreme ce cele mai pure conștiințe ale României interbelice sînt calomniate pînă astăzi și nici nu se mai știe pe unde le-au fost risipite osemintele, rămășițele călăului lor sînt aduse din străinătate ca niște sfinte moaște și înhumate festiv în monastirea "neisprăvirii" românești!

Singura nădejde consolatoare, compensînd rușinea de a fi contemporanii unei astfel de comedii cinice și strigătoare la cer, este aceea că din așa-zisa "reparație istorică" nu va rămîne pînă la urmă decît o palmă de țărînă spurcată, așa cum din cartea albă a guvernării Năstase nu vor rămîne în memoria națiunii decât gențile negre ca noaptea tranziției.

Anonimul dîmbovițean

DREAPTA ÎNTR-O LUME DE STÂNGA

În ultimul timp, atât la noi cât şi aiurea, se vorbeşte tot mai insistent de necesitatea (re)creării unei Drepte politice autentice, în măsură să constituie o alternativă la guvernare sau, cel puţin, să tempereze, cu mijloace specifice opoziţiei, excesele unei Stângi hipertrofiate şi pline de sine, ce, nu face decât să adâncească, pe zi ce trece, criza lumii moderne (care, înainte de a fi o criză politică, este una metafizică).

Dacă în următoarele decenii nu se va înfiripa o Dreaptă politică credibilă, fie ea chiar "trădătoare", adică adaptată realităţilor lumii moderne, astfel încât să facă faţă provocărilor "veacului", dar care să fie cu totul altceva decât ceea ce se consideră astăzi ca fiind partide de dreapta (democraţiile creştine şi diferitele vecinătăţi liberale împinse la dreapta), atunci omenirea va cunoşte o tiranie totalitară mult mai dezastroasă decât totalitarismele secolului XX. Căci atotputernicia Stângii, îmbătate de succese şi fără nici o opreliştе, duce cu necesitate la tiranie. A prevăzut acest lucru, încă din prima jumătate a secolului XIX, Alexis de Tocqueville, care, referindu-se la "popoarele democratice", spune că acestea *"au pentru egalitate o pasiune atât de înflăcărată, nesăţioasă şi de nestăvilit încât, dacă nu o vor putea obţine în libertate, vor fi dispuse să accepte sclavia chiar, pentru a o obţine. Sunt în stare să suporte sărăcia, aservirea, barbaria, numai aristocraţia nu"*. Şi mai departe: *"Cred că este mai uşor de instaurat un regim absolut şi despotic într-o societate în care condiţiile sunt egale decât în alta, şi mai cred că un asemenea regim, o dată instaurat, nu numai că va oprima pe oameni, ci, cu timpul, le va răpi şi multe dintre atributele lor omeneşti [...]. Despotismul, care este periculos în toate timpurile, este cu atât mai periculos în perioadele democratice"*. Şi nu s-ar putea spune că devenirea istorică nu i-a dat dreptate. E suficient să urmărim evoluţia Stângii – de la *Stânga liberală*, fundamentată ideologic imediat după Revoluţia franceză, la *Stânga comunistă*, trecând mai întâi prin *Stânga anticlericală şi democratică*, iar apoi prin *Stânga socialistă* – pentru a ne da seama că A. de Tocqueville a avut dreptate.

Şi dacă experienţa comunistă a secolului XX a eşuat lamentabil în bolşevism, fiind confiscată de Rusia şi transformată în suport ideologic al mesianismului său, nu înseamnă că aventura comunistă nu va continua. Stânga socialistă de astăzi, chiar în condiţiile prăbuşirii bolşevismului, nu a renunţat la înfăptuirea "visului de aur" al omenirii, căruia, din motive de imagine (conceptul de comunism s-a demonetizat), nu-i mai spun comunism, ci *mondialism*, *globalizare*, *comunitarism* sau mai ştiu eu cum. Dar, oricum îi vor spune, ceea ce va rezulta din acest marş triumfal al Stângii va fi "aceaşi Mărie cu altă pălărie", adică acelaşi totalitarism nivelator, chiar dacă va opera, poate, cu metode ceva mai subtile şi cu mijloace oarecum diferite faţă de cele ale defunctului totalitarism comunist. Şi "bastionul", "farul călăuzitor" al acestui nou sistem vor fi Statele Unite ale Americii. Americanii, care până mai ieri au pozat în apărători ai Occidentului, iar acum pozează în campioni ai Libertăţii şi în apărători ai întregii Umanităţi, îşi vor impune modelul (*the american way of life*), care are multe afinităţi şi similitudini cu modelul comunist, pentru că stau pe acelaşi fundament ideologic. Alain de Benoist vorbeşte chiar de o matrice comună: *"Această matrice comună constă, în primul rând, în ideea că dimensiunea economică defineşte esenţialul existenţei umane şi îi determină finalitatea. Prin mijloace radical diferite, regimurile liberale şi regimurile comuniste urmăresc scopuri identice. Având, şi unele şi altele, aceeaşi aspiraţie egalitară şi descinzând din acelaşi materialism şi din acelaşi universalism, ele nu pot concepe societatea decât ca pe o organizare raţională bazată pe schimburi între egali"*.

Aşa stând lucrurile, cei care îşi imaginează că Statele Unite au luptat împotriva comunismului sovietic de pe poziţii de Dreapta sunt naivi, după cum tot atât de naivi sunt şi cei care cred acelaşi lucru despre nazismul german.

Lumea modernă este şi a fost, în toată perioada de după primul război mondial, când s-au destrămat ultimele imperii europene, guvernată, cu nesemnificative excepţii, de regimuri de stânga. În consecinţă, se poate afirma, fără teamă de a greşi, că atât cel de-al doilea război mondial, cât şi "războiul rece" care i-a urmat nu au fost războaie purtate între ideologii diferite, ci au fost mai degrabă "războaie fratricide", duse de diferite ţări sau grupuri de ţări cu regimuri de Stânga, pentru obţinrea supremaţiei mondiale. În cel de-al doilea război mondial şi-au disputat această supremaţie *trei mesianisme* desacralizate, toate, la vremea respectivă, aliniate la Stânga: *mesianismul rus* (care, înainte de Revoluţie, viza, de pe poziţii pe atunci de dreapta, unificarea lumii ortodoxe şi refacerea Imperiului Bizantin), metamorfozat în internaţionalism proletar şi ateu; *milenarismul german*, care se regăseşte în nazismul păgânizant, al cărui fondator preconiza crearea unui mare *Reich* german care să dureze o mie de ani; şi *milenarismul new-age*-ist (pe atunci *in nuce*) al democraţiilor occidentale descreştinate, în frunte cu Statele Unite ale Americii. După înfrângerea Germaniei naziste, s-au încăierat – în aşazisul "război rece" – învingătorii între ei: de o parte Rusia sovietică, iar de cealaltă parte Statele Unite şi aliaţii lor europeni ("occidentaloizii" de care vorbeşte un Al. Zinoviev).

Aşadar, mişcările fasciste din perioada interbelică, în afară de cea a lui Salazar şi, în oarecare măsură, de cea franchistă, nu au fost mişcări de dreapta, ci îşi au sorgintea în aceeaşi Stângă ca şi bolşevismul. În sprijinul acestei aserţiuni se poate invoca opoziţia cvasiunanimă a Dreptei tradiţionale italiene faţă de Fascism şi, în mod special, opoziţia faţă de Nazism a Dreptei tradiţonale germane, care, după unii istorici, ar fi fost singura în măsură să organizeze o mişcare de rezistenţă împotriva lui Hitler. În orice caz, principalii teoreticini ai Dreptei tradiţionale germane (Stefan George, Ernst von Salomon, Ernst Jünger, Oswald Spengler) nu şi-au ascuns niciodată ostilitatea faţă de naţional-socialism şi de Hitler. De altfel, Claus von Stauffenberg, autorul atentatului împotriva Führerului, era un discipol a lui Stefan George. Dar nu doar acesta este singurul şi cel mai important argument care să demonstreze că atât Fascismul italian, cât şi Naţional-Socialismul german au fost mişcări de stânga. Mai sunt şi altele, mult mai consistente şi mult mai convingătoare.

Înainte de a le trece în revistă, este necesar să amintim că, după cel de-al doilea război mondial, învingătorii s-au străduit (şi în oarecare măsură au şi izbutit) să inculce opiniei publice ideea că regimurile fasciste au fost de dreapta, pentru a pune astfel excesele acestora pe seama Dreptei în general. Şi au reuşit să o facă, deoarece, atât în epocă, cât şi mult după, se auzea foarte des spunându-se că "cel mai mare rău pe care l-a făcut Hitler omenirii este compromiterea Dreptei". Nu le-a fost greu să convingă pe mulţi că aşa stau lucrurile, deoarece, şi atunci ca şi astăzi, Stânga era practic identificată cu Comunismul şi, în consecinţă, cei ce au luptat sau luptă împotriva acestuia trebuie să fie neapărat "de dreapta". A mai fost pusă în circulaţie şi o altă teorie, conform căreia atât Fascismul, cât şi Comunismul ar fi depăşit dihotomia Dreapta-Stânga, ele constituind manifestări ale unui fenomen istoric nou, specific secolului XX, care a fost numit Totalitarism. Această teorie a fost inspirată, probabil, din declaraţiile unor lideri fascişti care pretindeau, la vremea respectivă, că ei ei nu sunt nici de dreapta, nici de stânga, ci, că au depăşit această antinomie. J. A. Primo de Rivera, fondatorul Falangei spaniole, declara, de exemplu, următoarele: *"Fascismul s-a născut pentru a aprinde o credinţă. Nu o credinţă de dreapta, căci Dreapta urmăreşte, în fond, să conserve totul, chiar şi injustiţia. Dar nici o credinţă de stânga, căci Stânga urmăreşte, în fond, să distrugă totul, chiar şi ceea ce este bun"*. În perioada postbelică, unii teoreticieni de stânga, vrând să se debaraseze de bolşevici şi de excesele lor, i-au inclus şi pe aceştia în aceeaşi categorie (nici de dreapta, nici de stânga) a regimurilor zise totalitare. Dar aceşti teoreticieni se feresc să scormonească în istorie şi să vadă care sunt originile acestor totalitarisme. Că totalitarismul comunist îşi are originea în Stânga socialistă modernă nu mai trebuie demonstrat. Ceea ce vom face în continuare va fi să aducem câteva argumente irefutabile că Fascismul în general – şi naţional-socialismul german, în special – îşi află sorgintea în aceeaşi Stângă ca şi Comunismul.

În primul rând, mişcările fasciste au fost mişcări revoluţionare; or, se ştie că Revoluţia este apanajul Stângii. Dreapta este reacţionară. Fascismul nu a urmărit nici conservarea ordinii burgheze, nici restaurarea vreunui vechi regim, nici respectarea tradiţiilor vii. El a urmărit, apelând conjunctural la nişte tradiţii mai degrabă livreşti, să instaureze o "nouă ordine". Şi aceasta nu se poate face decât prin revoluţie. Hitler însuşi a declarat răspicat acest lucru: *"Între noi şi bolşevici există mai multe puncte comune decât divergenţe. În primul rând, spiritul revoluţionar. [...] Noi vrem revoluţie.* Şi a făcut *Revoluţia brună.*

Pe lângă componenta revoluţionară, Fascismul a mai avut şi alte componente de stânga. destul de uşor de sesizat. Dintre toate, cea mai importantă este cea legată de originea puterii. Ca în toate regimurile de stânga, şi în Fascism puterea emană "de jos", de la mase, şi nu "de sus", ca în regimurile tradiţionale. Dar nu numai puterea este emanaţia maselor, ci şi liderul. Cineva făcea următoarea remarcă: *"Hitler nu s-a impus poporului german cu forţa, ci l-a reprezentat. În aceasta a constat puterea lui"*. O altă componentă de stânga importantă a Fascismului este ateismul şi politica violent anti-religioasă. Sunt cunoscute celebra provocare adresată lui Dumnezeu de către Mussolini (*"Dacă Dumnezeu există, îi dau cinci minute ca să mă trăznească!"*), precum şi nu mai puţin celebra blasfemie a lui Hitler: *"Religiile?"* – întreba retoric acesta din urmă; şi tot el răspundea: *"Toate – tot un drac. Nici una nu are nici un viitor. [...] Aceasta nu mă va împiedica deloc să extirp creştinismul din Germania"*. Astfel, persecuţiile religioase sunt aproape tot atât de frecvente în Fascism ca şi în Comunism. Dar cele două regimuri totalitare mai au şi alte trăsături comune specifice Stângii, care sunt atât de evidente încât este suficient doar să le enumerăm: antitradiţionalism, mesianism utopic şi ideologie milenaristă oficială, partid unic cu bază de masă, birocraţie excesivă, monopol asupra mijloacelor de comunicare, poliţie politică teroristă şi multe altele. Pentru ceea ce am vrut să demonstrăm cred că este suficient.

Să ne întoarcem acum la problema de la care am pornit, şi anume aceea a necesităţii (re)creării unor autentice partide de dreapta. Vom pune mai întâi în discuţie în ce măsură este posibilă astăzi crearea unui partid de dreapta autentic şi, o dată creat, în ce măsură va fi şi eficient, adică în ce măsură va putea să-şi îndeplinească menirea într-o lume ca a noastră, desacralizată şi atomizată. Căci omul modern, "omul autonom" (cum l-a numit Petre Ţuţea), sieşi suficient, a reuşit performanţa ca, rupând toate legăturile cu transcedenţa şi cu tradiţia, să înlocuiască valorile-scop (Adevărul, Binele, Frumosul) cu valori-mijloc (economicul, politicul, utilul) şi să dea omului şi aventurii sale "pământeşti" o altă finalitate, intrinsecă. Şi a mai făcut ceva: a ucis Taina. Şi, ucigând Taina, a ucis în OM – sau, în cel mai fericit caz, a atrofiat doar – instinctul de nemurire, producând astfel o dezordine spirituală, precum şi un grav dezechilibru social care ameninţă existenţa civilizaţiei înseşi. Din păcate, omul modern, ademenit de "cântecul de sirenă" al Stângii, a adoptat, conştient sau inconştient, o concepţie despre lume care corespunde, în linii mari, acestei *Weltanschauung* stîngiste, ceea ce îl face să încline, din punct de vedere politic, de cele mai multe ori, spre una şi aceeaşi orientare. În aceste condiţii, pe tărâm politic, Dreapta nu mai poate acţiona decât fie ca o falsă Dreaptă (ceea ce se întâmplă, de fapt, astăzi), fie adaptându-se, până la limita "trădării", realităţilor şi cerinţelor lumii moderne (pentru ca, de pe această poziţie, să poată juca un rol secundar şi moderator şi să poată conserva şi salva ceea ce mai poate fi salvat).

Dacă pe tărâm politic Dreapta are puţine şanse să se impună, ea poate, în schimb, să acţioneze în voie – şi cu oarecare succes – pe tărâm spiritual şi cultural. Mai sunt încă destui muritori în stare de graţie, capabili să audă "muzica sferelor" şi să o capteze pentru a o pune temelie "noilor întemeieri".

Demostene ANDRONESCU

PÂNĂ UNDE MERGE REGIONALIZAREA ROMÂNIEI ?

Punct pe *i* în chestiunea regionalizării

O chemare nouă, ţara o străbate: *regionalizarea României* în scopul declarat al administrării cât mai eficiente a fondurilor necesare integrării, alocate ţării noastre de către Uniunea Europeană. Ca urmare a acestui "imperativ categoric", în România au fost stabilite, încă din 1998, *opt regiuni* de dezvoltare ,conform principiului echităţii teritoriale, calchiate după proiectul administrativ al lui Carol al II-lea, neindependente din punct de vedere administrativ şi funcţionând în paralel cu cele 41 de judeţe. Dar, în viziunea integristă a Uniunii Europene, regiunile se constituie dintr-o adunare reprezentativă (corespunzătoare unui parlament regional) şi dintr-un organ executiv (corespunzător unui guvern la nivel regional), urmând a fi supuse unei conduceri (bicefale?), reprezentate de guvernatorul local şi de prefect. Dacă vrem să punem punctul pe *i* în această problemă aflată în dezbatere, trebuie precizat fără echivoc, de la bun început, că respectivele regiuni nu pot funcţiona cu adevărat independent din punct de vedere administrativ, decât într-un *stat federal*. În aceste condiţii, mai devreme sau mai târziu, caracterul naţional unitar al statelor suverane europene va intra într-o inevitabilă contradicţie cu federalizarea impusă din raţiuni supranaţionale de către U.E. Din această cauză, în paralel cu canonada mediatică de discreditare a oricărei forme de naţionalism şi de substituire a "anacronicului" concept de *stat naţional* cu cel de *stat civic*, termenul de *federalizare* este evitat deocamdată cu prudenţă şi înlocuit într-o etapă iniţială cu cel de *descentralizare* (care dă bine, în opoziţie cu "centralismul democratic" de sorginte comunistă), iar acum, în etapa de tranziţie (de la comunism la centralismul globalist), cu cel de *regionalizare*, cu un mai pronunţat caracter integrist, dar menajând încă sensibilitatea şi susceptibilitatea naţiunilor intrate fără voia lor în hora globalizării".

La extrema "ultra-retrogradă" a dezbaterii pro/anti-regionalizare se situează Partidul România Mare, care, prin vocea deputatului P.R.M. Augustin Lucian Bolcaş, consideră că tendinţele de regionalizare a României "independent de forma pe care o îmbrăţişează, sunt tendinţe centrifuge, care pot foarte uşor să ducă la dezmembrarea ţării" (cf. *Evenimentul zilei* / 20 ianuarie 2003).

La centru, în surprinzător tandem cu P.N.Ţ.C.D. (care "nu poate fi de acord cu o descentralizare sau o regionalizare care să ducă la dezmembrarea României, zonele bogate, cum ar fi Timişul sau Aradul, putând contribui la un fond de solidaritate, dar aşa cum hotărăsc ele", după cum a declarat vicepreşedintele Viorel Sasca – cf. *Evenimentul zilei* / 20 iunie 2002), se situează atitudinea prudentă, de un conservatorism moderat, a preşedintelui Ion Iliescu care acceptă descentralizarea administraţiei locale ("fiecare comunitate are datoria de a-şi lua destinul în propriile-i mâini"), cu condiţia ca aceasta să nu favorizeze tendinţele secesioniste ("Nu există soluţii individuale la problemele generale ale României. Sunt de neconceput oaze de prosperitate într-un deşert de sărăcie" – cf. *Evenimentul zilei* / 20 ianuarie 2003).

La extrema "ultra-progresistă" se situează Sabin Gherman, preşedintele Ligii Transilvania-Banat, căruia îi revine paternitatea ideii de regionalizare sub lozinca "M-am săturat de România" – vârful de lance (nemulţumit de regionalizarea pe criterii economice) al autonomiei regionale bazate pe criterii cultural-istorice.

Atitudinea U.D.M.R. – partid etnic incompatibil cu standardele unei democraţii avansate, care a atacat neîncetat, la scenă deschisă, caracterul naţional al statului român, intrând astfel în coliziune chiar cu legea siguranţei naţionale fără ca vreuna din autorităţile statului român să se sinchisească – este, de această dată, lipsită de patos şi de incisivitate (considerând chestiunea doar ca "o opţiune europeană" – prin vocea senatorului U.D.M.R. Seres Denes – cf. *Evenimentul zilei* / 20 ianuarie 2003). Explicaţia acestei poziţii moderate constă în faptul că U.D.M.R. preferă să-l scoată la înaintare pe Sabin Gherman, a cărui Ligă alcătuită în marea ei majoritate din etnici maghiari ("avem 1700 de membri cu semnătură, dintre care mulţi sunt, cel puţin după nume, membri U.D.M.R." – a declarat Mircea Teaha, vicepreşedintele Ligii), înregistrează coincidenţe ideologice cu blocul reformist din U.D.M.R., condus de parlamentarul extremist Toro Tibor (deputat U.D.M.R. de Timiş), pe baza cărora acesta "doreşte strângerea relaţiilor cu formaţiunea condusă de Gherman" ; acestui demers "i se alătură şi deputatul U.D.M.R de Bihor, Szylogyi Zsolt, cunoscut ca adept al aripii Tokes" (cf. *Evenimentul zilei* / 17 iulie 2002).

Planul DNESTR şi dezmembrarea teritorială a României

"Regionalizarea" României (tot pe criterii "cultural-istorice" !) figurează, *avant la lettre*, în planul DNESTR (denumirea rusească a râului Nistru) conceput sub acest nume conspirativ de conducerea U.R.S.S. pentru înlocuirea deviaţionistului Ceauşescu (din cauza politicii "naţionalist-şovine" a acestuia, a opoziţiei sale făţişe faţă de invadarea Cehoslovaciei de către trupele Tratatului de la Varşovia şi a veleităţilor sale de emancipare de sub tutela Kremlinului) "cu un cadru de partid loial Moscovei", prin pregătirea unui puci militar împotriva dictatorului român şi *găsirea "unui pretext pentru o intervenţie militară a Uniunii Sovietice în România*, în cazul în care puciul va eşua"[1]. În acest scop, *cu ajutorul seviciului de informaţii maghiar*, sovieticii "intenţionau a crea *stări de spirit nefavorabile în Transilvania*", în timp ce "cu sprijinul activ al serviciului de spionaj bulgar", pregăteau "o răscoală a minorităţilor bulgare din Dobrogea, determinată, chipurile, de politica şovină a lui Ceauşescu"[2]. Ce-ar mai fi rămas din România "regionalizată", în urma "salvării" "fraţilor moldoveni" de către ruşi şi a minorităţilor conlocuitoare din Transilvania şi Dobrogea de către ungurii şi, respectiv, bulgarii săritori şi ei, la o adică, în apărarea "revoluţiei" din decembrie 1989? O Ţară Românească (lipsită de accesul la Marea Neagră) fără probleme minoritare şi fără a necesita mari costuri în vederea integrării ulterioare în noul imperiu confederativ preconizat de U.E.!

Pentru a crea "necesitatea" intervenţiei militare sovietice, "revoluţia" din decembrie 1989 a debutat cu "războiul electronic" – un bruiaj teribil care "a făcut imposibile comunicaţiile radio ale armatei, inclusiv supravegherea radar". Pe măsura intensificării bruiajului, în noaptea de 22-23 decembrie, "generalii care conduceau armata au fost bombardaţi cu mesaje panicate despre atacuri aeriene", dar tot ce a doborât antiaeriana a fost, în locul resturilor de

Traian Călin UBA

(continuare în pag. 4)

1. Ion Mihai Pacepa, *Moştenirea Kremlinului*, Editura Venus, Bucureşti 1993, p. 302.
2. *Ibidem*, p. 304.

(urmare din pag.3)

avioane şi elicoptere, "o grămăjoară de plastic ars", provenit din ţintele false. Scopul acestei masive diversiuni era "crearea imaginii false că forţele Securităţii, loiale lui Ceauşescu, ar fi atât de numeroase şi de înzestrate încât să fie capabile să ducă un război general, pe tot teritoriul, cu cele mai sofisticate arme, pentru înăbuşirea revoluţiei"[3].

Conform planului DNESTR, acesta era momentul propice pentru scontata intervenţie militară sovietică. În aceste condiţii, "la orele două, în după-amiaza zilei de 23 decembrie, televiziunea română a anunţat că Frontul Salvării Naţionale a cerut ajutor militar Uniunii Sovietice, deoarece teroriştii neidentificaţi erau pe cale să-l reinstaureze pe Ceauşescu (...) Ambasada sovietică din Bucureşti a intrat prompt în joc, declarând oficial că personalul ei era în pericol. Câteva ore mai târziu *Vremia*, buletinul de ştiri al televiziunii sovietice, a "confirmat" că Ceauşescu era sprijinit de "mercenari străini" şi a anunţat că Kremlinul îl informase deja pe Iliescu că era gata să-i acorde ajutor militar dacă va fi necesar. (...) *Departamentul de stat american a declarat că Washington-ul priveşte favorabil o intervenţie militară sovietică în România*"[4]. Consensul (dezvăluit de Pacepa) dintre ruşi şi americani, cu privire la invadarea ţării noastre de armata sovietică "eliberatoare", plasează planul DNESTR în cadrul unui scenariu mult mai vast, "vizat" de marile puteri, cu ştiinţa anumitor cancelarii occidentale, de dezmembrare a unor state vechi (fosta Iugoslavie, fosta Cehoslovacie) şi de formare a altora noi (dintre care Slovenia şi Cehia au prins deja trenul aderării la U.E.) în procesul extinderii Occidentului după căderea comunismului. În acest sens pledează pripeala cu care la 22 decembrie 1989, guvernul Ungariei, "condamnând masacrarea organizată a poporului" nostru şi manifestându-şi "intenţia de a ajuta prin toate mijloacele pe care le are, poporul român", *a solicitat intervenţia străină în România* prin "convocarea Consiliului de Securitate O.N.U.", cu "rugămintea de a se acorda ajutor poporului român prin toate mijloacele posibile" (cf. *Agerpress* – Budapesta – 25 decembrie 1989). În condiţiile în care "ungurii cheltuiesc anual circa 4 miliarde de dolari, sumă exorbitantă raportată la mărimea şi potenţialul ţării lor, pentru a convinge opinia publică şi cancelariile occidentale, mai ales, că la Trianon li s-a făcut o mare nedreptate şi că Transilvania ar trebui să le fie restituită"[5], Ungaria – în comunicatul mai sus citat – se arată preocupată numai de ajutorarea poporului român, fără a sufla nici o vorbă despre minoritatea maghiară din România – deşi "platforma U.D.M.R. publicată imediat după 22 decembrie 1989 era, întâmplător, antedatată"[6] (deci conturată înainte de "revoluţie").

Dezmembrarea teritorială a României prevăzută în planul DNESTR, nu a mai avut loc pentru că: 1) Armata română trecuse de partea poporului. 2) Generalul Guşe, şeful M.St.M. şi omul numărul unu al armatei din acea vreme a respins categoric (plătind ulterior cu viaţa) iniţiativa lui Ion Iliescu de a chema în ajutor trupele sovietice. 3) şeful D.S.S., generalul Iulian Vlad, a avut o poziţie extrem de lucidă (deoarece deţinea "informaţiile ce demonstrau că organizaţii maghiare, din România şi din străinătate, pregătesc o lovitură anti-românească ce urma să fie înfăptuită

PÂNĂ UNDE MERGE REGIONALIZAREA ROMÂNIEI ?

cu forţe paramilitare masive, în scopul ruperii Ardealului din trupul ţării"[7]), ordonând ca Securitatea să-şi ia mâna de pe Ceauşescu şi evitând astfel implicarea acesteia într-un sângeros război care ar fi oferit pretextul intervenţiei străine în România. 4) Caracterul naţional unitar al statului român (neregionalizat în provincii autonome) nu a permis desfăşurarea scenariului secesionist (favorabil integrării în U.E. a celor mai prospere regiuni) care a funcţionat ulterior eficient în cadrul unui stat federal ca Iugoslavia.

Prin Moscova spre Europa?

Surprinzător este că în întreg concertul actualei dezbateri pe tema regionalizării României, nici o voce nu-şi pune problema: ce se va întâmpla cu România regionalizată, în situaţia în care ţara noastră nu-şi va face toate temele necesare aderării la U.E.? Dacă în cazul invitării noastre de a adera la N.A.T.O. a precumpănit poziţia geo-strategică a României (solicitată recent să participe alături de americani la războiul împotriva Irakului) în privinţa aderării la U.E., accentul cade în mod prioritar pe reforma economică, pe care mafia KGB-istă care conduce România nu are interesul să o pună în aplicare, deoarece prin deblocarea concurenţei capitalului occidental, mahării tranziţiei îmbogăţiţi prin jefuirea statului şi extorcarea cetăţenilor, riscă să piardă monopolul pieţei româneşti şi, odată cu acesta, controlul politic asupra României. În această situaţie, ce-i face pe politicienii noştri să fie atât de siguri că vom fi primiţi în U.E. la termenul scontat? Care sunt indicatorii economici pe care se bazează adormitele lor certitudini? Şi care sunt aliaţii politici europeni care ar putea sprijini România în vederea aderării la U.E.?

Criteriul politic nu se poate substitui la nesfârşit performanţelor economice, cu atât mai mult cu cât concesiile făcute americanilor (România fiind prima ţară care a semnat acordul cu S.U.A. cu privire la imunitatea soldaţilor americani în faţa Curţii Penale Internaţionale, primind, în schimb, *o.k.*-ul îngăduitor al F.M.I. pentru o nouă tranşă de împrumut din acordul *stand-by*) în detrimentul europenilor, riscă să stârnească rezervele resentimentare ale acestora – mai ales în contextul în care ministrul american al apărării, Donald Rumsfeld, a aruncat mănuşa Franţei şi Germaniei care se opun războiului din Irak, declarând că centrul de greutate al Europei se mută spre Est, iar Franţa, Belgia şi Germania au replicat recurgând, pentru prima oară în istoria alianţei, la dreptul lor de veto faţă de solicitarea S.U.A. ca N.A.T.O. să demareze planurile de apărare a Turciei.

Pe fondul acestui antagonism dintre S.U.A. şi U.E., Franţa, aliatul nostru tradiţional, a criticat deja entuziasmul pro-american al României, alegându-se însă cu un "perdaf" foarte puţin diplomatic din partea şefului diplomaţiei române, Mircea Geoană. Acesta a replicat că "după ce România se va bucura de mai multe decenii de prosperitate, asemenea Franţei, ne vom putea permite luxul de a trata S.U.A. cu indiferenţă" – ceea ce aminteşte de "principiala" disponibilitate a românului de a-şi trăda aliaţii, sintetizată în zicala de circulaţie în timpul celui de-al doilea război mondial: "Uite-aşa cum ne vedeţi, le-am venit de hac la nemţi, şi-n curând, acuşi, acuşi, o să-i păcălim pe ruşi". Chiar dacă pe ruşi n-am reuşit să-i dovedim, cert este că după ce le-am venit de hac nemţilor, prin insurecţia de la 23 august 1944, nici aceştia nu prea se înghesuie să sprijine România în vederea aderării la U.E. În situaţia în care S.U.A. (pe a căror carte jucăm) e "la cuţite" cu "vechea" Europă occidentală reprezentată de Franţa şi Germania (pilonii U.E.!), cine va mai susţine politic aderarea la U.E. a unei Românii neperformante economic? Poate Rusia – care a început deja să se substituie Statelor Unite, ca aliat al U.E. şi garant al securităţii europene!!!

De remarcat că în timp ce economia României se prăbuşeşte vertiginos (fără ca U.E. să demaşte acuta polarizare a societăţii româneşti incompatibilă cu standardele democraţiei liberale), tendinţele de "descentralizare" au continuat să funcţioneze pe teritoriul României, conform planului DNESTR, chiar şi după victoria "revoluţiei" din 1989, atât în Transilvania (unde Sabin Gherman vizează autonomia etnică în timp ce U.D.M.R. "sapă" la temelia statului naţional), cât şi în Moldova (prin înfiinţarea partidului separatist al moldovenilor). Într-un context stabil şi în absenţa autonomiei regionale, forţele secesioniste nu pot întruni condiţiile necesare scontatei uniri a Transilvaniei şi Moldovei cu "patria-mamă" Ungaria (în cadrul federativ al U.E.) şi, respectiv, Republica Moldova (în cadrul federativ al C.S.I.). Dar, în urma regionalizării României nu pe criterii economice (care evită preponderenţa secuilor în cadrul vreuneia dintre regiuni!) ci pe criterii cultural-istorice (care favorizează posibilitatea dictaturii minorităţilor), cea mai performantă economic – datorită investiţiilor străine, în mare parte ungureşti – şi, în consecinţă, cea mai prosperă provincie autonomă va fi, cu siguranţă, Transilvania. Aceasta (în urma invitaţiei Ungariei de a adera la U.E.) se învecinează direct cu Europa, cu care se înrudeşte – spre deosebire de celelalte provincii româneşti – atât prin amprenta intra-carpatică a civilizaţiei austro-ungare, cât şi prin afinităţile confesionale catolice şi protestante.

În condiţiile în care aderarea la U.E. a unei Românii regionalizate pe criterii cultural-istorice va fi amânată la calendele greceşti (după principiul "boală lungă – moarte sigură"), care va fi reacţia *etnicilor* transilvani? Se vor sătura şi aceştia de România, la instigarea lui Sabin Gherman? Ar avea toate motivele! (Şi subsemnatul s-a săturat de această Românie, dar – spre deosebire de Sabin Gherman – nu-şi face nici o ligă separatistă cu birou la Bruxelles, pe această temă!) Şi atunci, de ce ar mai plăti aceştia impozite şi pentru amărâţii de moldoveni, şi pentru superficialii regăţeni, de vreme ce precedentul acestui refuz a fost deja creat în nordul Italiei, deci chiar în cadrul U.E.?!

În situaţia destabilizatoare a acestei greve financiare (permisă de autonomia administrativă-financiară-politică a Transilvaniei regionalizate), graniţa Uniunii Europene, proiectată iniţial a se extinde până la munţii Urali şi apoi redimensionată până la Prut, riscă să se restrângă în cele din urmă, *de facto*, pe arcul carpatic – însuşindu-şi astfel fruntariile delimitate chiar de planul DNESTR.

3. Al. Saucă, *KGB-ul şi revoluţia română*, Editura Balek/Pika Import-Export SRL, iunie 1992, pp. 29-31.
4. Ion Mihai Pacepa, *op. cit.*, pp. 451-452.
5. AL. Saucă, *op. cit.*, p. 16.
6. *Ibidem*, p. 27.
7. *Ibidem*, p. 27.

AMĂGIRI & DEZAMĂGIRI

Marginalii la relaţiile politice româno-americane (VII)

(urmare din numărul trecut)

Despre Conferinţa de la Yalta (4-11 februarie 1945) s-au scris zeci de cărţi. În nici una însă nu găsim vreo referire că, la acest conciliabul (astăzi ar fi fost denumit *summit*), la care Stalin, Roosevelt şi Churchill au pecetluit viitorul Europei postbelice, România ar fi constituit subiect de discuţie. Explicaţia absenţei ţării noastre de pe ordinea de zi a Conferinţei este simplă: România constituia la acea dată un "caz rezolvat". Viitorul ţării noastre fusese deja decis de Stalin şi Churchill la întâlnirea de la Moscova, din octombrie 1944. O decizie pe care Statele Unite, prin glasul lui Roosevelt, o ratificase fără obiecţii. Pentru a ne convinge că aceasta este explicaţia lipsei oricărei referiri la România, să parcurgem titlurile principalelor capitole ale protocolului final al Conferinţei, aşa cum le prezintă Nicolae Baciu în lucrarea sa *Yalta şi crucificarea României*. "I. Organizarea Naţiunilor Unite. II. Declaraţia asupra Europei eliberate. III. Dezmembrarea Germaniei. IV. Zone de ocupaţii şi comisii de control în Germania. V. Chestiunea daunelor de război. VI. Soarta marilor criminali de război. VII. Situaţia Poloniei. De la punctul VIII la XIV, protocolul se referă la Jugo-Slavia şi frontierele ei, la relaţiile bulgaro-jugo-slave (pact de amiciţie), la pretenţiile Greciei asupra Bulgariei, la retragerea trupelor ruseşti din Iran, la convenţia Strâmtorilor şi la instituirea Consiliului Miniştrilor de Externe. Nimic despre România."

Au existat visători şi optimişti care au sperat, sau mai bine zis şi-au închipuit, că soarta României era legată de "Declaraţia asupra Europei eliberate". Evenimentele care s-au succedat în România constituie însă cea mai convingătoare dovadă că "Declaraţia" n-a fost altceva decât o mistificare, un paravan în spatele căruia occidentalii şi-au ascuns nu numai neputinţa, dar chiar şi cea mai firavă intenţie de a interveni în sprijinul popoarelor ocupate de sovietici, pentru ca acestea să nu-şi piardă identitatea şi să-şi poată prezerva valorile autohtone. De altfel, chiar prin textul "Declaraţiei" sovieticii sunt dezlegaţi de orice oprelişti în acţiunea de comunizare a ţărilor ocupate de armata roşie. În paragraful al II-lea al documentului, înainte de definirea guvernelor cu "largă reprezentare" şi a "alegerilor libere", care urmau, chipurile, să aibă loc în aceste ţări, este statuat următorul principiu: "Stabilitatea în Europa şi reconstruirea economiilor naţionale trebuie să fie îndeplinite prin procedee care să permită popoarelor eliberate să distrugă până şi ultimul vestigiu de nazism sau fascism".

O armă teribilă pusă în mâna bolşevicilor ruşi de "marile democraţii occidentale"! În litera şi spiritul acestei prevederi, era suficient ca unei persoane sau unei instituţii să le fie aplicat stigmatul de "fascism" pentru a fi scoase în afara legii, cu toate consecinţele nefaste care decurg din statutul de proscris.

Faptul că România fusese abandonată de Aliaţi a devenit o tristă certitudine pentru populaţia ţării încă de la primele contacte cu "eliberatorii" sovietici. O realitate de care va deveni curând conştient şi Iuliu Maniu, autorul moral al "Actului de la 23 August 1944". Într-o telegramă datată 1.12.1944, adresată Secretarului de Stat Burton Berry, reprezentantul american în Comisia Aliată de Control, este relatată următoarea discuţie cu omul politic român: "Seara trecută, Maniu mi-a spus că dacă ar fi ştiut că li se va da mână liberă sovieticilor să aplice termenii armistiţiului, nu l-ar fi sfătuit pe Rege să semneze armistiţiul. Era supărat că presiunea sa şi acţiunea românească ce a rezultat din aceasta au făcut ca linia Focşani-Galaţi, care ar fi trebuit menţinută mult timp, să avanseze până la porţile Budapestei... Cu multă emoţie, Maniu m-a întrebat dacă America şi Marea Britanie doreau ca România să devină o parte a Uniunii Sovietice... Apoi a repetat că, dacă în intenţia noastră era să abandonăm România, avem faţă de el datoria să i-o spunem, iar el datora poporului român asigurarea celor mai bune condiţii cu putinţă".

În ciuda evidenţei, a tragediei pe care românii o trăiau zi de zi sub ocupaţia sovietică, în lipsa unei soluţii realiste care să salveze România din ghearele comunismului, oamenii îşi găseau refugiul în speranţa că totuşi americanii nu ne vor abandona şi vor interveni. O dovadă în acest sens o constituie scrisoarea (însoţită de un memoriu de 36 de pagini, în care sunt relatate abuzurile săvârşite de trupele de ocupaţie sovietice) pe care Regele Mihai i-a adresat-o Preşedintelui Roosevelt la 24 ianuarie 1945. Scrisoarea, care a parcurs un drum lung şi întortochiat până a ajunge la destinatar, a fost descoperită în arhivele americane de neobositul cercetător Nicolae Baciu, care o publică în cartea sa *România în Agonie: 1943-1947*, apărută la Editura Ion Dumitru din München, în 1987, de unde o reproducem:

"Prea Stimate Domnule Preşedinte, în cursul ultimilor patru ani, împrejurări nefericite şi conducători lipsiţi de merit au forţat România să urmeze o politică şi să ducă un război ce au fost contrare tradiţiei şi intereselor ei vitale, în opoziţie cu voinţa Mea şi cu convingerile poporului Meu. La 23 august 1944, cu ajutorul lui Dumnezeu, Eu am fost în stare să duc ţara înapoi pe drumul cel bun, pe drumul ce duce la triumful justiţiei, al libertăţii popoarelor şi cu respectul demnităţii umane, împreună cu tradiţionalii, naturalii şi fireştii ei aliaţi. Eu am convingerea că, săvârşind acest act de maniera în care l-am făcut, Eu am servit nu numai interesele poporului Meu, dar şi interesele tuturor popoarelor din Naţiunile Unite... Eu am exprimat mulţumirile Mele glorioasei Armate Roşii pentru ajutorul ce ne-a dat pentru recâştigarea Transilvaniei de Nord, care a fost întotdeauna atât de scumpă în inimile tuturor Românilor adevăraţi... Vreau să atrag atenţia Domniei Voastre asupra memoriului alăturat, din care se poate vedea raţiunea îngrijorărilor Mele. Judecaţi Dv. dacă aceste motive sunt sau nu întemeiate, cunoscându-vă spiritul Dv. de înaltă dreptate ce v-a călăuzit întreaga Dv. acţiune până acum. Dacă Dv. sunteţi de acord cu motivele îngrijorărilor Mele din memoriul alăturat, Eu sper că Dv. veţi decide vreo acţiune, a cărei formă şi moment numai Dv. singur puteţi să le decideţi... Vă rog să primiţi, Domnule Preşedinte... Mihai R".

Este neîndoielnic faptul că cei care au conceput şi redactat scrisoarea semnată "Mihai R." au fost aceleaşi malefice personaje care au plănuit, organizat şi executat complotul de la 23 august 1944: baronul Macsony-Stârcea, Grigore Niculescu-Buzeşti şi Constantin Vişoianu, consilierii de taină ai regelui. Cât priveşte drumul parcurs de această misivă, ea a fost predată iniţial unui ofiţer din serviciul secret al Statelor Unite (de ce n-a fost oare predată reprezentantului oficial al Statelor Unite la Bucureşti, Burton Berry?), care la rândul său a transmis-o directorului OSS, William Donovan. Acesta a prezentat-o preşedintelui Roosevelt în ziua de 5 martie 1945, când acesta, abia întors de la Yalta, era bolnav, muribund. "Răspunsul american – ne informează în continuare Nicolae Baciu – la această scrisoare vine la 21 aprilie 1945, după moartea lui Roosevelt, printr-o telegramă a lui Stettinius (Edward Riley Stettinius Jr., industriaş şi om politic, numit în noiembrie 1944 Secretar de Stat; deşi deţinea această înaltă demnitate în politica externă a Statelor Unite, nu a participat la Conferinţa de la Yalta n.n.), adresată lui Burton Berry, pentru a-i comunica regelui că «a primit instrucţiuni să comunice că preşedintele Roosevelt a primit scrisoarea şi că guvernul său simpatizează cu dorinţa României de a-şi recâştiga locul său printre popoarele doritoare de pace ale lumii. Dumneata, domnule Berry, trebuie să eviţi de a exprima vreo părere asupra memoriului anexat, spunând eventual, dacă problema va fi ridicată, că acest document a fost transmis Deapartamentului de Stat spre studiere»".

În timp ce scrisoarea Regelui Mihai îşi căuta destinatarul, în România presiunea exercitată de sovietici pentru înlocuirea guvernului Rădescu cu un guvern de extracţie comunistă a făcut ca evenimentele să se precipite. Dar iată cum relatează succesiunea evenimentelor Nicolae Baciu în *Yalta şi crucificarea României*:

"La 24 februarie 1945, generalul Rădescu ţine curajosul său discurs la Radio, în care acuză o mână de oameni fără ţară şi fără Dumnezeu că dau foc României. Cei fără ţară şi fără Dumnezeu i-au răspuns prin focuri de mitralieră, trase din Ministerul de Interne... Burton Berry, şeful Misiunii Americane la Bucureşti, împreună cu Le Rougetel, reprezentantul Angliei, cer în zadar o întrevedere cu şeful Misiunii Sovietice. Necunoscând acordul cu privire la zonele de influenţă, Truman (vice-preşedintele Statelor Unite, care conducea de fapt politica externă, Roosevelt fiind grav bolnav - n.n.) trimite instrucţiuni ambasadorului american la Moscova, Averell Harriman, să-l informeze pe Molotov că vor ca situaţia politică în România să se desfăşoare în ordine şi legalitate. Truman cere aplicarea Declaraţiei Europei Eliberate de la Yalta şi adaugă că situaţia din România cere o consfătuire urgentă a celor trei. Această notă a fost prezentată lui Molotov la 26 februarie 1945. Churchill n-a protestat. Consecvent cu el însuşi, explică de ce, cu cinismul său obişnuit: «Ne venea peste mână să procedăm, scrie el în memoriile sale, deoarece Eden şi cu mine, cu prilejul vizitei noastre din octombrie 1944 la Moscova, recunoscusem că Rusia avea primul şi ultimul cuvânt în România şi Bulgaria». Răspunsul lui Molotov la nota lui Harriman a fost fulgerător.

Gabriel CONSTANTINESCU

(continuare în pag. 5)

AMĂGIRI & DEZAMĂGIRI

(urmare din pag. 5)

La 27 februarie, Vîşinski aterizează la Bucureşti, este primit cu toate onorurile şi, de la aeroport, se duce direct la Palatul Regal din Calea Victoriei. Nici Londra, nici Washingtonul nu fuseseră anunţate de această vizită. La drept vorbind, nici nu era nevoie, deoarece prin reprezentanţii lor, Roosevelt şi Churchill, ruşii primiseră mână liberă în România. Scena de la Palat a fost povestită şi este cunoscută. Calm, rece şi brutal, Vîşinski cere Regelui Mihai imediata schimbare a guvernului, socotit neloial Uniunii Sovietice... Regele Mihai voia să câştige timp, pentru a putea interveni la Londra şi la Washington. După cum se vede, nici Regele nu cunoştea acordurile de la Moscova. Dar chiar dacă le-ar fi cunoscut, tot nimic n-ar fi putut să facă".

Deznodământul acestei crize este cunoscut. În urma presiunilor străzii, întreţinute de comunişti, ministrul de Externe a încercat să invoce Declaraţia Europei Eliberate lansată la Yalta. Răspunsul lui Vîşinski a răsunat sec: "Yalta? Yalta sunt eu!". Era singurul care spunea răspicat adevărul. Aşa s-a ajuns la constituirea guvernului Groza. Pentru a scăpa cu viaţă, generalul Rădescu s-a refugiat la Misiunea Engleză, de unde, mai târziu, se va refugia în Occident. Privind retrospectiv evenimentele petrecute în umbra conferinţei de la Yalta, o serie de istorici de prestigiu nu se vor sfii să spună adevărul. În cartea sa *Security versus self determination*, istoricul american John Lewis Gaddis afirmă fără echivoc: "Faptul că Roosevelt n-a vrut să ceară aplicarea Declaraţiei asupra Europei Eliberate, la două săptămâni după Yalta, când Ruşii au instalat în România un guvern aservit lor, arată neîndoielnic că el nu se aştepta ca Moscova să respecte Declaraţia de la Yalta". La fel de categoric este şi istoricul William McNeil, care caracterizează Declaraţia ca "un inofensiv capitol de retorică în ochii lui Stalin, destinat consumului intern american".

La 12 aprilie 1945, Franklin Delano Roosevelt moare şi, conform Constituţiei, vicepreşedintele Harry Spencer Truman devine cel de-al 33-lea preşedinte al Statelor Unite. Ţinut departe de problemele de politică externă de către predecesorul său, noul preşedinte va fi surprins aflând de concesiile făcute Uniunii Sovietice de Roosevelt. Angajamentele şi concesiile internaţionale semnate de acesta îl vor împiedica însă să schimbe cursul politicii externe. Pe de o parte, războiul încă nu se terminase, iar pe de altă parte, nu avea o imagine precisă a nivelului infiltraţiei comuniste în administraţie. Totuşi, la Conferinţa de la Potsdam din iulie 1945, Truman, informat de situaţia din România, unde sub presiune sovietică se instalase un guvern comunist, ceea ce în opinia sa era în contradicţie cu Declaraţia de la Yalta, i-a reproşat lui Stalin acest fapt. Răspunsul acestuia este relatat de Stettinius în cartea sa *Roosevelt and the Russians* şi sună astfel: "Un guvern liber ales, în oricare din aceste ţări, va fi un guvern anti-sovietic, ceea ce eu nu pot admite".

În procesul de consolidare al regimului comunist în România (să nu se uite că Ana Pauker a pornit la drum, în august 1944, cu mai puţin de 1000 de membri de partid), Moscova a folosit un "argument" mai puţin cunoscut. Este vorba de şantajul exercitat prin ameninţarea cu înlăturarea Regelui Mihai şi readucerea pe tron a fostului monarh, Carol al II-lea, izgonit din ţară de români pentru netrebnicia sa. În documentatul său studiu, citat mai înainte, *România în Agonie: 1943-1947*, Nicolae Baciu dezvăluie dedesubturile acestei cabale politice, în capitolul "România între disperare şi speranţă", din care citãm:

"O problemă care preocupa pe M.S. Regele şi pe fruntaşii opoziţiei în acest timp era agitaţia pentru reîntoarcerea în ţară a fostului rege Carol II. Ruşii au păstrat contactul cu Carol II şi direct prin ambasadorul lor [din Brazilia - n.n.], şi prin Gheorghe Tătărescu. Din procesele verbale «The minutes» ale discuţiilor anglo-ruse la Moscova din octombrie 1944, vedem că problema regelui Carol II preocupa serios pe Anthony Eden, care l-a întrebat pe Molotov ce îi interesa pe ruşi şi ce intenţii au cu el, Molotov răspunzându-i că «regele Carol II era interesant cât era război, acum nu mai interesează». Ministrul de Externe al Marii Britanii considera de datoria sa (fiindcă problema era serioasă) să informeze întregul

cabinet britanic de cele spuse de Molotov. În documentul secret Nr. 155 din 17 octombrie 1944, Eden informează pe colegii săi că «în timpul războiului ruşii voiau să-l utilizeze pe Carol, fiindcă numele său putea fi utilizat să creeze dificultăţi şi teamă în cercurile româneşti care mai rezistau. Molotov a adăugat că nu e mulţumit de Iuliu Maniu în România, fiindcă el nu s-a declarat încă favorabil armistiţiului încheiat cu România».

M.S. Regele Mihai era el însuşi serios preocupat de intenţiile tatălui său de a reveni în România. Faptul ni-l relatează Burton Berry în raportul său din 22 aprilie 1945, trimis la Washington după lunga sa vizită făcută fostului suveran.

«Regele mi-a spus că el este convins că Ana Pauker şi alţi membri mai radicali ai Partidului Comunist sunt porniţi să-l discrediteze şi până la urmă să-l elimine pe el. În ultima vreme, ei au început o campanie de zvonuri prin care se cere reîntoarcerea tatălui său. Bineînţeles, ei nu au ce face cu Carol, dar Carol poate fi mai uşor discreditat în ochii ţării şi deci poate fi mai uşor eliminat (detronat) decât el».

Regele Carol II se găsea în exil în Brazilia la acea dată. Dar Departamentul de Stat era informat încă din 14 ianuarie de intenţiile lui Carol II de a se întoarce în România. Arhiducele Otto de Habsburg a informat Departamentul de Stat că el a prezentat primului ministru Salazar, la Lisabona, o copie a unui «agreement» făcut la Ciudad de Mexico între Carol şi ambasadorul sovietic Umanski, în care el promitea să fie flexibil, în schimbul ajutorului sovietic de a se reîntoarce pe tron. Departamentul de Stat a considerat util a informa despre aceasta, la 17 iunie, pe însuşi preşedintele Truman.

La 27 iunie 1945, reprezentantul american dl. Melbourne (telegrama Nr. 6-2745) semnalează la Washington că fruntaşii politici ai opoziţiei din România sunt îngrijoraţi de faptul că fostul rege Carol II ar fi obţinut o viză pentru Franţa. Dl. Melbourne adăuga că, dată fiind situaţia de criză din România, s-ar putea ca ruşii să vrea să înlocuiască pe regele Mihai prin tatăl său, *un om compromis, care va fi instrument maleabil în distrugerea sentimentului monarhic, singurul punct de rezistenţă în aceste momente de criză* [s.n.].

După cum vedeţi, aceste zvonuri sunt puse în circulaţie în momente de criză în România, pentru a se face presiune asupra regelui şi a fruntaşilor din opoziţie, ce nu puteau concepe revenirea lui Carol II, pe care l-au detronat. Dar şantajul continua. Astfel, acesta, la 9 octombrie 1947, cere o viză pentru Lisabona, iar subsecretarul de stat Lovett instruieşte legaţia americană să continue a supraveghea mişcările fostului rege (fostul rege se însurase în luna iulie 1947 cu Magda Elena Lupescu). În urma unor informaţii serioase asupra unor contacte comuniste cu fostul rege Carol, Foreign Office dă instrucţiuni ambasadei britanice din Lisabona să ceară lui Salazar să ia toate măsurile pentru a împiedica plecarea acestuia din Portugalia.

Şantajul comuniştilor cu regele Carol s-a accentuat după decizia regelui Mihai, luată la 20 august 1945, de a cere demisia guvernului Groza, demisie refuzată şi de acesta, şi de ruşi. Seriozitatea eventualei reîntoarceri a lui Carol este subliniată de energica intervenţie a secretarului de stat Byrnes, făcută la 27 august 1945, când el personal a cerut oficial ambasadei portugheze din Washington să retragă viza portugheză lui Carol, care urma să se îmbarce la Rio de Janeiro pe vaporul «Serpo Pinto», la 28 august, împreună cu Magda Lupescu şi cu Urdăreanu. Asupra acestei probleme britanicii erau de acord cu americanii. Carol trebuia cu orice preţ împiedicat să revină în România. La 1 septembrie, din nou Byrnes telegrafiază ambasadorului american la Rio de Janeiro, să informeze pe Urdăreanu că Statele Unite, în consultaţie cu britanicii, francezii şi portughezii, consideră sosirea lui Carol în Europa inoportună.

Bineînţeles, în ţară, Gheorghe Tătărescu susţinea revenirea lui Carol, iar Ana Pauker şi Gheorghiu-Dej aruncau spre Palat şi opoziţie această perfidă ameninţare. Cum şantajul lui Carol continua în România, şi cum acesta persista de a reveni în Europa, Burton Berry, prin telegrama Nr. 12-1045 din 10 noiembrie, cere Departamentului de Stat să facă totul ca să susţină iniţiativa britanică de a-l ţine departe de Europa pe Carol, «fiindcă acesta constituie o ameninţare în plus contra instituţiilor democratice româneşti»".

În timp ce în România ruşii exercitau presiuni pentru consolidarea guvernului comunist condus de Groza, în Europa evenimentele militare şi politice se derulau cu repeziciune. La 8 mai 1945, Germania capitulează. Între 17 iulie şi 20 august 1945, se desfăşoară Conferinţa puterilor învingătoare de la Potsdam. Ea începe cu participarea lui Truman, Stalin şi Churchill, acesta din urmă fiind însă înlocuit cu Clement Atlee, şeful Partidului Laburist, devenit noul prim-ministru al Angliei în urma pierderii alegerilor de către conservatori. Şi din comentariul lui Nicolae Baciu: "Istoricul Lisle A. Rose scrie că atât Truman, cât şi Byrnes au fost «moi» la Potsdam, că au acceptat pe loc intrarea României şi Bulgariei în Naţiunile Unite, cu toate guvernele lor «nereprezentative», că nu au insistat deloc asupra «controlului alegerilor» propuse, că Byrnes a avut grijă să marcheze că ei sunt cu totul opuşi asumării unui rol activ şi important în răsăritul Europei".

Poziţia lui Byrnes este explicabilă. Secretarul de stat reprezenta linia politică a apropierii de Uniunea Sovietică iniţiată de Roosevelt, fapt care va dezavantaja România. Cât îl priveşte pe Truman, acesta nu era încă deplin edificat cât de departe au mers concesiile făcute sovieticilor de predecesorul său. De bună-credinţă, la 9 august 1945 el prezenta naţiunii americane un amplu raport asupra Conferinţei de la Potsdam. Cu privire la România, el afirma: "La Yalta, cele trei guverne au decis să asume o responsabilitate comună la instalarea unor regimuri de largă concentrare democratică în toate ţările satelite. Această rezoluţie a fost confirmată la Potsdam pentru România, Ungaria şi Bulgaria. Aceste ţări nu vor cădea niciodată în zona de influenţă a nici unei puteri".

Cu toată lipsa de informaţii, datorată cenzurii impuse de ruşi, cuvintele preşedintelui Truman au fost auzite şi în România. Ele au avut darul să declanşeze o temerară acţiune patriotică din partea regelui şi a opoziţiei anticomuniste. La 20 august 1945, regele a cerut demisia guvernului Petru Groza, omul Uniunii Sovietice. Totodată a fost transmisă celor trei membri ai Comisiei Aliate de Control în România o scrisoare semnată de însuş Mihai I, prin care se solicita sprijinul în vederea constituirii unui guvern de largă reprezentativitate, în vederea organizării de alegeri libere. Din păcate, însă, aşa numita "Doctrină Truman" în politica externă a Statelor Unite va prinde contur abia după 1947. Dar ea se va limita doar la măsuri de împiedicare a expansiunii comuniste în ţările din afara "Cortinei de fier", prin acordarea de sprijin economic şi militar. În ţările din spatele ei, ruşii îşi vor continua nestingheriţi opera de comunizare. Siguranţa cu care acţionau avea două motivaţii solide. Pe de o parte, forţa militară de care dispuneau, forţă care impunea respect Occidentului, iar pe de altă parte, deplina libertate de acţiune în zonele de influenţă, libertate dobândită şi garantată de tratatele încheiate de Uniunea Sovietică cu Marea Britanie şi Statele Unite în timpul războiului. Aşa fiind lucrurile, cuvintele rostite de preşedintele Truman la 9 august 1945 vor rămâne, pentru români, doar un "gest frumos", iar pentru ruşi, un motiv în plus de a grăbi procesul de lichidare a oricărei forme de opoziţie politică în România.

(va urma)

FASCINANTUL CULIANU ŞI CENTRALELE DE INTELIGENŢĂ

3. Perspectiva istorică

Cum se pierde controlul asupra propriei istorii? O dată cu confiscarea imaginarului, confiscarea propriului tău mit de către un altul mai puternic, cu o priză mai mare la membrii propriei colectivităţi. Şi Culianu exemplifică, făcând în joacă istoricul operaţiei de *translatio imperii* în Europa, începând cu Imperiul Roman.[1] De la Imperiul Roman de Apus, care a generat regatele din vestul Europei şi Sf. Imperiu Romano-German (Habsburgic), la Imperiul Bizantin, care va pierde supremaţia universului în favoarea Imperiului Otoman, acesta fiind şi el înlăturat de Imperiul Rus.

"După 1453 este aproape de la sine înţeles că imperiul rus e cel ce-şi arogă drepturile şi datoriile decurgând dintr-o indiscutabilă *translatio* a puterii de la Constantinopole la Moscova, în timp ce biserica ortodoxă rusă pretinde automat şi *fără a economisi legendele justificatoare* [subl. mea] că este moştenitoarea de drept şi de fapt a supremaţiei ecleziastice în Răsărit. [...] Prin ton, calitate a povestirii şi succes la mase, legenda emanată de la centrala ecleziastică de inteligenţă din Novgorod precumpăneşte asupra aceleia de la Moscova [...]. În 1666-67, legenda a fost declarată mincinoasă de către conclavul de la Moscova. Şi pe bună dreptate, căci «cea de-a treia Romă» era Moscova însăşi, nu Novgorodul!" (*op. cit.*, pp.176-177). Ceea ce explică tendinţa constantă a Rusiei de a ocupa Constantinopolul.

Cum a ajuns ulterior centrul de putere în Occident, în subordinea "centralei de inteligenţă" de la Washington, autorul nu specifică. Dar noi ştim că deja Luther, opunând *establishment*-ului catolic doctrina preoţiei universale (pe care orice exemplar uman ar poseda-o *direct* de la Dumnezeu, conform concepţiei lui), a făcut din acest protest o mişcare de subminare a *unicului* centru oficial, instalat în Cetatea Eternă. Începea bascularea ireversibilă a omenirii către antropocentrism, o dată cu Renaşterea. Multitudinea de monade (ce se vor *egale*) ia locul ierarhiei. Este o revoltă împotriva autorităţii sacerdotale, potenţată de spiritul insurgent specific popoarelor războinice, neamurilor germanice.

Un nou centru de putere se constituie pe ruinele celui parazitat. Protestantismul îşi urmează cu fanatică încredere daimonul, reuşind să-l transplanteze pe sol american. Moştenitoare a acestei uzurpări, noua Romă se laicizează şi tinde, treptat, la supremaţia mondială, constituind noul imperiu, mai mult sau mai puţin informal. Omenirea a ajuns în etapa globalizării, cum profetizează Culianu: "În fond, istoria integrală nu-i decât o istorie globală fără epilog, *sau poate e numai drumul care duce la istoria globală.*" (*ibidem*, p. 190, subl. mea). Din acest moment, orice devine posibil, dar din istorie omenirea nu mai poate scăpa, deoarece nihilismul a devenit „mişcarea universală a popoarelor pământului, înghiţite în sfera de putere a Timpurilor Moderne"[2]. Or, ţinuturile apusene (*Abendlandes*) se fac vârful de lance al acestei modernităţi: "Nihilismul, gândit în esenţa lui, este mai curând mişcarea fundamentală a istoriei Occidentului" (*ibidem*).

Iată de ce, de-acum, orice spaţiu de pe planetă "este orientat în raport cu un vârtej mondial care-l antrenează inexorabil în mişcarea-i de rotaţie în jurul unei axe imaginare imobile. *Avariile cele mai grave apar la periferie din cauza forţei centrifuge* [subl. mea]. [...] Axa aceasta este o *istorie privilegiată* [subl. mea] care antrenează cu ea toate celelalte istorii, mai mult sau mai puţin periferice, spre a le aduce la sine – proces de lungă durată, ce înghite civilizaţii întregi al căror scop n-a fost altul, până la urmă, decât de a fi înghiţite N-am ajuns încă la sfârşit, ca să aflăm ce rezultă din asta. Nu suntem nici măcar aproape de sfârşitul acestei istorii ce pare să reducă o diversitate iniţială la unitate. Suntem mereu în mers.

E inutil să considerăm că axa istoriei se află peste tot, precum Dumnezeul lui Nicolae Cusanus, centrul ubicuu al unei sfere infinite. Oricine ştie că nu e adevărat şi că, dacă uneori axa pare să se deplaseze, e vorba de o mişcare de precesiune ce antrenează tot restul în înclinaţia ei, fără ca ceva să se schimbe. *Dar e omenesţe ca fiecare subiect al unei istorii periferice să aibă iluzia optică de a se găsi în centru. E omenesţe ca el să-şi cultive chiar această iluzie, fără de care vitalitatea i-ar fi poate grav păgubită* [subl. mea]. Şi e de asemenea omenesţe să nu ieşi niciodată din periferia ta, ca să nu te pomeneşti în primejdie mortală de depersonalizare. Transfugilor din istorie, care sunt adesea, dar nu întotdeauna, transfugi ai pământului, puţine şanse de supravieţuire le sunt date. Oriunde se duc, fie că merg înspre centru, fie din periferie în periferie, ei încearcă să reconstituie acelaşi orizont în care s-au născut şi au crescut. Vai de cei care nu au periferie, căci pentru ei nu va exista decât împărăţia cerurilor. Vai şi de cei ce sunt în centru, fiindcă ei nu se mai pot duce nicăieri.

"*Viitorul va fi din nou istoricist sau nu va fi deloc*" (*ibidem*, pp.190-191; ultima subliniere îi aparţine autorului).

Profesiunea de credinţă a autorului nu putea fi mai clar expusă decât în acest fragment pierdut în vastitatea scrierilor lui[3]. De altfel, chiar în debutul capitolului din care am reprodus consistentele pasaje ("O chestiune privind metoda"), vede opera eliadiană ca o criptogramă al cărei cod este chiar istoria (p.189). Iată-ne întorşi la determinismul istoric, departe de orice hazard!

Într-o anumită privinţă, intuiţia lui Culianu a fost justă: frustrarea celor alungaţi dintr-un centru este sursa ideologiei autoconsolatoare (pentru "transfugi"), subversive (pentru centrul în funcţiune) a centrelor instituite *ad-hoc* (mai întâi mental, apoi consacrate prin "rituri de construcţie"), aşa cum am constatat la luteranism. Ar fi o naivitate din partea noastră să credem că această ruptură s-a petrecut o singură dată în istorie; aşa cum a existat un Centru al Lumii, o "Romă", apoi a doua şi o a treia, toţi alungaţii şi pribegii istoriei au avut câte un Pământ al Făgăduinţei: a fost Palestina, a fost America puritană, fusese deja platoul mexican pentru aztecii veniţi din nord. Dimpotrivă, s-ar putea construi o teorie interpretativă a istoriei din perspectiva opoziţiei şi a tensiunii dintre două modalităţi de raportare la ideea de centru, observabile încă din protoistorie: o tradiţie eroică şi una contemplativă.

"Am putea spune că un mănunchi de tradiţii atestă dorinţa omului de a se afla *fără efort* în «Centrul Lumii», pe când un altul insistă asupra *dificultăţii* şi, ca urmare, asupra *meritului* ce revine putinţei de a pătrunde acolo. Pentru moment nu ne interesează să stabilim istoria fiecăreia dintre aceste tradiţii. Faptul e că prima dintre ele – cea care uşurează construcţia «Centrului» în chiar casa omului – se regăseşte aproape pretutindeni, ne face să o socotim, dacă nu drept cea mai veche, cel puţin ca semnificativă şi proprie întregii umanităţi"[4]. În timp ce, continuă autorul, "miturile «eroilor», care sunt singurii în măsură să pătrundă într-un «Centru», devin cu atât mai frecvente cu cât civilizaţiile care le produc sau le propagă devin mai evoluate. Noţiunile de merit, curaj, de personalitate puternică, de probe iniţiatice etc. joacă un rol de o importanţă crescândă şi sunt hrănite şi slujite de creditul tot mai copleşitor acordat magiei şi ideii de personalitate" (*ibidem*).

Tradiţiile paleoorientale, de pildă, întruchipând cele mai vechi centre de civilizaţie cunoscute *în istorie*, insistă cu oarecare orgoliu pe faptul că un centru *se cucereşte*, se obţine prin luptă (ceea ce poate reprezenta, pe de altă parte, o metaforă a efortului ascetic). Este edificator, cred, faptul că toţi eroii legendari angajaţi într-un "drum spre centru" aparţin mitologiilor unor astfel de civilizaţii angajate pe calea afirmării istorice; Ghilgameş (plecat în căutarea ierbii nemuririi) aparţine tradiţiei babiloniene, Tezeu (intrarea în labirintul Minotaurului), Jason (obţinerea Lânei de Aur) şi Heracle (Merele de Aur din grădina Hesperidelor) – tradiţiilor (pre)helenice.

Lucrurile s-ar putea petrece după următoarea schemă. Decăderea unei civilizaţii are loc deoarece un strat social mai puţin obişnuit cu travaliul intelectual se substituie "specialiştilor sacrului" şi depozitarilor lui de drept, vulgarizând cunoştinţele. Resturi ale nucleului de învăţaţi şi preoţi fondează şcoli, curente de gândire care vor apărea în ochii noilor conducători drept concurente, de unde conflicte care vor sfârşi cu alungarea lor. Are loc o migraţie a unei părţi din corpul social. Într-o comunitate pe cale de a se întepeni în propriile legi şi principii, ritualuri şi dogme, în ceea ce se numeşte *establishment*, va exista întotdeauna o minoritate neîncadrabilă, care, dezamăgită, îşi va căuta drum spre alte zări, sau, urmându-şi la limită consecvenţa, în pustie. Civilizaţiile marginale, expulzate treptat, prin forţa împrejurărilor, din vechea vatră, se vor resemna să fondeze noi aşezări, de cele mai multe ori precare, departe de regiunile de origine.

Pentru a evita efectele înstrăinării, precum şi propriul dezechilibru psihic, un alt tip de percepţie va lua în stăpânire teritoriul şi va institui noul centru, modificând doctrina consacrată. Membrii comunităţii respective sfârşesc prin a crede că, indiferent de loc, în orice colţ al Pământului s-ar afla, ei sunt acasă, atâta vreme cât acel loc li se revelează hierofanic drept centru. Doctrina centrului ubicuu (ce poate fi invocat pretutindeni, de orice grup uman) va aparţine acestor fugari, tuturor fugarilor şi "transfugilor din istorie", în timp ce doctrina centrului cucerit prin calităţi eroice rămâne în vatra originară, stimulat, poate, de respingerea cu succes a unor încercări de cucerire din partea celor ostracizaţi. Zeii învingători nu se schimbă. Celor care stăpânesc un centru le convine tradiţia eroică, războinică, în timp ce renegaţii recurg la atitudinea unei demnităţi sacerdotale de tipul: "Centrul poate fi oriunde, atâta vreme cât «cu noi este Dumnezeu»". Paradisul ca *stare* nu e legat de un loc anume, de aceea colportorul ei subplantează centrul oficial recunoscut: "Nu pe muntele acesta, nici pe muntele acela, ci în duh şi adevăr". Cum să nu devii suspectat de autorităţi?

Florea TIBERIAN

(continuare în pag. 8)

---

1. În studiul *Mircea Eliade necunoscutul*, redactat în 1982-1983 (traducere Dan Petrescu), inclus în volumul *Mircea Eliade*, Ed. Nemira, Buc.,1995, cap. „Prietenii ortodoxiei".
2. Martin Heideger, *Holzwege: Nietzsches Satz „Gott ist tot"* ("Rătăcire: spusa lui Nietzsche: Dumnezeu a murit"), *apud* Culianu, *Gnozele dualiste*, ed. cit., p.309. Dar nu rătăcea şi Culianu făcând disjuncţia între "istoria integrală" şi "istoria globală", văzută ca un capăt al drumului (*iter in silvis?*) reprezentat de cea dintâi? Relua el astfel imaginea utopică a "sfârşitului istoriei" profetizat de la Hegel încoace de atâţia epigoni, dintre care ultimul sosit este Fukuyama?
3. Într-un articol separat, *Mircea Eliade et la pensée moderne sur l'irrationnel* (1982), inclus de către editorul postum în *Studii româneşti I*, Ed. Nemira, Buc., 2000, Culianu îşi exprimă şi mai sec convingerea, acceptând, „ – fără nici un entuziasm, dar şi fără teamă – fatalitatea inexorabilă a hegemoniei culturii occidentale". Aceasta „va ajunge să distrugă *orice* reziduu cultural «primitiv» şi [...] vom asista peste puţin la o totală uniformitate a instituţiilor pământeşti şi la o unitate la fel de integrală a criteriilor istorice care instituie limitele «realităţii» şi «raţionalităţii»" (p. 315).
4. Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor* (traducere de Mariana Noica), Ed. Humanitas, Buc.,1992, p. 350, sublinierile autorului. Vezi cap. „Spaţiul sacru: templu, palat, «Centrul Lumii»", în special paragrafele 145 şi 146. „Un întreg ansamblu de mituri, simboluri şi ritualuri subliniază dificultatea de a pătrunde fără daune într-un «Centru»; pe de altă parte, concomitent, o serie de mituri, simboluri şi ritualuri arată că acel centru e uşor accesibil. Pelerinajul la Locurile Sfinte e greu, dar orice drum făcut la o biserică este un pelerinaj. Arborele cosmic este, se ştie, inaccesibil, dar este foarte uşor să se introducă în orice iurtă un arbore echivalent Arborelui cosmic. Itinerarul care duce la «Centru» e plin de obstacole etc. şi totuşi fiecare cetate, fiecare templu, fiecare locuinţă *se află* în Centrul Universului" (p. 349).

FASCINANTUL CULIANU ŞI CENTRALELE DE INTELIGENŢĂ

(urmare din pag. 7)

În consecinţă, experienţa integrării facile într-un centru va caracteriza comunităţile mistice, nevoite să accepte ca pe un dar divin locul care li se oferă – vremelnic sau nu – spre stăpânire. Astfel că el va fi investit cu statutul de centru. Această credinţă ar înfăţişa situaţia umană *înainte de Cădere*. Eroismul, dimpotrivă, se referă la ascezã; e posibil chiar ca, la origine, referinţele legendare la dificultăţile "drumului spre centru" să nu fie în fond decât metafore ale ascezei, ulterior înţelese *ad litteram*, denaturate. De asemenea ca, urmând imboldului extravertit, urmaşii fugarilor să încerce a reveni în forţă pentru a lua în stăpânire vechea patrie. Ei reprezintă modelul uman *de după Cădere*, încercând să-şi recapete vechiul statut, de cetăţean al Edenului Poate de aceea mentalitatea mistică este proprie satului, iar cea magică, oraşului; în afară de propria vocaţie, istoria şi geografia au fost cele care au sancţionat – prin situaţia "în teren" – alegerea uneia sau a alteia dintre tradiţii. Altă diferenţă: misticii rătăcesc, stăpânii formulelor magice (generic vorbind) sedentarizează. Acolo unde se păstrează dogmele, se va înmulţi şi aurul. Tainele cereşti ale lui Uranus luminează şi drumul către tainiţele lui Plutus.

Tabloul fiecăreia dintre aceste două poziţii s-ar putea completa şi cu alţi itemi caracteristici:

Ideea că **centrul se cucereşte:**
pune accentul pe meritul personal, pe un demers volitiv, lucid, pe anumite cunoştinţe referitoare la modul în care se cuceresc "înălţimile" (acestea formează dogma oficială); mentalitatea este de tip magic, implicând antropocentrism, activism, cunoaştere mediată, instrumentalizare;

model de acţiune – construcţia Babilonului, colectivism;

mod de a gândi suprasensibilul – *via affirmativa*.

Ideea că **orice loc se poate revela ca centru al lumii**, în care insul se inserează firesc. Sau: **orice subiect uman se poate considera în centrul lumii**:
subiectul e receptacol pasiv, imitând un comportament "edenic";

mentalitatea este de tip mistic, implicând o poziţie teocentrică, contemplaţie, cunoaştere imediată, individualism;

model meditativ – *via negativa*.

Treptat, această ideologie devine noua dogmă, care va trezi, la rândul ei, reacţii împotriva anchilozării în formule.

Deosebit de interesant pentru epoca modernă este următorul fapt: dacă la începutul istoriei, Centrul a "scuipat" populaţiile în surplus pe circumferinţa sa, prin centrifugare, astăzi, acelaşi centru, dar laicizat, le absoarbe, cum spune Heidegger, în vârtejul lui. Există, de fapt, o dublă mişcare, concomitentă: de absorbţie a resurselor şi de expulzare a gunoaielor. Dacă centrul primordial a determinat roirea semiţiilor după eşecul de a le contopi în proiectul babilonic, centrul actual, reînnoind tentativa, se vede din nou confruntat cu o fărâmiţare etnică, de data aceasta fără precedent. Trebuie să privim realitatea în faţă: visul globalist, imperial, de unitate a speţei umane (de odinioară şi de oricând), după ce a dus prin reacţie la formarea naţiunilor, e cel care provoacă şi azi autodeterminări atomizante.

Sau: formarea naţiunilor urmează eşecului visului globalist, de unitate a speţei umane.

Sau: ar putea fi o legendă fondatoare, prin care Centrul oficial, Babilonul, se justifică: deoarece naţiunile n-au vrut să colaboreze la edificarea unităţii globale, Dumnezeu le-a încurcat limbile!

Concurenţa dintre cele două tradiţii caracterizate mai sus se reflectă şi în lupta dintre ideologia imperială şi cea naţională, între Imperiul Universal şi naţiunile (etniile) autocefale. Naţiunea refuză să participe la societatea transnaţională (pe acţiuni) a Turnului. Şi nu numai că refuză, dar colaborează şi cu extremismul anarhic (şi terorist) la *demolarea* lui, deconstruind legenda Babilonului. Acesta afirmă: Turnul construit de noi este o construcţie sacră, este Poarta Cerului, locul unde se întâlnesc (*se confundă*) Cerul cu Pământul; prin vârful lui Zeul coboară pe Pământ, iar omul poate urca până la Zei. Kenoza zeului şi apoteoza omului.

Israel (=Naţiunea) ripostează prin protopărinţi şi profeţi: Babilonul vostru este locul unde Dumnezeu v-a pedepsit pentru trufia de a crede că puteţi ajunge prin eforturi proprii până la El, încurcându-vă limbile, semănând *confuzie* şi discordie în rândurile voastre.

O serie de întrebări grave se ridică în acest punct, legate de autenticitatea sentimentului religios al celor care trăiesc mistic şi ceremonial centrul *lor*. Mai rămâne el inocent? Răspunsul este afirmativ doar atâta vreme cât un centru "personal" nu poate fi declarat chiar oriunde, ci se cere confirmat de anumite semne exterioare voinţei umane (manipulatoare prin definiţie), şi câtă vreme persoanele în cauză sunt sacerdoţi reali ai centrului întruchipat de ei înşişi, rolul lor fiind numai să recunoască, să *con*sfinţească acel loc.

În ce priveşte destinul ulterior al cetăţii, nu e decât o consecinţă a modului în care s-a fondat, toată istoria aflându-se de la bun început în structura întemeierii ei. Evenimentele aleatoare, "hazardul", provine din ciocnirile cu alte civilizaţii, care îşi poartă, la rându-le, destinul. Cercul unei cetăţi intersectează şi interferează, prin propriile personalităţi, evenimente şi habitudini, orizontul mental şi biologic al altei cetăţi. Istoria **este** acest cerc aflat în desfăşurare. Atât în mărturii arheologice, cât şi în altele scrise, se repetă la diferite civilizaţii modul de fondare a unei cetăţi-stat: cercul ei este împărţit în sferturi (=cartiere) şi pături concentrice, alocate cu stricteţe claselor sociale sau triburilor, familiilor gentilice fondatoare. Sacerdoţii au o poziţie privilegiată, ocupând fie centrul cercului, fie un cartier orientat într-o direcţie considerată sacră, fie separându-se ritualic, în hieropole. Astfel, cetatea devine o transpunere geometrică şi geografică a imaginii de sine a comunităţii, o *imago mundi* şi o *mandala*. Nimic mai firesc, prin urmare, ca structura ei să determine liniile de forţă pe care se va desfăşura istoria ei; rând pe rând, rulează la conducerea cetăţii elitele sacerdotale, războinice, producătoare. Iar cetăţile care au făcut imprudenţa de a folosi sclavi, racolaţi în războaiele lor, nu vor scăpa de un răstimp al guvernării acestora, de o inversare a ordinii prin răscoale şi revoluţii. Chiar dacă *proles*-ul ("starea a patra") nu e capabil nici de a lua puterea, nici de a rezista, fără complicitatea şi manipularea (iresponsabilă, aşa cum am văzut) din partea tehnocraţilor. Deci perindarea grupului influent la conducerea cetăţii, aşa cum a fost prefigurat încă din proiectarea şi construcţia ei, nu e o invenţie a guénonienilor; marii istorici au descris istoria în cicluri, dominate rând pe rând de clasele care erau reprezentative în acel moment pentru cetate şi stilul/obiectivele ei. Una câte una, au jucat rol politic determinant de-a lungul istoriei: casta preoţească, militarii (vezi gărzile pretoriene care nu mai puteau fi stăpânite în târziul istoriei romane), producătorii (care au dobândit supremaţia prin pârghiile pieţei şi ale producţiei) şi dezmoşteniţii, foştii prizonieri de război ajunşi sclavi. Aceşti paria, egali în nefericirea lor, rămân veşnicii înşelaţi, chiar când reuşesc – vremelnic şi cu ajutor negustoresc – să ajungă la putere. Căci nu este funcţia naturală a mulţimii să se lase manipulată? – se întreabă retoric Culianu[5]. Până şi "dictatura proletariatului", comuna eternă, a fost o înscenare fabricată oportunist de cetatea adversă şi de clasa producătorilor, ca o proprie contracultură, pentru a-şi lua răgazul necesar unei noi ofensive ideologice. Diferenţa dintre epoca antică şi cea contemporană este că dezrădăcinaţii nu mai sunt sclavii războinicilor, ci ai castei producătorilor şi a tehnocraţilor, ale căror mijloace actuale de iluzionare sunt net superioare plasei cu care strămoşii lor prindeau sclavii în expediţiile de jaf. Iar teoreticienii acestora din urmă ("plebea *scribax*" a semidocţilor şi a vulgarizatorilor, secta savanţilor cu superstiţii pozitiviste), continuă să arunce "plase" – conceptuale de astă-dată – peste lucruri şi lume, mirându-se de ce acestea nu se potrivesc rectangular teoriilor pe care le fabrică într-un ritm ameţitor!

Lumea noastră de azi aparţine deopotrivă producătorilor şi spiritului mercantil-ingineresc. (Asistăm, de pildă, la proliferarea unor expresii ca: "gestionarea tranziţiei", "gestionarea crizei", "gestionarea culturilor de tineret", "inginerii financiare", "inginerii spirituale" ş.a.m.d.). De aceea suferă grav de nevroză. Ce inginerie religioasă ar putea să o vindece, să-i respiritualizeze imaginarul? Intenţiile manipulatoare care se ascund în spatele acestui gen de intervenţie nu fac decât să-i agraveze etiologia.

Cine se simte fără de păcat, acela să-şi administreze cel dintâi drogul.

Cine şi-a spălat bine creierul, acela să-l administreze altora.

---

5. *Intervenţia zorabilor în Jormania*, în *Pergamentul diafan*, ed. cit., p. 91: " poporul a fost tras pe sfoară [...]. Dar oare nu asta e şi funcţia esenţială a poporului?".

OMUL – ICOANĂ A LUI DUMNEZEU

O introducere în antropologia creştină

"Şi a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră [...]». Şi l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat şi femeie i-a făcut" (*Facerea* 1, 26-27).

Acest loc biblic reprezintă cheia întregii antropologii creştine. Sfinţii Părinţi sînt de acord că noţiunea de "chip" (*eikón*) trimite la o realitate *obiectivă*, dată ca atare prin creaţie, iar noţiunea de "asemănare" (*homoíosis*) trimite la o realitate *subiectivă*, de dobîndit prin exerciţiul virtuţii. Finalitate ultimă a "chipului", "asemănarea" este ceva de ordin *potenţial*, în care este implicată direct *libertatea* fiinţei omeneşti: *avînd "chipul", depinde de noi să înaintăm întru "asemănare"*. Unii exegeţi asimilează "chipul" cu *mintea* (*venim pe lume* ca fiinţe *cugetătoare*), iar "asemănarea" cu *inima* (*de-venim în lume* fiinţe *iubitoare*). Omul este chemat să realizeze plinătatea iubirii în plinătatea raţiunii, raportîndu-se la modelul absolut al dumnezeirii.

Formula completă – *kat' eikóna kaì homoíosin*, "după chipul şi asemănarea" – apare o singură dată în contextul respectiv, pe cînd sintagma *kat' eikóna*, "după chipul", apare de încă două ori. Insistenţa pe "chip" se explică prin aceea că el este un *dat* în structura ontologică a fiinţei umane (vrea sau nu vrea, omul îl poartă în el, chiar şi în condiţii de degradare), în vreme ce "asemănarea" este doar o *posibilitate* ce rezidă în economia "chipului" şi a cărei actualizare trebuie neîncetat *lucrată* de om, acesta devenind astfel co-autor liber al propriei plinătăţi. Sf. Vasile cel Mare (*Despre facerea omului*, XXI) defineşte "chipul" ca rădăcină a binelui împlîntată prin creaţie în firea omenească, iar "asemănarea" ca fruct al trudei întru virtute, de-a lungul întregii vieţi. După Sf. Ioan Damaschin (*Dogmatica*, I, 12), care rezumă întreaga învăţătură patristică, "cuvintele «după chipul» indică raţiunea şi liberul arbitru, iar cuvintele «după asemănare» arată asemănarea cu Dumnezeu în virtute, atît cît este cu putinţă [Omul] avea adică puterea să rămînă şi să sporească în bine, ajutat fiind de darul dumnezeiesc, după cum avea şi putere să se întoarcă de la bine şi să ajungă la rău, lucru pe care Dumnezeu îl îngăduia, întrucît omul era înzestrat [prin «chip»] cu liberul arbitru. Căci nu este virtute ceea ce se face cu de-a sila".

Orice conotaţie corporal-antropomorfică este din capul locului exclusă: "chipul" constituie o realitate tainică de natură *spirituală*, în virtutea căreia omul este, ca şi Creatorul său, fiinţă raţională, liberă, personală, capabilă de comunicare (cuminecare dialogală), iubire şi creativitate, ceea ce-l şi deosebeşte esenţial de toate celelalte făpturi trupeşti, peste care a şi fost rînduit să stăpînească, urmînd a-şi "lucra" şi "păzi" nu numai propria fiinţă, ci şi întreaga "antroposferă" cosmică (la origine, o "logosferă", zice Dumitru Stăniloae, menită a fi prefăcută, prin om, în "hristosferă" şi "pnevmatosferă"). Aşadar, condiţia sa iniţială îl apropia mai degrabă de firea îngerească, dar cu o complexitate existenţială specifică, dată de unitatea lui noopsihosomatică, singulară în registrul creaţiei divine. În om Dumnezeu nu-Şi creează o jucărie, nici un sclav, nici o alteritate concurenţială, ci – dincolo de orice necesitate, din preaplinul iubirii Sale – un prieten liber, un partener de dialog spiritual, chemat la contemplaţie şi comuniune mistică, la înfiere harică şi îndumnezeire (*théosis*). Omul este în acelaşi timp *la fel* şi *în alt fel* decât Dumnezeu, zice Sf. Grigorie de Nyssa, nefiind nici străin de dumnezeire, dar nici copie inferioară a ei[1]. Iar ca să-i arate dragostea şi preţuirea Lui neinteresată, Dumnezeu nu ezită să-Şi suspende în faţa libertăţii omeneşti atotputernicia, ba chiar Se smereşte făpturii Sale pînă la a lua trup din trupul ei, pînă la a-i spăla picioarele şi a Se întinde jertfelnic pe cruce, ca s-o aducă mereu mai aproape de El. Dumnezeu-Cuvîntul este marele "boier" paradigmatic al lumii[2] şi, în virtutea "chipului" Său în noi, instaurat prin

creaţie şi restaurat prin cruce, ne provoacă la aceeaşi măsură a nobleţii, crezînd în noi mai mult decît credem noi în El ("Drept aceea, fiţi voi desăvîrşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvîrşit este!" – *Matei* 5, 48)[3].

Desigur, orice am spune despre "chipul" lui Dumnezeu, el rămîne o realitate inefabilă, subzistentă numai prin iconomia harului dumnezeiesc. "Crearea după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu presupune deci ideea unei participări la fiinţa dumnezeiască, ideea unei comunicări cu Dumnezeu; adică ea presupune harul. După Sf. Grigorie de Nyssa, chipul Lui în om, întrucît este desăvîrşit, este în mod necesar peste putinţă de a fi cunoscut [pînă la capăt], căci oglindind plinătatea arhetipului său, el trebuie să reflecte şi caracterul incognoscibil al fiinţei dumnezeieşti. De aceea, nu se poate defini întocmai în ce constă chipul lui Dumnezeu. Noi nu-l putem concepe altfel decît prin mijlocirea ideii de participare la bunurile nesfîrşite ale lui Dumnezeu" (observă Vl. Lossky în *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*). De altfel, după P. Evdokimov, deşi "*kerygma* antropologică a Sfinţilor Părinţi ai Bisericii proclamă că chipul nu este nicidecum o idee regulatoare sau instrumentală, ci însuşi principiul tainic constitutiv al fiinţei omeneşti", totuşi "nu întîlnim [la ei] o concepţie perfect coherentă despre chip. Dar pentru că chipul are un conţinut foarte bogat, aceasta ne permite să-l recunoaştem în diferite facultăţi ale spiritului nostru, fără să-l putem epuiza [cunoaşte total]. [...] Străbătînd spaţiul nesfîrşit al gîndirii patristice, nemăsurat de bogată şi de nuanţată, ai impresia că ea a evitat orice sistematizare, tocmai pentru a-şi păstra integral supleţea ei uimitoare" (*Ortodoxia*)[4]. Pe urmele Sf. Grigorie de Nyssa, P. Evdokimov conchide: "Dar chipul merge şi mai adînc în reproducerea tainei trinitare celei negrăite, chiar pînă la nivelul acelei adîncimi unde omul ajunge o enigmă pentru el însuşi: «E mai uşor să cunoască cineva cerul decît pe sine însuşi» [*De hominis opificio*, P. G. 44, 257 C]" (*ibidem*)[5].

Ceea ce se poate afirma cu toată certitudinea este că "fără această legătură a sa cu Dumnezeu, omul nu poate fi gîndit ca atare. Raportarea la absolut este conţinută în însăşi fiinţa lui. Omul este înfipt şi fixat fiinţial în absolut" (B. Vîşeslavţev, *op. cit.*). Dar – comentează D. Stăniloae (în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1) – "omul tinde spre Dumnezeu întrucît Dumnezeu e absolut şi tinde spre absolut întrucît absolutul e Dumnezeu *personal*. Un absolut impersonal [ca în concepţia indiană] nici nu e absolut cu adevărat. Iar un Dumnezeu personal care n-ar fi absolut, n-ar putea fi sursa deplin şi etern satisfăcătoare a omului, n-ar asigura existenţa lui eternă şi plenară într-o comuniune desăvîrşită [...] Numai în acestă iubire infinită se poate odihni omul: *Inquietum est cor meum donec requiescat in te* [Neliniştită este inima mea pînă ce nu se va odihni în Tine], a spus Fericitul Augustin".

Caracterul *personal* al divinităţii, care conferă prin "chip" şi caracterul *personal* al omenităţii[6], ne ajută să înţelegem adecvat şi controversatul verset 27 din primul capitol al *Facerii*. Nu este vorba că Dumnezeu ar fi o pluralitate divină în sens politeist, nici că el ar fi androgin sau în orice alt fel determinabil sexual, ci că este o fiinţă personală care dă "chipul" ei altei fiinţe personale. Deşi formularea poate părea prea îndrăzneaţă (şi, desigur, nu trebuie luată *ad litteram*), mulţi teologi (inclusiv D. Stăniloae) se încumetă să vorbească despre o "de-o-fiinţime a umanului" în care se răsfrînge, *mutatis mutandis*, ceva din de-o-fiinţimea divinului. Aşa cum Dumnezeu nu este unipersonal, nici omul creat "după chipul" Său nu este unipersonal: "după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat şi femeie i-a făcut". Nu diferenţierea sexuală se vrea subliniată aici, ci diferenţierea *personală*, care conţine *in nuce* (primul *eu* şi primul *tu* în unitatea fiinţială a lui *noi*), încă din zorii creaţiei, diversitatea indefinită a persoanelor în cadrul omenităţii.

Am să-i las mai departe cuvîntul lui Vl. Lossky (cu precizarea că punctul său de vedere în această privinţă este

Răzvan CODRESCU

(continuare în pag. 10)

1. Patristica răsăriteană nu se sfieşte să vorbească despre "înrudirea" noastră cu Dumnezeu. O formulare de origine paulinică (cf. *Fapte* 17, 29), dezvoltată de un Grigorie de Nazianz şi ajunsă loc comun la un Serafim din Sarov, spune că noi suntem "neamul lui Dumnezeu".

2. N. Steinhardt: "La diavolul-contabil nu încape nici ştersătura cea mai mică, pe cînd Hristos, dintr-o dată, şterge un întreg registru de păcate. Hristos, boier, iartă totul. A şti să ierţi, a şti să dăruieşti, a şti să uiţi Hristos nu numai că iartă, dar şi uită. O dată iertat, nu mai eşti sluga păcatului şi fiu de roabă; eşti *liber* şi *prieten* al Domnului" (*Jurnalul fericirii*). Hristos Domnul posedă toate trăsăturile "boierului", "*gentleman*-ului", "cavalerului": "încredere în oameni, curaj, detaşare, bunăvoinţă către năpăstuiţii de pe urma cărora nu te poţi alege cu nici un folos (bolnavi, străini, întemniţaţi), un simţ sigur al măreţiei, predispoziţia pentru iertare..."

3. Crezînd în noi fără limite, Hristos se adresează generic latenţelor umanului şi ne îndeamnă, în realitate, să nu ne mulţumim cu puţin. După cunoscutul cuvînt patristic (Sf. Atanasie cel Mare *et alii*), "Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca şi omul să se facă Dumnezeu. Nu Dumnezeu după fire, dar Dumnezeu după har". Sau, cu formula Sf. Vasile cel Mare (consemnată de Sf. Grigorie de Nazianz), "Omul este o făptură care a primit porunca să ajungă Dumnezeu". Hristos, Dumnezeul Care S-a făcut om, ştie, desigur, că avem putinţe şi neputinţe. Dar El ştie şi ce bogăţie a pus în creaţia Sa, drept care ne îndeamnă să ne redescoperim, în mod liber şi îndrăzneţ, propria măreţie.

4. Nu trebuie scăpat din vedere nici următorul avertisment al lui P. Evdokimov: "Înainte de toate, trebuie să înlăturăm orice concepţie substanţialistă despre chip. Acesta nu este depus în noi ca o parte componentă a fiinţei noastre, ci *totalitatea* fiinţei omeneşti este creată, plăsmuită «după chip». Chipul se manifestă, în primul rînd, în structura «ierarhică» a omului, a cărui viaţă spirituală stă în centrul existenţei. Această centralitate, acest primat al vieţii spirituale condiţionează aspiraţia sa specifică spre spiritual, spre absolut" (*ibidem*).

5. Ceea ce ne aduce aminte de acel *homo cordis absconditus* (*ho kriptós tes kardias anthropos*), "omul cel tainic al inimii", din *I Petru* 3, 4, şi ne face să înţelegem afirmaţia unui B. Vîşeslavţev: "Aşa cum există o *teologie negativă*, care poartă spre adîncul de taină al dumnezeirii, tot aşa există şi o *antropologie negativă*, care poartă spre taina din inima omului" ("Das Edenbild Gottes in dem Sündenfall").

6. În sens general, *persoana* – spre deosebire de simplul individ (realitate cantitativă, aservită, imitativă şi "închisă" în sinea sa egoistă, în "limitaţia care limitează" a unui eu mai mult sau mai puţin conştientizat) – este o realitate *calitativă*, liberă, creatoare şi "deschisă", capabilă de transcenderea de sine, de împărtăşirea unei naturi comune, de "cuminecarea" cu celălalt. În plan uman, împrumutînd terminologia filosofică a lui C. Noica, individul stă sub semnul "devenirii întru devenire", iar persoana sub semnul "devenirii întru fiinţă". *Personalismul* întruchipează o umanitate dinamică şi complexă, capabilă de spor lăuntric şi de integrare comunitară, adică de participare originală şi responsabilă la o realitate care o depăşeşte şi îi dă sens. *Individualismul*, dimpotrivă, reflectă o umanitate statică şi elementară, paralizată sufleteşte şi non-participativă, înregimentabilă doar cantitativ, din mimetism sau din simplă instinctualitate gregară.

OMUL – ICOANĂ A LUI DUMNEZEU

(urmare din pag. 9)

citat – dar din altă sursă[7] – şi asumat şi de D. Stăniloae în tratatul său de dogmatică, vol. 1): "Creat după chipul lui Dumnezeu, omul se înfăţişează, deci, ca o fiinţă personală, ca o persoană care nu trebuie să fie determinată de natură, ci care poate determina natura să se asimileze arhetipului dumnezeiesc. Persoana umană nu este o parte din fiinţa omenească, aşa cum persoanele Treimii nu sunt părţi din Dumnezeu. De aceea, calitatea de chip al lui Dumnezeu nu se rezumă doar la un element al compusului uman, ci priveşte firea omului în întregimea sa. [...] Chipul dumnezeiesc propriu persoanei lui Adam se referea la întreaga omenire, la omul universal. Pentru aceasta, în neamul lui Adam, înmulţirea persoanelor, dintre care fiecare este după chipul lui Dumnezeu – s-ar putea spune: înmulţirea chipului dumnezeiesc în pluralitatea ipostasurilor omeneşti –, nu se va împotrivi deloc unităţii ontologice a firii comune tuturor oamenilor. [...] Aşadar, oamenii au o fire comună, o singură fire în mai multe persoane. Această distincţie între fire şi persoană în om este tot aşa de greu de priceput ca şi distincţia analoagă dintre firea cea una şi cele trei persoane în Dumnezeu. [...] Ca persoană (ci nu individ)[8], ipostasul nu împarte [divide, divizează] firea făcînd loc la mai multe firi deosebite. Treimea nu-i trei Dumnezei, ci un singur Dumnezeu. Dacă înmulţirea persoanelor omeneşti fărîmiţează firea, împărţind-o în mai mulţi inşi, este pentru că noi nu cunoaştem [astăzi] altă naştere decît pe aceea care are loc după păcat, în firea omenească ce a pierdut asemănarea cu firea dumnezeiască. [...] Luată însă din firea lui Adam, *os din oasele sale şi trup din trupul său*, Eva, o nouă persoană umană, întregea firea lui Adam, era aceeaşi fire cu el, «acelaşi trup». Numai ca urmare a păcatului aceste două prime personae umane deveniră două naturi despărţite, două fiinţe individuale, avînd între ele legături exterioare, dorinţele femeii îndreptîndu-se înspre bărbatul ei şi stăpînirea bărbatului exercitîndu-se asupra femeii, după cuvîntul din *Geneză* (3, 16). După păcatul originar, firea umană devine împărţită, îmbucătăţită, tăiată în mai mulţi indivizi. Omul se prezintă sub o îndoită înfăţişare: ca fire individuală, el devine o parte dintr-un tot, unul dintre elementele care constituie universul, dar ca persoană el nu este deloc o parte, ci conţine într-însul totul. Firea este conţinutul persoanei, persoana este existenţa firii. O persoană care se afirmă ca individ, închizîndu-se în limitele firii sale particulare, nu se poate desăvîrşi cu adevărat: din contră, ea se împuţinează, sărăceşte. Numai lepădîndu-se de propriul său conţinut, numai dăruindu-l în mod liber, numai încetînd să existe exclusiv pentru sine, se exprimă din plin persoana în aceeaşi fire a tuturor. [...] Persoana devine astfel icoana desăvîrşită a lui Dumnezeu, dobîndind asemănarea, care este desăvîrşirea firii comune tuturor oamenilor. Distincţia dintre persoane şi natură reproduce în cadrul omenirii ordinea de viaţă dumnezeiască exprimată prin dogma treimică. Este temelia întregii antropologii creştine, a întregii morale evanghelice, căci creştinismul «este o imitare a firii dumnezeieşti», după cuvîntul Sf. Grigorie de Nyssa [*De professione christiana*, P. G. 46, 244 C]" (din motive de spaţiu, am redus paragrafele).

Sursa citată de D. Stăniloae (vezi mai sus) întăreşte, într-o formulare mai sintetică, acest punct de vedere. Comentînd chiar versetul care ne preocupă aici, Vl. Lossky scrie: "Astfel, misterul singularului şi pluralului în om reflectă misterul singularului şi pluralului în Dumnezeu; aşa cum principiul personal în Dumnezeu cere ca natura cea una să se exprime în *diversitatea persoanelor*, la fel în omul creat după chipul lui Dumnezeu. Natura umană nu poate exista în posesiunea unei monade; ea cere nu singurătatea ["Nu este bine să fie omul singur" – *Facerea* 2, 18], ci comuniunea, sau diversitatea cea bună a iubirii [în care stă însuşi sensul alterităţii]".

Aşadar, acest "mister al singularului şi al pluralului" dă cheia de înţelegere a locului de la care am pornit: Sfatul Treimic i-a hotărît şi i-a făcut pe ei *bărbat şi femeie* ca *pluralitate* a umanului – după modelul arhetipal al pluralităţii personale sau ipostatice a lui Dumnezeu Însuşi.

Cineva ar putea obiecta, însă, că pluralitatea ar fi putut primi o altă expresie decît cea sexuală[9]. Aici, pe lîngă observaţia că teologia n-are ca obiect de studiu eventualităţile ipotetice, ci datele consemnate prin Revelaţie, intervine, cu suficientă plauzibilitate, explicaţia celebră a Sf. Grigorie de Nyssa (împărtăşită şi de mulţi alţi Sfinţi Părinţi: Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Simeon Noul Teolog etc.): în preştiinţa Lui, prevăzînd căderea prin păcat, Dumnezeu a creat sexele, ca antidot relativ împotriva morţii, asigurînd perpetuarea pe această cale a neamului omenesc după păcat, la rînd cu celelalte organisme biologice sau animale. Diferenţierea sexuală (fără legătură cu arhetipul divin şi ţinînd de ordinea strict naturală) apare astfel ca fiind suprapusă prevenitor peste pluralitatea de tip personal ("chip" al arhetipului şi temei al ordinii spirituale) – şi deci secundară în plan ontologic faţă de aceasta[10].

---

7. "Théologie dogmatique" (conferinţe pregătite pentru tipar de O. Clément şi apărute postum, mai întîi în franceză, în *Messager de l'Exarchat du Patriarche russe en Europe occidentale*, în 1964-1965). Eu urmez aici *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*.

8. Pentru felul în care Vl. Lossky înţelege binomul *persoană-individ*, citez: "Ceea ce noi numim în mod obişnuit «persoane», «personal», arată mai degrabă inşii, ceea ce este individualul. Noi suntem obişnuiţi să vedem între cei doi termeni – *persoană* şi *individ* – apropape nişte sinonime într-un anumit sens, însă, *individ* şi *persoană* au un înţeles contrar, individul exprimînd un oarecare amestec al persoanei cu elemente care ţin de firea obştească, persoana însemnînd, dimpotrivă, ceea ce se deosebeşte de fire[a comună]. În starea noastră de acum, noi nu cunoaştem persoanele decît prin indivizi, ca inşi izolaţi. Cînd vrem să definim, să caracterizăm o persoană, noi îngrămădim însuşiri individuale, «trăsături de caracter», ce se întîlnesc totuşi şi în altă parte, la alţi inşi, nefiind deci niciodată absolut «personale», ca unele ce ţin de fire. Ne dăm seama pînă la urmă că ceea ce ne este cel mai scump într-o fiinţă, ceea ce o face să fie «ea însăşi», rămîne ireductibil şi de nedefinit"

9. Dar altcuiva ar putea să i se pară că Dumnezeu ar fi putut foarte bine să-l facă pe om tot numai prin cuvînt, ca pe celelalte vieţuitoare, sau că ar fi rămas mai aproape de "model" dacă ar fi creat nu o pereche de oameni, ci *trei* persoane (şi, eventual, tot atîtea sexe), sau altele de felul acesta. Acest gen de supoziţii şi "problematizări", pe deasupra oricărei realităţi sau necesităţi, reprezintă ceea ce P. Ţuţea numea "întrebarea prefăcută în viciu" (deformaţie a omului întrebător), iar C. Noica amenda ca "triumf al posibilului asupra realului" (ispită a spiritului faustic).

10. Pentru aspectele antropologice legate de sex şi sexualitate, cf. Răzvan Codrescu, *Teologia sexelor şi Taina Nunţii. O introducere ortodoxă în antropologia conjugală* (apărută anul trecut la Editura Christiana).

DIN TAINELE ATHOSULUI

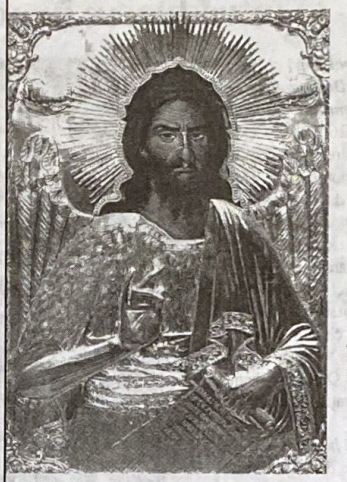

Autoritatea mistică a Sfântului Munte, consolidată din belşugul existenţei sale monahale milenare, a exercitat dintotdeauna o tainică atracţie asupra celor care caută sensul real şi ultim al condiţiei umane. Ieşirea voluntară din lume a sutelor de călugări, trăitori în cele 20 de mânăstiri şi peste trei sute de schituri, chilii şi colibe risipite pe versanţii Athosului, provoacă adesea nedumerire, născută din neputinţa de a înţelege de ce unii oameni, cei mai mulţi tineri, renunţă de bună voie la viaţa uşuratică şi plăcută din lume, renunţă la familie, la prieteni, la distracţiile şi plăcerile societăţii, în favoarea unei vieţuiri izolate, monahiceşti.

Ei Îl caută pe Dumnezeu şi calea către viaţa veşnică, promisă de Mântuitorul lumii, Iisus Hristos, tuturor celor care împlinesc deplin şi onest toate învăţăturile evanghelice. Ceilalţi, pelerini, vizitatori sau turişti, prin scurtele lor şederi de câteva zile în Athos, rămân, totuşi, marcaţi de atingerile sufleteşti ale "celor nevăzute", li se deschid noi căi de percepţie a unei realităţi subtile, neştiute, dar presimţite; de aceea revin mereu, mai deschişi, mai dornici şi mai plini de speranţa unor noi şi bogate experienţe athonite, pe calea evoluţiei lor spirituale.

S-a întâmplat însă, şi nu de puţine ori, ca în Athos să sosească şi oaspeţi nepoftiţi şi nedoriţi, cum au fost, de-a lungul timpului, cruciaţii, mercenarii catalani, numeroasele incursiuni pirateresti sau ocupaţia otomană de patru secole. Zidurile de apărare ale mânăstirilor nu au putut opri întotdeauna atacurile, jafurile, incendierile şi asasinatele asediatorilor. Doar mila şi bunătatea Lui Dumnezeu şi a Sfintei Maicii Sale au ferit de la pieire obştile monahale din Sfântul Munte.

Astfel s-a întâmplat şi la anul 1821, în timpul revoluţiei antiotomane, când turcii – a căror putere de vremelnici ocupanţi ai Balcanilor, îngăduită de balanţa Dreptăţii Divine, era de-acum erodată de atrocităţile şi samavolniciile lor păgâneşti, anticreştine – simţind declinul gloriei lor deşarte, au mai dat o raită de prădăciuni prin Athos.

La vremea aceea, în ţinutul din sudul peninsulei athonite numit Vigla, dintre Lavra şi chilia Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir, se aflau risipite, prin desişul pădurii de la poale, câteva chilioare, locuite în mare parte de monahi români. Pe atunci schitul românesc Prodromu încă nu era ridicat, construcţia sa fiind începută cu 38 de ani mai târziu, la 1859 ; doar paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul, datat pe la 1780, se afla acolo, ca şi astăzi, dar complet solitar în mijlocul pădurii din Vigla, unde vieţuiau câţiva schimonahi români şi greci, iubitori ai isihasmului. Turcii cunoşteau bine locul; chiar construiseră în apropierea paraclisului un adăpost cunoscut până azi sub numele de "Casa turcului", pentru soldaţii ce păzeau zona sudică a peninsulei athonite. Când turcii au aflat de revolta grecilor, îndată s-au pornit a prăda şi a jefui tot ce găseau mai de preţ, după cum le era obiceiul lor păgân. Ştiind ei locul şi valoarea icoanei Sfântului Ioan Botezătorul, pe care, în ignoranţa lăcomiei lor, o măsurau după aurul şi argintul care o împodobeau, s-au grăbit să vină şi s-o smulgă din iconostasul paraclisului. Dar cu puterea dată de Dumnezeu, Sfântul Ioan Botezătorul, Proorocul şi Înaintemergătorul nu a îngăduit o asemenea profanare; când soldaţii turci au năvălit în paraclis, un zid nevăzut s-a aşezat în calea lor, oprindu-le înaintarea spre catapeteasmă, ba chiar împingându-i înapoi, iar chipul din icoană al Sfântului Ioan a prins viaţă, şi-a schimbat înfăţişarea, ochii s-au încruntat aprig şi mustrători spre turcii înspăimântaţi, care, sărmanii de ei, au început a fugi ca să scape de mânia dumnezeiască, trăgând focuri de armă spre altar; dar gloanţele, prin voia divină, se întorceau înapoi spre ei, biete suflete căzute, gonindu-i afară din locul acela sfânt, unde nu au îndrăznit vreodată a se mai întoarce.

Astăzi, la aproape două secole de atunci, pelerinii şi dreptcredincioşii creştini vin cu mare dragoste să se închine şi să venereze Sfânta Icoană, iar chipul încruntat al Sfântului Ioan Botezătorul continuă încă să mustre necredinţa, vandalismul păgân şi ereziile.

Cu siguranţă, astăzi vedem în privirea sa aceeaşi asprime pe care va fi avut-o şi în urmă cu două milenii, când, cu glas tare şi mânios, l-a certat pe regele Irod pentru păcatul desfrânarii. Pentru această faptă de mare curaj, izvorâtă din dreptatea creştinească, a şi fost martirizat prin "mântuitoarea bunăvoinţă" a triadei desfrânării şi dezmăţului: Irod, Irodiada şi Salomeea.

Athosul, Grădina Maicii Domnului de peste o mie de ani, a fost, este şi încă va mai fi locul cel mai sacru al Ortodoxiei, unde monahii şi toţi credincioşii ortodocşi văd în Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, în **Aghiou Timyou Prodromou** *şi în toţi sfinţii lui Dumnezeu, puternici aliaţi cereşti împotriva tuturor anticreştinilor şi ereticilor de toate nuanţele.*

Sfinţii sunt certitudini vii, oameni care au trăit în lume, ca şi noi, dar şi-au dus crucea până la sfârşit, cu răbdare şi smerenie. Fie ca asemenea lor, lucrând întru Domnul, să nu ne pierdem nădejdea mântuirii şi a vieţii veşnice, agonisind Împărăţia promisă celor vrednici de Dumnezeul nostru Iisus Hristos, Împăratul Slavei şi Mântuitorul lumii.

Fratele ALEXANDRU

Irénée Hausherr

RELAȚIA DINTRE VOCAȚIA CREȘTINĂ ȘI CEA MONAHALĂ (I)

Se cere lămurită următoarea problemă: raportat la tripla renunțare monahală, are și creștinul mirean obligațiile lui corespunzătoare? Și care sunt acestea?

Trăsăturile fundamentale ale monahismului caracterizează în aceeași măsură și vocația creștină în general, în sensul lor profund, de natură duhovnicească. Călugărul își asumă obligația de a practica aceste privațiuni concrete numai pentru a asigura condițiile unei adevărate renunțări spirituale, singura valabilă, promisă la Botez.

Desăvârșirea creștină este propusă tuturor celor botezați: ei se angajează la aceasta lepădându-se de Satana și de lucrurile lui, pentru a fi de partea lui Hristos; toți fiii lui Dumnezeu trebuie să se asemene Tatălui prin iubirea de aproapele; toți creștinii trebuie să prețuiască numele pe care-l poartă, ceea ce nu se poate realiza decât însușindu-și trăsăturile și virtuțile Mântuitorului. Monahismul nu adaugă înălțimi noi la vârful accesibil tuturor, care să le fie acestora *a priori* interzise; nu corectează, nici nu completează Botezul. Monahismul nu este o Taină, deși unii au pretins că ar fi.

1. Botezul conferă creștinilor o curăție superioară fecioriei firești și e de datoria oricărui botezat, nu numai să o păstreze evitând păcatul, ci și să o desăvârșească prin supunere față de Duhul sfințitor. Fecioria trupească sau înfrânarea sunt la îndemâna acestora numai *quibus datum est*. Păstrarea curăției Botezului constituie esența lepădării de Satana și a unirii cu Iisus Hristos. Căsătoria nu se opune acestei uniri, dacă este de fapt ceea ce trebuie să fie de drept: un lucru binecuvântat prin legătura cu Iisus Hristos și cu Biserica Sa, chiar dacă, psihologic vorbind, este mai greu să te dăruiești cu totul lui Dumnezeu când trebuie, de asemenea, să porți grijă de cele ale lumii, "cum să placi bărbatului" (*I Cor.* 7, 32-34). Regulile creștine ale vieții conjugale se impun persoanelor căsătorite la fel cum se impune înfrânarea absolută călugărilor; și ele au aceeași putere sfințitoare, dacă sunt acceptate și respectate în duhul supunerii filiale către Dumnezeu. În acest domeniu, nimic altceva n-ar fi mai fals ca maxima "Totul sau nimic"; nu se permite nimic unora pentru că sunt călugări și se permite totul celorlalți pentru că sunt mireni. Mai degrabă e bună formularea: aceeași fidelitate și curăție neștirbite incumbă și unora, și altora, dar în mod diferențiat. Ceea ce variază nu este nicidecum sensul primei porunci, de a-L iubi pe Domnul Dumnezeu din tot sufletul lor, din toată inima lor, din tot cugetul lor și din toate puterile lor, ci numai cadrul și ocupațiile materiale în care fiecare trebuie să aspire la desăvârșirea sa.

Decalogul și cele două mari porunci care-l cuprind rămân valabile mereu și pentru toată lumea. Înființarea monahismului nu a prelevat nimic din ele pentru a fi destinat exclusiv călugărilor; cateheza, general valabilă și mult mai veche decât monahismul, nu-și schimbă și nici nu-și reduce conținutul din cauza existenței monahilor. "Tot curăție este și viețuirea împreună cu o soție legitimă"[1]. Sfântul Clement Alexandrinul a precizat principiul în mai multe locuri, pentru că este sigur pe învățătura sa și pentru că ține să o fixeze în mintea ascultătorilor: "Pe scurt, când e vorba de căsătorie, de mâncare și de celelalte, să nu facem nimic mânați de poftă, ci să voim numai cele ce sunt necesare. Că nu suntem copiii poftei, ci ai voinței (*In.* 1, 13). Cel care se căsătorește pentru ca să aibă copii, acela trebuie să se deprindă a se înfrâna, în așa fel încât nici să nu-și poftească femeia lui; pe ea trebuie s-o iubească, făcând copii mânat de o voință sfântă și cumpătată. Că noi n-am fost învățați să prefacem grija de trup în pofte, ci să umblăm cuviincios, ca ziua – adică în Hristos și într-o viețuire luminoasă și plăcută Domnului – nu în ospețe și în beții, nu în desfrânări și destrăbălări, nu în ceartă și în pizmă (*Rom.* 13, 13-14). "Dar nu se cuvine să privim înfrânarea numai printr-o singură înfățișare a ei, adică prin înfrânarea de la împreunările trupești, ci și prin înfrânarea de la toate celelalte câte le dorește sufletul nostru târât de simțuri, care nu se mulțumește cu cele de neapărată trebuință, ci caută desfătarea. A te înfrâna înseamnă a disprețui banul, hrana, averea, a disprețui spectacolele, a-ți înfrâna limba, a fi stăpân peste gândurile rele"[2].

Aceleași idei sunt exprimate în alt loc într-o formă mult mai clară[3]: "Niciodată ignoranța nu ajunge gnoză și nici binele nu se preface în rău. De aceea, pentru gnostic, mâncarea, băutura și căsătoria nu sunt lucruri de căpetenie, ci ceva necesar. Vorbesc de căsătorie, dacă rațiunea i-o cere, dar așa cum se cuvine. Gnosticul, ajungând desăvârșit, are pildă pe apostoli. Cel care-i cu adevărat bărbat nu-și arată însușirea sa de bărbat alegând viața singuratică [μονηρη nu înseamnă *monahală!*]; ci este cu adevărat bărbat și-i învinge pe bărbați acela care, stăpân pe plăceri și pe dureri, își duce viața fiind căsătorit, având copii și purtând grijă de casă; acela care, o dată cu grija de casă, iubește necontenit pe Dumnezeu"[4].

2. Sărăcia: αχτημοσυνη. Această primă renunțare antrenează după sine o a doua, sau mai degrabă se combină cu alta care a început la fel de devreme ca și prima (*Fapte* 4, 33-35). Termenul specific, evanghelic, αποτασσεσθαι, adică a renunța la ceva, a-și lua rămas bun de la cineva, a se despărți de cineva. Complementul acestui verb în scrierile ascetice este τω κοσμω τουτω= a părăsi lumea, sau πασιν – toate lucrurile (*Luc.* 14, 33), sau χρηματων [sic] – bunurile materiale[5]. Cuvântul se folosește și singur[6]. Substantivul are două forme: una veche, αποταξις și una mai nouă, αποταξις[7]. Du Cange notează[8]: αποταγη *et* υποταγη, *voces monachorum propriae*. Isidor Pelusiotul explică cei doi termeni în prima din scrisorile sale: "Sfinții corifei ai filosofiei monahale, trecuți prin suferințele și ispitele pe care le-au îndurat, au dat lucrurilor numiri potrivite, care nouă ne servesc drept atenționare și învățătură: ei au denumit *apotagè* înstrăinarea de cele materiale și *hypotagè*, ascultarea. În singurătate, ei nu aveau pe nimeni care să se bucure de înțelepciunea lor; în schimb, noi avem descrierea praxis-ului lor, dar prea puțin ne interesează aplicarea ei ". În continuare, el face exegeza duhovnicească a celor doi termeni. Sensul propriu al cuvântului *apotagè* este, pentru călugări, acela de renunțare reală la orice proprietate. Încă de la început, regulile sărăciei monahale au fost specificate cu minuțiozitate, deși nu exista nici un vot în acest sens. Un călugăr – un sihastru, evident – avea ca unic bun material o Evanghelie pe care o dădea unui sărac. "Am dat – explică el – pe aceea care ne poruncește să dăruim totul"[9]. Mai târziu putem vedea, de exemplu în catehezele Sfântului Teodor Studitul, cu câtă rigoare este depistată și pedepsită posesia individuală a celor mai neînsemnate obiecte. Principiile acestei severități se găsesc deja la Sfântul Vasile cel Mare. Călugăr este cel "care renunță o dată pentru totdeauna la totul și face o profesiune din a nu poseda nimic la propriu. Nu mai are nimic altceva în afară de strictul necesar al vieții, haine și mâncare"[10]. Posedarea oricărui lucru ca bun propriu, în comunitate, "înseamnă înstrăinarea de Biserica lui Dumnezeu, pentru că presupune contrariul a ceea ce atestă *Faptele Sfinților Apostoli* (4, 32) despre cei care crezuseră în Iisus Hristos: nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa; înseamnă a nesocoti iubirea lui Dumnezeu, pentru că El ne-a învățat prin cuvânt și prin faptă să ne dăm chiar viața pentru cei pe care-i iubim, nu numai bunurile exterioare[11]. Cât despre obiectele puse la dispoziția sa, cenobitul trebuie să aibă mare grijă de ele, pentru că sunt proprietatea lui Dumnezeu. Din proprie inițiativă nu va avea dreptul să dea nici măcar haine sau încălțăminte uzată[12]; și această regulă nu îngăduie nici o excepție, chiar dacă ar fi vorba de un cerșetor complet dezbrăcat[13]. În fața oricărei obiecții, indiferent de argumentare, Sfântul Vasile repetă ádáí-ul său care răstoarnă orice raționament: "s-a spus o dată pentru totdeauna "[14]. Și cum am putea să căutăm temei în Sfânta Scriptură, el răspunde tranșant printr-un text al Sfântului Apostol Pavel: "Fiecare, fraților, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu "(*I Cor.* 7, 24). Poate această exegeză corespunde nu atât gândirii Sfântului Apostol Pavel, cât mentalității Sfântului Vasile; în orice caz, cea din urmă este clară, cu atât mai clară cu cât se conturează independent de orice citare paulină: monahismul transformă într-o datorie și într-o instituție practica liberă a primilor creștini din Ierusalim.

Aceasta n-ar putea deveni o obligație pentru toată lumea și nici un Părinte ortodox n-a afirmat-o. Dar este o învățătură a Domnului valabilă pentru toți: "Așadar, oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu" (*Luc.* 14, 33). Este vorba aici de un triplu totalitarism – a) al subiectului; b) al obiectului; c) al motivației: oricine aspiră să devină ucenic al Mântuitorului trebuie să renunțe la posesia tuturor bunurilor lumești, nu pentru că altfel nu ar fi primit în monahism "starea de desăvârșire" în sens juridic, ci pentru că altfel ar fi incapabil de a atinge această stare care, în sens evanghelic, este condiția creștină.

Ce spun Părinții pe această temă, pe care ei au abordat-o cu mult înainte de apariția călugărilor? Sfântul Clement al Alexandriei chiar a tratat *ex professo* problema în discuție: *Quis dives salvetur?* El demonstrează două lucruri:

1) că renunțarea efectivă la bogăție nu este necesară;

2) că este indispensabilă detașarea interioară de ele. "Vinde avuția ta !". Ce înseamnă aceste cuvinte? În nici un caz ceea ce unii înțeleg în mod superficial: să te debarasezi de toate bunurile materiale, ci să înlături din suflet ideile despre avere, simpatia pentru ea, dorințele exagerate, neliniștea bolnăvicioasă, grijile, adică spinii care înăbușă semănătura vieții[15].

Schimbarea concepțiilor și-a simțirii. Păgânii păreau c-au făcut-o când își afișau disprețul pentru bogății. Totuși, doar cu atâta nu și-au încreștinat modul de a gândi și de a simți, ci au înlocuit o vanitate prin alta (filosofi ca Anaxagora sau Democrit).

În cele ce urmează, să reținem ideea: "Bogăția este un instrument". Or, "dacă ne servim de el cu talent, instrumentul devine artist". Dacă-ți lipsește talentul, "el participă la stângăcia ta fără să fie responsabil de ceva"[16]. Instrument pentru ce? În nici un caz pentru plăcere! "A spune: «Am și-mi prisosește! Pentru ce să nu mă desfătez?» nu-i omenește, nici frățește! Iată, însă, care-i fapta dragostei de om! Să spui: «Am! Pentru ce să nu dau celor care au nevoie?». Un om ca acesta este desăvârșit, pentru că a împlinit porunca «Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți!»"[17].

(Va urma)

(După Irénée Hausherr, "Vocation chrétienne et vocation monastique selon les Pères" în *Orientalia Christiana Analecta*, nr. 183, pp. 464-484)

Traducere de **Cristina CHECHE**

Începutul acestui text a mai apărut în numărul pe septembrie 2002, dar urmarea nu a putut fi dată la vreme din pricina unui accident tehnic (pierderea documentului computerizat), pentru care cerem scuze traducătoarei și cititorilor. Reușind între timp să recuperăm documentul, reluăm acum de la început publicarea textului, ce se va continua regulat în numerele următoare.

1 Socrate, *Hist. Eccl.* I, 11.
2 *Strom.* III, 7.
3 *Strom.* VII, 12 (P. G. 9, 497 C).
4 Trad. engl. în Clement of Alexandria, *Miscellanies*, VII, de F. J. A. Hort și J. B. Mayor, p. 123: „Knowledge never becomes ignorance, nor does good change to evil. Hence with him eating and drinking and marrying are not the main objects of life, though they are its necessary condition". Pentru învățătura Sfântului Clement despre căsătorie, *cf.* o excelentă prezentare în F. Quatember, *Die christliche Lebenshaltung des Clemens von Alexandrien nach seinem Pädagogus*, Wien, 1946, pp. 137-142.
5 Vezi Ficker, *Amphilochiana* I, p. 49, 18.
6 V. *Hist. Laus.* 13; Cyrille de Scythopolis, *Vie de Saint Sabas* 29.
7 V. Eusebiu, *De Martyr. Pal.* 11, 2.
8 *Glossar. Graec.* I, p. 111.
9 Evagrie, *Practikos* 97 (P. G. 40, 1249 D).
10 R.B.T. 93.
11 *Ibid.*, 85.
12 R.B.T., 87.
13 R.B.T., 91.
14 R.B.T., 91.
15 Stählin III, 166, 24, n. 2.
16 Stählin, p. 168.
17 *Pédagogue* II, 12 (Stählin, p. 228).

~ *Maxime Egger* ~

CAZUL KALLISTOS WARE*

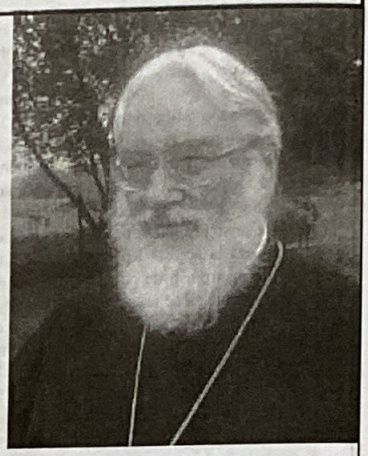

"În Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare", cântă Biserica Ortodoxă într-un tropar. Preasfinţitul Kallistos Ware, pe atunci Timothy, avea 17 ani când s-a întâlnit pentru prima oară cu Ortodoxia: "Era într-o sâmbătă după-amiază. Treceam pe una dintre străzile Londrei când, deodată, am văzut o biserică pe care n-o cunoşteam. Împins de curiozitate, am intrat. Prima impresie a fost aceea de gol. Nu vedeam nimic – nici pupitru, nici scaune, nici bănci. Doar o imensă pardoseală lustruită. Era foarte întunecos. Apoi, obişnuindu-mi-se ochii cu întunericul, am observat că biserica nu era cu desăvârşire goală. În picioare, de-a lungul pereţilor, erau nişte oameni. Erau şi icoane luminate de candele, iar undeva cânta un cor. Sentimentul de gol de la început s-a transformat în opusul său şi m-a copleşit impresia unei extraordinare plenitudini. Prin icoane şi mâna aceea de credincioşi am perceput, tainic, Biserica nevăzută. Mă simţeam parcă sorbit în sus, înălţat într-o lucrare mult mai mare decât mine. Da, mi-era dat să văd cerul pe pământ!".

Fără să ştie, Kallistos Ware retrăia experienţa trimişilor prinţului Vladimir la Constantinopol, într-o zi a anului de graţie 988. "Când, mult după aceea, am citit relatarea lor", adaugă părintele, "ardea inima în mine. Dar atunci, născut fiind în 1934 din părinţi anglicani practicanţi, nu ştiam mai nimic despre Ortodoxie. Nu înţelegeam limba slavonă. Structura şi sensul slujbei la care nimerisem, privegherea de sâmbătă seară, îmi erau total necunoscute, fiind o slujbă care se oficia pe vremea aceea, la Londra, numai în Biserica rusă. Şi nu avea nimic fastuos: corul era mediocru, credincioşii puţini, icoanele caracteristice stilului decadent al secolului al XIX-lea, locul – o întunecoasă şi foarte mare clădire gotică, pe care Biserica anglicană o împrumutase ruşilor. Nu, ceea ce m-a atras atunci n-a fost splendoarea exterioară, a fost ceva lăuntric: evlavia credincioşilor, sentimentul tainic şi foarte puternic de comuniune cu sfinţii. Din acest moment, înainte chiar de a fi citit ceva despre Biserica Ortodoxă, despre doctrina şi cultul ei, am şiut că-i aparţin, că vreau să devin ortodox[1]. Astăzi sunt fericit că n-am descoperit Ortodoxia prin lecturi sau întâlniri, ci prin Liturghie. Cred că e drumul cel mai bun".

Dar, cu toată convingerea sa intimă, Kallistos Ware a mai aşteptat încă 6 ani până la convertirea formală. În timp ce studia la Oxford (4 ani limbi clasice şi 2 teologie), l-a întâlnit pe preotul ortodox local, părintele Vasili Krivoşein, mai târziu arhiepiscop în Belgia şi autor al unei valoroase cărţi despre Sf. Simeon Noul Teolog (949-1022). Devine membru al foarte activei Asociaţii anglicano-ortodoxe "Sf. Alban şi Serghie", unde cunoaşte conferenţiari străluciţi precum Nikolai Zernov şi părintele Lev Gillet, cunoscut mai bine cu numele său de scriitor: "Un monah al Bisericii de Răsărit"[2]. Învaţă astfel, puţin câte puţin, să cunoască mai bine Ortodoxia. Este atras în mod special de patru elemente. În primul rând, de *puterea Tradiţiei*, de continuitatea vie a Bisericii din Răsărit cu Biserica Apostolilor, a Martirilor şi a Părinţilor, departe de rupturile şi diviziunile care au afectat creştinismul occidental începând încă din Evul Mediu. Al doilea, *Liturghia* şi simţul profund al comuniunii cu sfinţii, al unităţii Bisericii pământeşti cu Biserica cerească. Al treilea, *Rugăciunea lui Iisus*, chemarea Numelui şi lucrarea lăuntrică a Duhului Sfânt, aşa cum s-a făcut arătată, bunăoară, în figura Sf. Serafim din Sarov (1759-1833), care i-a mers imediat la inimă. Şi, în sfârşit, *experienţa martiriului*: a grecilor sub otomani (despre care a scris o carte[3]) şi a ruşilor sub regimul comunist.

La capătul acestei prime perioade de iniţiere şi maturizare, Kallistos Ware este primit în Biserica Ortodoxă, în 1958. Avea 23 de ani. Deşi, prin sensibilitatea sa, se simţea apropiat de spiritualitatea rusă, a intrat în arhidioceza greacă de sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice. "Biserica rusă din diaspora mă atrăgea", explică Presfinţia Sa, "dar eram conştient de precaritatea situaţiei sale canonice. Pe de altă parte, cunoscând greaca veche, îmi era uşor să înţeleg Liturghia bizantină. Şi credeam că viitorul Ortodoxiei în Occident era mai degrabă în Patriarhia Ecumenică. Dar aceasta nu înseamnă că sunt sectar sau fanatic. Nu voi condamna pe nimeni dacă alege mai degrabă o jurisdicţie decât alta. Cred că occidentalii convertiţi trebuie să se ducă acolo unde se simt acasă". Ironia sorţii: episcopul grec nu se sococteşte vrednic să se ocupe personal de un occidental şi-l trimite la un preot al Bisericii ruse din diaspora, George Şermetiev (+1971), ce-i devine duhovnic.

Urmează apoi, din 1958 până în 1965, o destul de lungă perioadă de călătorii şi studii pe care le face într-un fel ca autodidact. Dorind să cunoască centrele duhovniceşti ale Ortodoxiei, să cerceteze manuscrise şi să adune materiale pentru teza sa de doctorat despre istoria monahismului şi Sf. Marcu Monahul[4], se duce la Muntele Athos, la Ierusalim şi în Insula Patmos. În acelaşi timp, la iniţiativa marelui editor englez Penguin, scrie şi prima sa carte, o prezentare sintetică – şi istorică, şi teologică – a Tradiţiei Răsăritului creştin: *Ortodoxia – Biserica celor şapte Sinoade*. Publicată iniţial în 1963, tradusă şi editată în franceză în 1968, cartea sa devine repede un titlu "clasic" al literaturii ortodoxe. Epuizată demult, a trebuit să fie reeditată la Desclée de Brouwer, într-o versiune complet adusă la zi. "Această nouă versiune este mai nuanţată, mai puţin abruptă şi mai puţin violentă ca prima, mai ales în problema *filioque*[5], explică autorul. În anii şaizeci, eram mult influenţat de Vl. Lossky[6]. Şi acum am o mare admiraţie pentru el, dar sunt mai puţin categoric în această privinţă. Deosebirea dintre Occident şi Răsăritul creştin în problema Sfintei Treimi rămâne desigur importantă, dar mai puţin decât se pretinde de obicei. Se atribuie Occidentului puncte de vedere care aparţin unor autori scolastici şi sunt departe de a constitui o normă. Personal, cred că Fer. Augustin nu este atât de diferit de Părinţii capadocieni. *Filioque* nu are ce căuta în Simbolul credinţei, dar, în Occident, există maniere de a-l explica în acord cu Ortodoxia".

În 1963, Kallistos Ware ia drumul Canadei, unde petrece şase luni într-o mănăstire a Bisericii diasporei ruse. Dar viziunea rigidă şi îngustă a monahilor de acolo l-a întristat. Afirmaţia – curentă în aceste medii, deşi nu generalizată – că Duhul Sfânt nu poate fi dobândit decât de ortodocşi îl şocheză, cu atât mai mult cu cât contrazice propria sa experienţă sa duhovnicească şi trecutul său de anglican. Înţelege că nu aici este locul său şi revine în Marea Britanie. Abia sosit, noul arhiepiscop grec, Athenagoras II, îl cheamă şi-l numeşte secretarul său. În 1965 este hirotonit diacon; primeşte numele de Kallistos, care-l aşază sub patronajul unui autor filocalic, Sf. Callist Xantopol. Episcopul său îl trimite la Patmos, la Mănăstirea "Sf. Ioan Evanghelistul", unde petrece un an de zile. Îşi împlineşte astfel visul de adolescent: se călugăreşte. "Mă gândisem la acest lucru, fără să iau decizia formală, de pe la vârsta de 16 ani, când eram încă anglican", precizează Kallistos Ware. "Apoi, bineînţeles, am avut îndoieli. Şi nu numai o dată, ca student, m-am gândit la căsătorie. Dar m-am întors mereu la monahism".

Kallistos Ware şi-a exprimat viziunea, foarte ortodoxă, despre raportul dintre căsătorie şi monahism, într-un text de o rară frumuseţe: "Căsătoria şi viaţa monastică se completează şi se echilibrează cam în felul în care se completează şi se echilibrează în teologie calea catafatică şi cea apofatică. [...] Ambele sunt Taine ale iubirii. Dar ceea ce soţul şi soţia realizează *unul prin celălalt*, călugărul se străduieşte să dobândească *direct*. [...] Amândouă căile sunt expresii reale ale *preoţiei împărăteşti*, universale, a celui botezat. Amândouă sunt necesare Bisericii şi nici una din ele nu poate fi înţeleasă cu adevărat decât în lumina celeilalte. [...] Monahul şi creştinul căsătorit sunt, şi unul, şi celălalt, deopotrivă ascetici şi trupeşti, [...] în sensul că mărturisesc potenţele spirituale ale trupurilor. Ambii reneagă păcatul şi afirmă lumea. Diferenţa dintre ei stă doar în condiţiile exterioare ale luptei lor ascetice. [...] Pentru noi toţi, căsătoriţi sau monahi, iubirea este, cu harul dumnezeiesc, atât ceva ce avem deja şi izbucneşte spontan în inimile noastre, cât şi ceva ce trebuie să învăţăm şi pentru care trebuie să luptăm şi să suferim mereu. Iubirea e atât punctul de plecare, cât şi cel de sosire. Iubirea e în centrul viu al fiinţei noastre: e chiar esenţa noastră şi, dacă nu iubim, nimic nu suntem. Oriunde am fi, în căminul nostru sau în mănăstirea noastră, să ne străduim să devenim mai deplin ceea ce suntem deja"[7].

În 1966, Kallistos Ware este hirotonit preot, chiar înainte de a pleca la Oxford, unde primise numire la Universitate. Singurul ortodox în colegiul profesorilor, va preda cursul de "Studii ortodoxe orientale" la catedra Facultăţii de Teologie. În 1982, "împotriva voinţei sale", este hirotonit episcop vicar de Diokleia (Asia Mică), sub autoritatea diocezei ortodoxe din Marea Britanie.

La Oxford, Kallistos Ware s-a nevoit în ascultarea pe care i-o dăduse duhovnicul său de la mănăstirea din Patmos, părintele Amphilokios (+1970): *să facă punţi*. Să fie un "podar" (adică cel care ajută la trecerea frontierelor, la depăşirea lor, pentru reunirea celor divizaţi de ele), să deschidă trecători între Orient şi Occident. Este o lucrare pe care a împlinit-o la două nivele. În primul rând, între ortodocşii uniţi în aceeaşi credinţă şi în Duhul Sfânt, dar de atâtea ori separaţi în fapt de graniţele de naţionalitate şi jurisdicţie. În 1966, la Oxford nu era decât o comunitate rusă. Athenagoras II îi cere să înfiinţeze o parohie greacă. O face, dar – fără nici o greutate – în colaborare cu ruşii. Rezultatul? În 1973, eveniment absolut excepţional, cele două comunităţi hotărăsc să-şi unească forţele şi să construiască, *împreună*, o singură biserică. "Astăzi", explică Preasfinţitul Kallistos, "avem două parohii (greacă şi rusă), două jurisdicţii (Patriarhia Ecumenică şi Patriarhia Moscovei), două calendare (iulian şi gregorian), dar o singură biserică. În Dumnezeiasca Liturghie suntem *una*, o singură adunare de credincioşi. Cu excepţia unor sărbători care se oficiază la date diferite, cei doi episcopi de Oxford slujesc împreună, de fiecare dată în trei limbi: engleză, greacă şi slavonă. Desigur, situaţia nu-i întotdeauna ideală, nici prea lesnicioasă, dar încercăm să mărturisim unitatea panortodoxă". Cert este că, alături de Londra, locul parohiei atât de active a Mitropolitului Antonie de Suroj, oraşelul Oxford a devenit unul dintre cele mai vii centre ortodoxe din Europa. Un semn al acestei vitalităţi şi străluciri sunt cei nu mai puţin de 12 preoţi hirotoniţi aici până acum!

"Pod" şi "podar" a fost Kallistos Ware şi între Ortodoxie şi Occident. Mai întâi prin învăţătura sa, care se adresează mai ales studenţilor neortodocşi, ca şi prin prezenţa sa activă în Asociaţia "Sf. Alban şi Serghie". Apoi prin scrisul său, în reviste de dialog ca *Eastern Churches Rewiew*, ieri, şi *Sobornost*, astăzi, sau în cărţi ca *Approches de Dieu dans la tradition orthodoxe*[8], care a introdus mulţi occidentali în creştinismul răsăritean. În sfârşit, prin traducerile sale: *Triodul* şi *Mineele* marilor sărbători, adaptate limbii lui Shakespeare, în colaborare cu Maica Maria de la mănăstirea din Bussy-en-Othe (Franţa); dar mai ales

☛

*** Text reprodus, cu îngăduinţa editorilor, din vol. *Occidentali convertiţi la Ortodoxie. Şase ipostaze mărturisitoare*, Ed. Christiana, Buc., 2002, pp. 109-121.**

1. *Dans la Lumière du Christ*, 1980, p. 426.
2. Cf. *Jésus – simples regards sur le Sauveur*, Chevetogne, 1962, p. 199, şi *La Prière de Jésus*, Chevetogne, 1963, p. 119.
3. *Eustratios Argenti. A Study of the Greek Church under Turkish Rule*, Clarendon Press, Oxford, 1964, p. 196.
4. Cf. introducerea pe care Kallistos Ware a consacrat-o lui Marcu Monahul, *Traités spirituels et théologiques*, Abbaye de Bellefontaine, 1985, pp. IX-LI.
5. La articolul Crezului oficial al Bisericii, aşa cum a fost definit la Constantinopol în 381, care mărturiseşte că "Duhul Sfânt purcede de la Tatăl", latinii adaugă precizarea : "şi de la Fiul" (*filioque*). Pentru bizantini, acest adaos, hotărât unilateral, a rupt comuniunea eclezială. De altminteri, reducând dimensiunea *personală* a Sfântului Duh şi făcând din Fiul un principiu originar, el atentează la plinătatea adevărului revelat în Sfânta Treime.
6. Cf. *Essai sur la théologie mystique de l'Église d'Orient*, Cerf, 1990, p. 248.
7. "La vie monastique – Sacrement d'amour", în *Contacts*, II/1981, Nr. 114, pp. 136-150.
8. Desclée de Brouwer, 1982, p. 221.

Filocalia Părinților neptici[9], florilegiu de texte ascetice și mistice din secolul al IV-lea până în al XVI-lea, publicate la Veneția în 1783 de Macarie al Corintului și Nicodim Aghioritul, a cărei ediție engleză o coordonează el însuși, făcând considerații substanțiale despre "spiritualitatea filocalică"[10]. "Metodă științifică" (Nicodim Aghioritul), școală a rugăciunii, *Filocalia* este, cum spune Sf. Filotei Sinaitul, o cale "spre împărăția dinăuntru și împărăția lumii de apoi" și are ca scop îndumnezeirea, comuniunea omului, aici și acum, cu Dumnezeu cel deodată cunoscut și necunoscut, imanent și infinit transcendent. Căile *Filocaliei*: *nepsis*-ul (trezvia, veghea) și *isihia*, adică liniștea lăuntrică a inimii curățite de orice gând și de orice imagine. În sfârșit, instrumentul său: chemarea numelui Domnului sau Rugăciunea lui Iisus (însoțită, eventual, de tehnici corporale sau respiratorii).

La ora la care Ortodoxia este pândită, aici și în alte părți, de ritualism, este fundamentală această reamintire a priorității "omului celui lăuntric" (cf. *Rom.* 7, 22; *II Cor.* 4, 16; *Efes.* 3, 16) asupra celui din afară, a rugăciunii inimii asupra celei a buzelor, a lăuntricului asupra exteriorului, a duhului asupra literei. Cum explică Nicodim Aghioritul în introducerea sa la *Filocalia*, nevoințele ascetice, împlinirea rânduielii, ostenelile trupești, respectarea sfintelor canoane, oricât de importante ar fi, sunt pentru viața duhovnicească ce sunt și frunzele pentru pomi. Singure nu sunt suficiente nici pentru păstrarea credinței și tradiției ortodoxe, nici pentru creșterea duhovnicească. Esențialul, "singurul lucru necesar", este până la urmă *fructul*, adică trezvia lăuntrică, păzirea minții și curăția inimii, singurele mijloace de a ne "întoarce la harul desăvârșit al Duhului ce ne-a fost dat la început prin Botez".

Cuviosul Nicodim Aghioritul sublinia vocația universală a *Filocaliei*. Cuviosul Paisie Velicikovski (1722-1794), dimpotrivă, temându-se ca ea să nu cadă în mâinile unor persoane nepregătite sau lipsite de îndrumare duhovnicească, s-a împotrivit mult timp ca traducerea făcută de el în slavonă să fie tipărită. Kallistos Ware este cu totul de partea Cuviosului Nicodim. Calea filocalică și practicarea Rugăciunii lui Iisus, care este inima acestei căi, nu sunt rezervate exclusiv monahilor sau ortodocșilor, cu condițiile să "aparții deplin și activ Bisericii" și să duci o "viață sacramentală regulată". Ca și porunca Sf. Apostol Pavel, "Rugați-vă neîncetat!" (*I Tes.* 5, 17), ea se adresează oricărui creștin, oricare i-ar fi ocupația în lume. "Chemarea Numelui este o rugăciune de o extremă simplitate", scrie Preasfinția Sa. "Este o rugăciune ce poate fi adoptată de toți: nu pretinde nici vreo cunoaștere specială, nici vreo pregătire complicată. [...] Fiind atât de scurtă și simplă, Rugăciunea lui Iisus poate fi rostită oriunde și oricând, [...] în autobuz, în timpul lucrului, în grădină sau în bucătărie, îmbrăcându-ne sau mergând, când suferi de insomnie, în perioadele de disperare sau tensiune, când alte forme de rugăciune sunt imposibile. Din acest punct de vedere, trebuie să recunoaștem că este o rugăciune foarte potrivită pentru tensiunea lumii moderne. [...] Este o rugăciune potrivită pentru toate etapele vieții duhovnicești, de la cea mai elementară până la cea mai avansată"[11].

Cale de rugăciune și transformare lăuntrică, această spiritualitate filocalică ar putea fi, împreună cu lucrarea de slujire a celor sărmani, piatra unghiulară a ecumenismului de mâine. Un ecumenism al inimii, în plină înflorire față de ecumenismul oficial al instituțiilor și al comisiilor teologice, care se află astăzi într-un punct mort, dacă nu chiar în regres.

Kallistos Ware, în orice caz, este frapat de succesul *Filocaliei* în Occident. Prima versiune engleză, tradusă din slavonă (2 volume de 420 pagini, fără numeroasele explicații), s-a reeditat deja de vreo 10 ori de la cea dintâi apariție a sa (din 1951-54). Primele volume ale noii traduceri în curs, din limba greacă, s-au reeditat deja. "Influența *Filocaliei* n-a încetat să crească", explică Preasfinția Sa. "În mod paradoxal, opera a avut efectul cel mai puternic nu în secolul al XVIII-lea al lumii grecești aflate sub turci, nici în «sfânta Rusie» prerevoluționară, nici într-o altă țară de tradiție ortodoxă, ci, mai ales, în Europa occidentală și în America de Nord, în ultima jumătate a acestui secol"[12]. Pregătit mai ales de publicarea în mai multe limbi a *Povestirilor unui pelerin rus*[13], Occidentul s-a arătat a fi un teren în mod special receptiv față de *Filocalie*. "E uimitor, dar încurajator în același timp, ca o culegere de texte duhovnicești, destinate la origine grecilor ce trăiau sub puterea otomană, să aibă adevăratul ei impact două secole mai târziu în Occidentul secularizat și post-creștin, printre copiii acestor «Lumini» pe care Macarie și Nicodim le priveau cu cea mai mare teamă", continuă Kallistos Ware. "Sunt cărți ce par a fi scrise mai puțin pentru timpul lor și mai mult pentru generațiile viitoare. [...] Adevărată «bombă cu întârziere» duhovnicească, *Filocalia* este cu siguranță una dintre acestea. Adevărata epocă a *Filocaliei* este mai degrabă secolul nostru decât al XVIII-lea. Deși este imposibil să măsori prin statistici viața de rugăciune, se poate spune că invocarea Numelui este astăzi practicată, mai mult ca niciodată în trecut, atât în Răsărit, cât și în Occidentul creștin. Iar cei ce citesc și practică *Filocalia* nu sunt, cei mai mulți, nici universitari, nici teologi calificați sau specialiști bizantinologi, ci oameni simpli, care nu cunosc, în general, Ortodoxia, și poate nici chiar prea multe despre trăirea vie a credinței creștine, dar sunt pur și simplu interesați de viața Duhului. Bineînțeles, este riscant să se izoleze experiența duhovnicească de orice context doctrinar, sacramental sau comunitar și trebuie să avem grijă să nu se cadă în anumite forme de gnosticism caracteristice mișcării *New Age*. Acest pericol trebuie să ne invite la prudență și vigilență, dar nu este un motiv să ne retragem și să ne închidem în noi înșine. Există azi o enormă sete spirituală în inimile oamenilor și este datoria noastră să le răspundem, să-i ajutăm în căutarea lor, mai ales făcându-le accesibile comorile încredințate nouă. Eu cred că Duhul Sfânt se poate manifesta și printr-un text. Dacă cineva este de bună-credință și caută cu sinceritate și smerenie, oare nu-l va îndruma Dumnezeu pe calea cea bună, dându-i ce-i trebuie? *Filocalia* este una dintre căile posibile, o răscruce. Să avem încredere în Duhul Sfânt!".

Există, într-adevăr, persoane care au început să practice Rugăciunea lui Iisus fără să fie creștini, ca pe o mantră. Și, puțin câte puțin, în mod inconștient, puterea Numelui a lucrat în ei și le-a deschis inima spre prezența personală și spre Fața lui Hristos.

Tradițională, echilibrată, niciodată polemică, Ortodoxia predicată și proslăvită de Kallistos Ware este, după cum se vede, una cu fermitate *deschisă*. "Lumea are nevoie nu de o Ortodoxie zgribulită, exclusivă, acuzatoare și închisă în ea însăși, ci de una îndrăzneață, primitoare, toleranță și generoasă. Și putem fi toate acestea fără a fi obligați să ne diluăm Tradiția", declară Preasfinția Sa. "În acest sens, nimic nu-i mai întristător decât atitudinea negativistă pe care o au numeroși ortodocși față de Occident și modernitate. După mine, aceasta reprezintă o deviere, căci Ortodoxia este, fundamental, o afirmație și nu o negație. Din nefericire, trebuie să recunoaștem că astăzi Ortodoxia este deseori inspirată de teamă. Frica este cea care ne închide față de alții, față de Occident. Să nu ne speriem! Să avem încredere în Tradiția noastră! Nu sunt pentru compromisurile doctrinare, dar știu că am fost mult ajutat în formarea mea ortodoxă de scrierile unor romano-catolici ca Urs von Balthasar, Henri de Lubac, Jean Daniélou, de anglicani ca Michael Ramsey, arhiepiscop de Canterbury, care a scris cea mai bună carte pe care o cunosc despre Schimbarea la Față. Da, există aici, pe plan spiritual, schimburi ce pot fi deosebit de fructuoase. Occidentul, întâlnirea cu Occidentul, ne poate ajuta chiar să ne înțelegem mai bine și să ne aprofundăm Ortodoxia".

"Din același motiv regret și atitudinea antiintelectuală și anticulturală a unor ortodocși, convertiți sau nu", mai subliniază părintele. "Buna folosire a rațiunii umane, înțeleasă nu în sensul unui raționalism strâmt, este cu desăvârșire în tradiția și duhul Părinților. De ce ar trebui atunci să-i renegăm pe Dante, Montaigne, Shakespeare, Milton, Hugo și atâția alții? Nu aparțin oare și ei moștenirii noastre culturale? Este important pentru ortodocșii din Occident să cunoască bine poezia, arta, cultura țărilor în care locuiesc. De ce n-ar fi posibil să fii în același timp ortodox pe plan duhovnicesc și occidental pe plan cultural? Nu există în asta nici incompatibilitate, nici contradicție, ci doar o tensiune creatoare, precum cea pe care o găsim, de exemplu, în definiția dogmelor, unde se încearcă unirea a două adevăruri paradoxale, antinomice. Există, bineînțeles, un risc. Dar trebuie să ne asumăm și riscurile. De multe ori, oamenii care intră în Biserica Ortodoxă cred sau speră să găsească un răspuns imediat, rapid și sigur la toate întrebările lor. De parcă aici n-ar trebui să fie loc pentru îndoială sau ezitare! Personal, nu cred că aceasta este adevărata Ortodoxie. Căci există o formă de certitudine pe care Biserica nu poate să o aibă; mai bine zis, nu trebuie să o caute. Duhul Bisericii este un duh de explorare, apofatic. Adevărul nu este alcătuit din argumente care dau răspunsuri sistematice la toate întrebările, ci este o lumină. Și ca orice lumină, e înconjurată de umbre și întunecimi. Să avem smerenia să recunoaștem că avem multe probleme nerezolvate la care Occidentul, cu tradiția lui, ne poate ajuta să găsim soluții".

Este, mai ales, cazul slujirii sociale. "Există un real pericol pentru ortodocșii din Occident să se rupă nu numai de mediul lor cultural, ci și, într-un sens mai larg, de acțiunea socială", constată Kallistos Ware. "Retragerea din lume într-un cerc strâmt, protector și plin de siguranță, un microcosmos liturgic în care totul este armonios și frumos, ar fi o trădare a plenitudinii Ortodoxiei. Căci adevărata Ortodoxie respinge separarea dintre sacru și secular. Dumnezeu poate fi găsit peste tot, în fiecare persoană. Totul este potențial sacru: totul poate deveni sacru. Locul central, din nefericire uitat adesea, pe care spiritualitatea noastră îl dă pildei despărțirii caprelor de oi la Judecata din urmă (cf. *Matei* 25, 31-45), este o mărturie. Cred că trebuie, ca ortodocși, să ne angajăm în slujirea celor sărmani. Să trăim asta! Să ieșim din gogoașa noastră, să mergem în întâmpinarea celuilalt, să-L descoperim pe Hristos în aproapele nostru. Să ne inspirăm de la nebunii întru Hristos, care merg înaintea nevoiașilor, a lepădaților, a prostituatelor, a beților, a tuturor acestor proscriși pe care clerul «respectabil» nu-i va întâlni niciodată!".

Kallistos Ware îi iubește mult pe "nebunii întru Hristos". Pentru părintele Kallistos, ei sunt expresia extremă și sublimă a carității, a iubirii lui Hristos care participă total la suferința celuilalt, desăvârșind deofiinţimea cu neamul omenesc, pe cruce. "Nebunul întru Hristos", ne mai spune Kallistos Ware, arată că "nu-i ajutăm pe alții prin ce spunem, ci prin ce *suntem*, prin maniera noastră de *a trăi*. Credința nu se predică prin elocvență sau prin argumente subtile, ci prin reală compasiune"[14]. Pentru aceasta trebuie să-ncepem prin a ne realiza vocația proprie. "Să devii, conștient și activ, ceea ce ești deja în mod potențial și secret, în virtutea creării tale după chipul lui Dumnezeu și a re-creării tainice prin Sfântul Botez", proclamă Kallistos Ware. "Să devii ceea ce ești: mai exact, să revii la tine însuți; descoperă-l pe cel ce deja este în tine; ascultă-l pe cel ce niciodată n-a încetat să vorbească în tine; posedă-l pe cel ce chiar acum te posedă!"[15].

În românește de Maica Eugenia Vlad

9. Cf. *Philocalie des Pères neptiques*, Abbaye de Bellefontaine, 11 vols., 1979-1991. Sub formă de extrase, *Petite Philocalie de la prière du cœur*, Seuil, 1979, p. 248, și *Nouvelle petite Philocalie*, Labor et Fides, 1992, p. 195.
10. "The Spirituality of the Philokalia", în *Sobornost*, 13/1, 1991, pp. 6-24.
11. În *Introducerea* egumenului Hariton. Cf. *L'Art de la Prière*, Abbaye de Bellefontaine, 1966, pp. 5-44.
12. *Op. cit.*, nota 10.
13. Éd. Baconnière/Seuil, 1978, p. 184.
14. "The Fool in Christ as Prophet and Apostle", în *Sobornost*, 6/2, 1984, pp. 6-28.
15. "La Puissance du Nom", în Elisabeth Behr-Siegel, *Le Lieu du Cœur*, Cerf, 1989, pp. 123-154.

Dr. Pavel Chirilă, Pr. Mihai Valică

MOAŞTE ŞI FALSE MOAŞTE

Diagnosticul diferenţial al trupurilor neputrezite

Introducere

Problema trupurilor neputrezite este la fel de actuală azi ca şi altădată.

În mentalitatea religiilor precreştine a existat, ca la egipteni bunăoară, o certă preocupare pentru neputrezirea trupurilor; izvoarele istorice arată efortul precreştinilor de a permanentiza trupul şi imaginea lui în generaţiile ulterioare.

În epoca creştină, problema se pune altfel, dincolo de orice tehnici omeneşti de conservare:

- trupurile neputrezite printr-o mare sfinţenie prefigurează viaţa veşnică în Împărăţia Cerului;
- trupurile neputrezite printr-o înfricoşătoare stare de păcat prefigurează viaţa veşnică în iad.

Din cauza acestor semnificaţii profund diferite şi a faptului că prin descoperirea unui trup neputrezit se impune o atitudine atât din partea Bisericii, cât şi din partea societăţii laice (instituţiilor statului), este foarte necesară realizarea unui *diagnostic diferenţial* în faţa unui trup neputrezit.

În abordarea acestui subiect, ni se pare nimerit, pentru o mai bună înţelegere, să pornim de la *natural* spre *miracol*. Prin urmare, începem prin a prezenta pe scurt *modificările tanatologice* aşa cum rezultă dintr-un tratat ştiinţific de medicină legală.

Modificări tanatologice naturale

Modificările tanatologice precoce

- *Răcirea corpului*: temperatura scade cu 1 grad pe oră dacă temperatura mediului ambiant este jumătate din temperatura organismului; o temperatură sub 20 grade intrarectal certifică sigur moartea.
- *Deshidratarea*: pielea şi mucoasele se întăresc, devin papiracee, având culoarea galbenă la început, apoi brună; procesul începe la nivelul mucoasei buzelor şi pe scrot; deşi aspectul seamănă cu o echimoză, la secţionarea zonei nu se observă infiltrat sanguin; luciul sclerei dispare după câteva ore dacă ochii sunt deschişi, corneea devine opalescentă şi, la nivelul papilei, apare o pată albicioasă (pată Larcher); prin deshidratare, cadavrul pierde în greutate aproximativ 10-18 g/kg/zi.
- *Lividităţi cadaverice (pete cadaverice)*: apar zone vineţii din pricina căderii sângelui în zonele declive; prima dată apar pe gât, la 30 minute-1 oră după moarte, generalizarea necesitând 12-16 ore; în această fază, digitopresiunea face să dispară pata; după circa 15 ore, petele devin permanente şi nu mai dispar la digitopresiune, deoarece plasma cu hemoglobină hemolizată difuzează extravascular şi infiltrează ţesuturile; faza a treia, după cca 18 ore de la momentul morţii, coincide cu începutul putrefacţiei; culoarea virează spre roşu-vişiniu, trecând prin nuanţe verzui, datorate sulfhemoglobinei: hidrogenul sulfurat rezultat din putrefacţie se combină cu hemoglobina şi mioglobina, dând o culoare gălbui-verzuie. Lividităţile cadaverice nu apar în stări caşectice grave, cu anemie sau – în cazul morţilor în colaps – după sângerări mari.
- *Rigiditatea*: este semn sigur de moarte; se produce din cauza stării coloidale a mioglobinei; în primele 12 ore nu poate fi oprită prin manevre mecanice; în perioada 12-24 ore, învinsă prin manevre mecanice, nu se reinstalează; în intervalul 24-48 ore rigiditatea dispare în ordinea instalării; rigidităţile se instalează la 2-3 ore după moarte, începând cu muşchii feţei şi continuând cu cei ai gâtului, apoi cu membrele superioare, pentru ca, în 24 ore, să se extindă la toate grupurile musculare; organele interne cu musculaturi intră şi ele în rigiditate; miocardul devine rigid la o oră după moarte.
- *Autoliza*: hemoliza apare prima; apoi epiteliile de contact (mucoasa gastrică, intestinală, bronşică), viscerele abdominale, organele cu celule foarte diferenţiate (medulosuprarenală); cea mai mare rezistenţă o are epiteliul pavimentos al pielii.

Modificările tanatologice tardive

- *Putrefacţia*: reprezintă transformarea trupului, dintr-un complex morfologic organic-anorganic, în elemente de bază anorganice; procesul de putrefacţie se realizează de către o floră microbiană complexă; la nou-născut şi sugar procesul de putrefacţie începe tardiv; procesul se declanşează cu cavitatea abdominală, în decurs de 24-72 ore, în funcţie de temperatura mediului; se continuă la torace şi faţă; sângele hemolizat difuzează perivascular, imprimând pe tegument desenul vascular anatomic; ordinea intrării în procesul de putrefacţie: organele parenchimatoase – organele cavitare, musculatura, oasele. Putrefacţia evoluează mai rapid în unele condiţii endogene: inflamaţii puternice, stări septice, insuficienţă renală acută, comă prelungită. Condiţiile exogene influenţează putrefacţia diferit: umiditatea, aerarea, solul poros grăbesc putrefacţia, pe când temperatura joasă, temperatura înaltă, solul argilos, mormintele adânci o încetinesc.

Conservarea cadavrelor

Conservarea naturală a cadavrului

- *Mumificarea naturală*: se realizează la temperaturi înalte, fără umiditate, cu ventilaţie bogată, sau în saline; tegumentele sunt brun-gălbui, cadavrul deshidratat; procesul poate avea loc în înhumările din zone cu temperaturi crescute şi sol afânat nisipos.
- *Adipoceara*: se realizează printr-un proces de saponificare a grăsimilor la cadavrele aruncate în ape neaerate (puţuri părăsite, lacuri).
- *Lignificarea*: are loc în mediile bogate în turbă, cu un pH acid care împiedică putrefacţia; pielea este dură (aspect tăbăcit), de culoare brună.
- *Congelarea*: se realizează natural în zone cu temperaturi scăzute; după decongelarea bruscă, evoluţia putrefacţei este foarte rapidă.

Conservarea artificială a cadavrului

- *Îmbălsămarea*: se face introducând pe cale arterială formol, alcool sau sublimat; ea se practică fie în scopuri igienice, fie pentru studii medico-legale, fie pentru identificare, fie în scopuri estetice sau muzeistice.

Între natural şi supranatural

Există două căi principale prin care un trup evoluează spre *neputrezire*. Una este *calea naturală*, care la rândul ei cunoaşte două procedee:
acţiunea factorilor geo-pedo-climatici: temperatură, aeraj, sol specific din punct de vedere fizic şi chimic;
conservarea artificială prin temperatură şi substanţe chimice.

Cealaltă este *calea supranaturală*, şi ea cu două aspecte:

- trupuri neputrezite printr-un mare grad de sfinţenie: *moaştele*;
  trupuri neputrezite printr-un mare grad de păcătoşenie sau/şi prin afurisirea/nedezlegarea unui ierarh sau preot: *falsele moaşte*.

Sfintele Moaşte

În literatura occidentală, moaştele sunt denumite cu termenul general de "relicve"; sensul este incorect din punct de vedere ortodox, deoarece cu acelaşi cuvânt sunt denumite şi unele obiecte trezitoare de falsă evlavie, precum şi oseminte sau fragmente de trupuri care provin din sfera altor religii.

Prezentăm în continuare analiza *criteriilor de identificare a Sfintelor Moaşte*, în conformitate cu Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

În primul rând, se cade să remarcăm o evoluţie a concepţiei despre moarte a lumii veterotestamentare. Dacă, după Legea veche, oricine se atingea de un mort se considera spurcat (cf. *Numerii* 19, 11-13), după Învierea lui Hristos, când sfinţii au ieşit din mormânt şi, intrând în cetate, s-au arătat multora (cf. *Matei* 27, 52-53), şi când, mai apoi, prin botezul creştin, trupurile devin, în harul Sfântului Duh, temple sau lăcaşuri vii ale lui Dumnezeu (cf. *Ioan* 14, 23 şi 15, 4, sau *I Corinteni* 3,16 –17 şi 6, 19-20), concepţia veche este părăsită.

Prin împărtăşirea cu Sfintele Taine, creştinii sunt *înfiaţi*, devenind dumnezei (cf. *Ioan* 10, 34) sau *fii ai lui Dumnezeu prin har* (cf. *Ioan* 1, 12; *Romani* 8, 14-1 7; *Galateni* 4, 57), iar cei ce se menţin în această stare de har, sporind în virtuţi şi avându-L pe Hristos sălăşluitor în ei (cf. *Galateni* 2, 20 etc.), se fac prin aceasta şi "părtaşi ai dumnezeieştii firi" (*II Petru* 1, 4).

De fapt, prefigurări ale neputrezirii sau efecte vindecătoare ori dătătoare de înviere există încă din Vechiul Testament: Enoh n-a văzut moartea, fiind luat la cer (cf. *Facerea* 5, 24; *Evrei* 11, 5); proorocul Ilie Tesviteanul a fost răpit la cer în carul de foc (cf. *IV Regi* 2, 11); un mort a înviat când a fost aruncat peste osemintele proorocului Elisei (cf. *IV Regi* 13, 20-21).

În istoria ei bimilenară, Biserica creştină s-a îmbogăţit cu nenumărate sfinte moaşte, unele cunoscute, altele necunoscute după nume: Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Sfântul Dimitrie Basarabov, Sfânta Cuvioasă Paraschiva, Cuviosul Părinte Iosif cel Nou de la Partoş, Sfântul Ioan Rusul, Sfânta Muceniţă Filofteia, Cuviosul Grigorie Decapolitul, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, mâna Sfântului Mucenic Ciprian, capul Sfintei Muceniţe Tatiana, capul şi mâna dreaptă ale Sfântului Nifon, Sfinţii Mucenici Zotícos, Atalos, Kamasis şi Filippos (ale căror moaşte au fost descoperite la Niculiţel) ş. a. Există, de asemenea, mii şi mii de părticele din martirii primelor secole, care sunt temelie bisericilor zidite de creştini spre dăinuire.

Sfânta Tradiţie a schimbat percepţia şi atitudinea oamenilor nou-botezaţi faţă de trup: rămăşiţele trupeşti ale martirilor erau îmbrăţişate cu evlavie chiar sub ochii schingiuitorilor şi călăilor, fiind îngropate cu cinste. S-a încetăţenit convingerea că persoana-mucenic există, este prezentă în continuare, mijlocind la Mântuitorul cu sufletul, iar harul lui Dumnezeu sălăşluieşte în rămăşiţele ei trupeşti. Astfel s-a creat sentimentul preţios de nedespărţire, de împreună-lucrare în sânul teandric al Bisericii celei una.

Prin ce recunoaştem sfinţenia unor moaşte

1. Viaţa persoanei care a lăsat moaşte este una de sfinţenie sau/şi martiriu: practicantă a virtuţilor, rugătoare, postitoare, jertfelnică, iubitoare de Dumnezeu şi de semeni (inclusiv de vrăjmaşi), cu frică de Dumnezeu, milostivă, smerită, mărturisitoare a lui Hristos şi prigonită pentru El, botezată în numele Sfintei Treimi şi adormită cu nădejdea învierii în Domnul.

2. Descoperirea Sfintelor Moaşte se face în chip minunat prin: prevestirea descoperirii moaştelor de către sfântul în viaţă; vise repetate în timp şi loc, apărând la membrii aleşi ai Bisericii; semne în universul material: ridicarea pământului, mireasmă plăcută, cântece îngereşti în preajmă, manifestări neobişnuite ale păsărilor, animalelor etc.

☛

3. Durata neputrezirii este veşnică. Moaştele sunt descoperite mult timp după perioada de putrezire naturală a unui trup. Avem în faţa noastră moaşte ale unor sfinţi care au dăinuit de-a lungul celor două mii de ani şi nu putrezesc. Viaţa lor, naşterea, părinţii, vieţuirea, împrejurările morţii (mai corect ale adormirii) sunt atestate biografic, mărturisite de contemporani.

4. Aspectul general sugerează somnul şi se constată mumificarea sau neputrezirea armonică, echilibrată a diferitelor segmente ale corpului. Antropometria în planul frontal, sagital, transversal şi circumferenţial arată dimensiuni proporţionale şi armonice cu omul viu.

5. Impactul psiho-afectiv şi spiritual: moaştele impresionează plăcut la vedere; nu provoacă frică, ci bucurie duhovnicească; creează impulsul de a da slavă lui Dumnezeu, Care se preamăreşte în sfinţii Lui; trezesc dorinţa de rugăciune; induc dorinţa şi disponibilitatea de a fi revăzute oricând, ba chiar atinse cu mâna sau cu buzele.

6. Starea de deshidratare este avansată, uniformă şi armonică.

7. Mirosul aduce adesea aminte de mireasma trandafirilor; uneori rămâne nedefinit, dar întotdeauna plăcut.

8. Sub aspectul greutăţii, moaştele sunt uşoare, mult mai uşoare decât trupul sfântului în viaţă. Adesea, dacă se încearcă mutarea lor într-un loc necuvenit, ele devin însă brusc "foarte grele", atât de grele încât nu pot fi clintite; dacă se renunţă la intenţia nedorită de ele, atunci redevin uşoare.

9. Pielea întinsă, fără zbârcituri, de culoarea alunului.

10. Părul şi unghiile rămân necrescute, păstrându-şi dimensiunea din momentul morţii.

11. Sfintele Moaşte sunt făcătoare de miracole, aducătoare de vindecări trupeşti şi spirituale, fie prin rugăciune, fie prin atingere, uneori pe loc, alteori în timp, pentru cei ce le cercetează cu credinţă.

12. Evlavia populară pe care o trezesc este crescândă, în ciuda piedicilor care uneori se pun pentru a stăvili această evlavie; ea creşte de la sine, fără ca să depună cineva vreun efort pentru aceasta.

Falsele moaşte

Se exclud din această noţiune trupurile neputrezite prin acţiunea unor factori naturali sau artificiali.

Se înţelege prin false moaşte trupurile neputrezite ale unor mari păcătoşi şi/sau afurisiţi de episcop sau preot pentru păcate grave şi care, în urma unor rugăciuni de dezlegare ale Bisericii, se dezintegrează, putrezind şi întorcându-se în pământul din care au fost luate.

Vom parcurge aceleaşi criterii, pentru a le deosebi de Sfintele Moaşte:

1. Viaţa persoanei care a lăsat false moaşte – cunoscută sau necunoscută oamenilor – a fost plină de păcate (ucidere, desfrânare, vrăjitorie etc.), lipsită de pocăinţă, hulitoare şi fără frică de Dumnezeu, autoexcluzându-se din Biserică, ba chiar luptând făţiş împotriva acesteia.

2. Descoperirea falselor moaşte se face fără nici un semn minunat.

3. Durata neputrezirii este limitată, condiţionată îndeobşte de efectuarea rugăciunilor de dezlegare, în urma cărora rămăşiţele se dezagregă, uneori brusc.

4. Ca aspectul general, sunt urâte, deformate, umflate ca toba, disarmonice. Antropometria în planul frontal, sagital, transversal şi circumferenţial arată dimensiuni disproporţionate şi dizarmonice cu omul viu. Se constată alternanţă sau amestec de segmente putrezite şi neputrezite ale corpului.

5. Impactul psiho-afectiv şi spiritual: au efect respingător, provoacă spaimă şi cutremur, induc dorinţa de a nu le mai vedea sau a nu şi le mai aminti niciodată, ba chiar regretul de a le fi văzut.

6. Ca starea hidrologică, aspectul lor este umed.

7. Au miros dezagreabil, respingător.

8. Greutatea lor este de obicei foarte mare.

9. Pielea este galben-palidă, vânătă sau neagră, plină de zbârcituri.

10. Părul şi unghiile sunt crescute exagerat.

11. Nu există legat de ele nici miracole, nici vindecări trupeşti şi spirituale.

12. Nu există în jurul lor nici un fel de evlavie populară..

Concluzii

I. În faţa trupurilor neputrezite se nasc trei interpretări posibile: 1) sfinte moaşte, 2) false moaşte şi 3) conservare naturală sau artificială.

II. În cazurile controversate, slujbele de dezlegare tranşează diagnosticul: Sfintele Moaşte rămân întregi, mireasma, numărul miracolelor şi evlavia populară cresc. Falsele moaşte se dezagregă şi putrezesc, supunându-se firii trupurilor înhumate.

III. Biserica, prin autoritatea ierarhilor ei, decide declararea unui trup neputrezit ca Sfinte Moaşte, decizie bazată pe semnele descrise şi pe proba timpului, care confirmă neputrezirea, aduce tot mai multe miracole şi menţine sau chiar sporeşte evlavia populară.

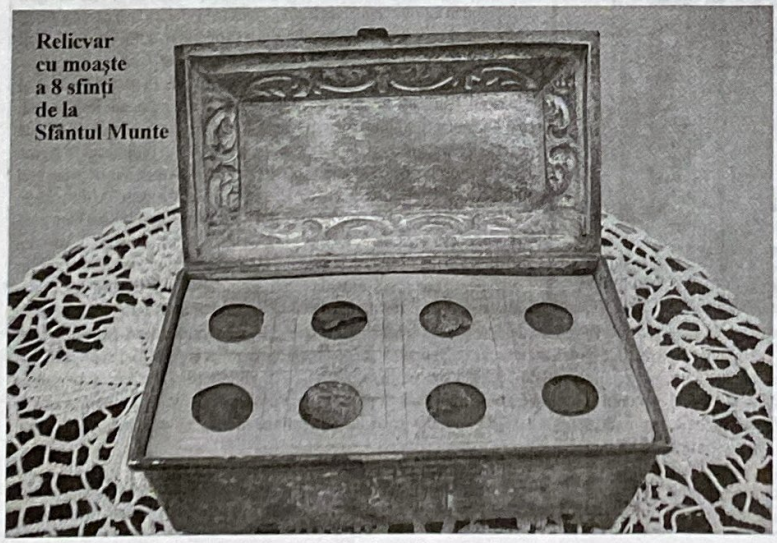

Relicvar cu moaşte a 8 sfinţi de la Sfântul Munte

CAZUL ILIE LĂCĂTUŞU

Un caz care a stârnit numeroase discuţii în ultimii ani şi care rămâne sub cercetarea oficială a Bisericii Ortodoxe Române, este cel al părintelui Ilie Lăcătuşu (1909-1983), vâlcean de origine, strălucit absolvent al Seminarului Teologic "Sfântul Nicolae" din Râmnicu-Vâlcea şi al Facultăţii de Teologie din Bucureşti, hirotonit în 1934 şi funcţionând ca preot paroh la Osica de Jos-Olt, Buiceşti-Mehedinţi, Serseniţa-Rabniţa (Transnistria, unde fusese trimis, între 1942-43, de Misiunea Ortodoxă Română),

apoi la Gârdeşti-Teleorman şi Cucuruzu-Giurgiu, deţinut politic în temniţele comuniste între 1952-1954 şi 1959-1964 (ca mărturisitor al dreptei credinţe şi anticomunist cu simpatii legionare), slujitor fără pată al altarului, pensionat şi stabilit la Bucureşti în 1978, unde va închide ochii cinci ani mai târziu, măcinat de boala pe care o contractase în închisoare.

"În primăvara anului 1983, înrăutăţindu-se starea sănătăţii sale, a comunicat familiei că, dacă va trece de ziua de 22 iulie, va mai vieţui încă doi ani. Ziua de 22 iulie aflându-l pe patul de spital, a fost numărat însă în «ceata aleşilor părinţi». Cu câteva zile mai înainte, a împărtăşit însă familiei dorinţa sa ca, dacă presbitera Ecaterina Lăcătuşu [n. Popescu, învăţătoare, cu care se căsătorise în 1931] se va săvârşi la 15 ani după dânsul, trupul acesteia să fie depus în aceeaşi criptă a cavoului familiei. [...] Şi iată că, împlinindu-se cei 15 ani de la stingerea candelei vieţii părintelui Ilie, în ziua de 27 septembrie 1998 presbitera Ecaterina Lăcătuşu s-a săvârşit la rândul său [...]. În ziua de 29 septembrie 1998, urmând să aibă loc prohodirea şi înmormântarea presbiterei, procedându-se la scoaterea părintelui Ilie din cripta în care fusese depus cu 15 ani în urmă, a fost găsit *întreg, neatins de nici o stricăciune, frumos mirositor, uşor, având un zâmbet întipărit pe chip, aidoma celui care i-a luminat – ca o bucurie cerească – toată viaţa*, după cum se poate vedea şi în prezent" (Vasile Manea, *Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste* [documentar alcătuit sub formă de dicţionar], ed. a II-a revăzută şi adăugită, Editura Patmos, f. a., f. l., pp. 148-151).

Dacă, în cele din urmă, părintele Ilie Lăcătuşu va fi trecut în ceata sfinţilor, rămăşiţele sale (acum reînchise în cavou) fiind confirmate ca Sfinte Moaşte, atunci vom avea *primul sfânt român cu moaşte aflătoare chiar în România*. Reamintim că un alt sfânt român din secolul XX, Ioan Iacov Hozevitul, trecut deja în calendar (5 august), are moaştele în Ţara Sfântă. *(Redacţia)*

Revista ROST merge mai departe

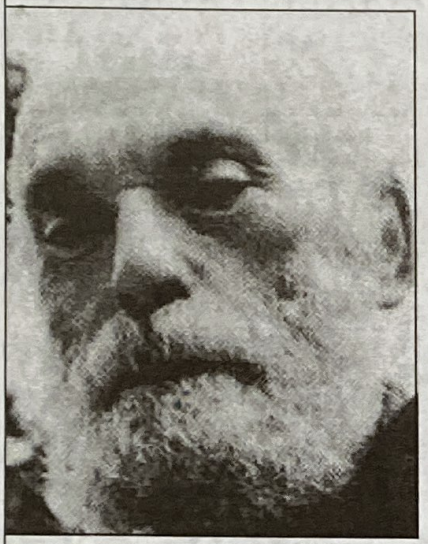

Noul număr al revistei *Rost* (martie 2003) este parțial dedicat memoriei lui N. Steinhardt. Tînăra publicație încearcă să prindă periodicitatea lunară și să-și lărgească cercul de colaboratori.

Spicuim aici din interesantul sumar al numărului: "Dreapta. Soluția culturală" (editorialul lui Claudiu Târziu, reprodus alături), "Nicu Steinhardt și trădarea intelectualilor" de George Ardeleanu (monograf al părintelui de la Rohia), "Jocul Rusiei" de Petru Roibu, "Război pentru o nouă ordine mondială" de Radu Dumitrescu, "O politică fiscală activă și selectivă" de Varujan Vosganian, "Tentația ruperii de rădăcini" de Bogdan G. Rădulescu, "Spune-mi ce sărbătorești, ca să-ți spun cine ești!" de Răzvan Codrescu, "Harry Potter sau popularizarea vrăjitoriei și satanismului" de Monahul Inochentie (cu urmare în numerele viitoare), "Despre mânie" de Pr. Gh. Calciu, "Alt Eminescu" de Nicole Tescanu etc. Nu lipsesc informațiile utile și lămuritoare despre "Romfest XXI".

De un interes aparte este interviul realizat de Claudiu Târziu cu tînărul ieromonah Savatie Baștovoi.

Ne bucurăm că în revistă se întîlnesc reprezentanți ai mai tuturor grupurilor de dreapta, în intenția vădită a unei împreună-lucrări îndelung așteptate. Deci se poate...

Dreapta. Soluția culturală

Înainte de a fi o direcție politică, Dreapta este un *model cultural*. Fundamentele sale sînt valorile perene ale comunității naționale care a născut-o. În cazul nostru, acest model hrănește un curent de gîndire și simțire românească, ce impune, la rîndu-i, un fel de-a fi. Astfel, în linii mari, românul de dreapta se definește ca unul atașat tradiției, creștin, avînd conștiință națională și un puternic simț al onoarei, care respectă ordinea și ierarhia pe criterii de competență, își asumă responsabilități și își face datoria pînă la capăt.

Evident că în perioada aceasta de tristă tranziție, un comportament ca acela propriu omului de dreapta apare drept păgubos și, deci, inacceptabil. Cei 45 de ani de comunism, dar și intervalul post-decembrist, au provocat mutații radicale în mentalul colectiv. Așa s-a ivit "omul recent", care găsește căi de supraviețuire ignorînd reperele esențiale ale unei existențe demne, cînd nu acționează de-a dreptul în răspărul lor.

În lipsa unei reacții hotărîte a societății, generațiile noi vor continua să se formeze în disprețul pentru carte și în cultul banului, în aversiunea față de valori și în prețuirea pentru impostorii care și-au făcut loc spre vîrful societății prin mijloace murdare ș.a.m.d. Ceea ce se va dovedi catastrofal pe termen lung.

Soluția pentru evitarea unui astfel de deznodămînt este în primul rînd *culturală*. Dreapta, în sensul de model cultural, trebuie să redevină matricea naturală a noilor generații.

În acest fel se va realiza și o necesară reechilibrare a spectrului politic românesc. Numai precedată de Dreapta culturală, se va construi și o Dreaptă politică. Eșecul alcătuirilor politice "de dreapta" de după 1989 (mă refer doar la cele care au intrat în Parlament în legislaturile de pînă acum și care ar fi putut astfel să se impună) a fost provocat în bună măsură de faptul că acțiunea politică nu a fost nici precedată, nici însoțită de o expresie culturală a Dreptei. Așa încît mesajul – atunci cînd a fost unul de dreapta – s-a lovit de neînțelegerea majorității românilor, pe care îndelunga propagandă a Stîngii o face să vadă în Dreapta pe diavolul însuși. Vina însă nu aparține electoratului, ci oamenilor politici, care au pus carul înaintea boilor: au creat structuri politice "de dreapta" pe o fundație culturală de stînga. În plus, liderii formațiunilor "de dreapta" sunt ei înșiși oameni educați în comunism și tributari mentalității de stînga.

Orice mișcare politică este animată de o viziune filosofică asupra lumii și a vieții și urmărește împlinirea unui program. Însă, ideologiile și doctrinele cresc dintr-o emulație culturală. Or, în România post-comunistă nu a existat nici o mișcare a Dreptei culturale de amploare, care să-și propună declanșarea resurecției morale și spirituale a românilor. Căci, așa cum arăta Constantin Rădulescu-Motru[1] încă de la începutul secolului XX, schimbarea mentalităților mutilate și a proastelor moravuri se face prin acțiune culturală. "Problema culturii române este capitală pentru destinul românesc, deoarece numai prin cultură și implicit prin conștiință – care se formează prin educație, prin cultivarea sufletului – poate avea loc resuscitarea sau revigorarea morală a societății", scrie cu îndreptățire Rădulescu-Motru.

Că avem încă nevoie de o însănătoșire a mentalităților observă și Varujan Vosganian[2]: "Conștiința culturală a românilor, vitriolată de egalitarism și ateism, îndepărtată de tradiție și îmbîcsită de *kitsch*, alimentată cu o istorie falsificată, agresată de un populism de-a dreptul hipnotizant, este înarmată cu instrumente primitive pentru a lovi în orice efort de reîntoarcere la izvoarele culturii autentice, la moralitatea creștină, la valorile istorice adevărate ale românilor, precum și în orice efort de înnoire".

Prin urmare, este limpede de ce nu a fost posibilă construirea unei Drepte politice viabile la noi, de la căderea comunismului încoace.

Să ne amintim că în secolul al XIX-lea, Dreapta politică (Partidul Conservator) și-a găsit temeiurile spirituale și morale într-o *Junime* de excepție. De asemenea, în perioada ante și interbelică, expresiile politice ale Dreptei au fost motivate și susținute cultural de două curente puternice: *sămănătorismul* și *gîndirismul*.

Iată de ce înțelegem să pledăm pentru închegarea unei mișcări de *regenerare națională prin cultură*. Oamenii de dreapta din România au obligația de a capta, întreține și direcționa un curent cultural semnificativ. Orgoliile, antipatiile și neînțelegerile ar trebui uitate cel puțin o vreme. Măcar pînă cînd o nouă *Junime* va legitima un nou *partid conservator*.

Claudiu TÂRZIU

1. Cf. *Scrieri politice*, Ed. Nemira, 1998.
2. În *Mesajul Dreptei Românești. Tradiție și modernitate*, Ed. Nemira, București, 2002.

AVERTISMENT

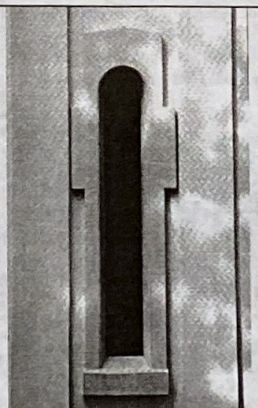

Una dintre cele mai nefericite măsuri luate oficial după 1989 este revenirea la scrierea cu **â** și **sunt**. Rațiunile care au stat la baza ei, cînd nu au fost pur demagogice, au rămas mai degrabă nostalgic-sentimentale.

Adevărul este că orice limbă vie are tendința firească spre *simplificare* și *regularizare*, iar comuniștii, înainte de a comite o agresiune ideologică, legiferaseră *evoluția obiectivă a limbii*, ordonînd-o ortoepic și ortografic. A fost unul dintre puținele lucruri pozitive înfăptuite în perioada postbelică, în perfect acord cu principiul de bază care guvernează scrierea românească: cel *fonetic* (un sunet=o literă).

Dacă ar fi să scriem etimologic (adică altfel decît citim, cum scriu francezii sau englezii), atunci, pe lîngă **â**, ar trebui, să folosim (uneori chiar în unul și același cuvînt) și **ô**, scriind nu *fîntînă*, nici *fântână*, ci *fôntână* (de la latinescul *fontana*), sau **ê**, scriind nu *vînt*, nici *vânt*, ci *vênt* (de la latinescul *ventus*) etc. Se știe că pe vremuri numele unui celebru cotidian era grafiat etimologizant nu cu **ă**, ci cu **e**: *Adevĕrul* (*cf.* lat. *verum*), iar publicul mai neinstruit, ignorând semnul ortografic **ĕ** (confundat cu **e**) și obișnuit că noi citim așa cum scriem, se chinuia penibil să pronunțe *Adeverul*! Cam așa se întîmplă astăzi cu *sînt*, *sîntem*, pe care lumea se chinuiește să le pronunțe *sunt*, *suntem*, conform ortografiei în vigoare, deși pronunțarea corectă a fost dintotdeauna cu **î**. Dacă limba română ar proveni din latina clasică sau literară, și dacă principiul scrierii noastre ar fi unul etimologic, atunci ar trebui să scriem cu **û** (sûnt). E însă dovedit științific că românescul *sînt* nu se trage din forma de indicativ *sunt*, ci din forma de conjunctiv *sînt*, generalizată ca indicativ în latina populară; prin urmare, aici etimologia însăși ne trimte spre grafia cu **î**. Nenorocirea este că în ultimii ani, din tendința naturală spre unificare și regularizare, mulți ajung, derutați de context, să grafieze *sânt* (ceea ce este complet greșit după toate normele)! În fine, dacă în unele cazuri ("camp" din *campus*, "bătrân" din *veteranus* etc.), scrierea cu **â** face mai transparentă etimologia latinească a cuvîntului (argument de bază al "reformiștilor" postdecembriști), în alte cazuri o obscurizează, căci n-avem de ce să grafiem *râpă* sau *râu* (în loc de *rîpă*, *rîu*) cînd în latină avem chiar **i**: *ripa*, *rivus* (sau *rius*). Cum n-avem de ce să grafiem cu **â** bunăoară numele slave (Soljenițîn, Eltîn etc.), în cazul cărora grafia *Soljenițân*, *Eltân* este cel puțin stranie.

E pe cît de simptomatic pe atît de ridicol că, după 1989, cei mai înfocați partizani ai întoarcerii la vechea ortografie au fost tocmai comuniștii recondiționați, girați în mod complice de o Academie dominată numeric de ingineri și de impostori semianalfabeți, propulsați în tagma "nemuritorilor" pe vremea cînd patriotismul adevărat se plătea cu ani grei de închisoare. Mulți au crezut c-o să-și spele în felul acesta vechile păcate, votînd o măsură care nu-i costa nimic. Zadarnic au protestat lingviștii profesioniști și zadarnic au făcut frondă marile reviste culturale: măsura a fost adoptată și impusă sistemului de învățămînt, mediei și instituțiilor oficiale, iar rezultatul ei imediat, cum și era de așteptat, n-a fost deloc vreo înviere a conștiinței naționale, ci *un haos total* în materie ortografică.

Revista ***Rost***, deși conștientă de caracterul neștiințific și producător de haos al ortografiei oficiale de azi, nu impune colaboratorilor ei o anume ortografie, ci publică textele conform sistemului ortografic adoptat de autorii respectivi, cu condiția ca el să fie folosit neoscilant în unul și același text. Sperăm însă că pînă la urmă probitatea științifică și realismul vor triumfa asupra criteriilor extralingvistice, iar ortografia se va adapta *și oficial* stadiului actual al limbii române.

(Text redacțional apărut în revista *Rost* și pe care l-am reprodus aici pentru că l-am găsit potrivit și situației din ultimii ani a revistei *Puncte Cardinale*)

Istoria scrisă de mână (1)

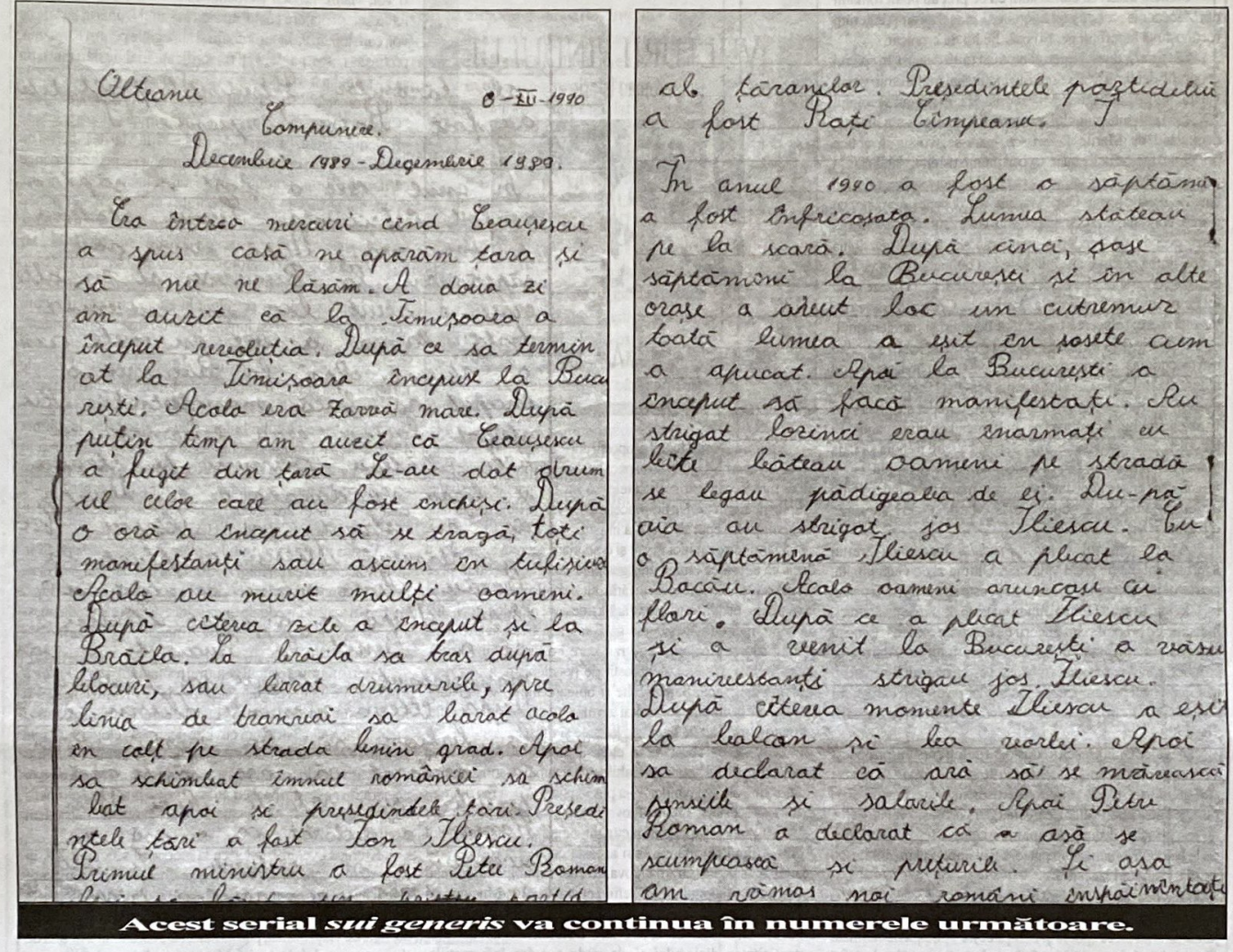

Olteanu 8-XII-1990

Compunere.

Decembrie 1989 - Decembrie 1989.

Era întrea mercuri cînd Ceaușescu a spus casă ne apărăm țara și să nu ne lăsăm. A doua zi am auzit că la Timișoara a început revoluția. După ce sa termin at la Timișoara începuse la Bucu rești. Acolo era zarvă mare. După puțin timp am auzit că Ceaușescu a fugit din țară Le-au dat drum ul celor care au fost închiși. După o oră a început să se tragă, toți manifestanți sau ascuns în tufișiuri Acolo au murit mulți oameni. După cîteva zile a început și la Brăila. La brăila sa tras după blocuri, sau barat drumurile, spre linia de tranvai sa barat acolo în colț pe strada lenin grad. Apoi sa schimbat imnul românii sa schim bat apoi și președintele țări. Președi ntele țări a fost Ion Iliescu. Primul ministru a fost Petre Roman

al țăranilor. Președintele partidului a fost Rați Cîmpeanu.

În anul 1990 a fost o săptămînă a fost înfricoșata. Lumea stăteau pe la scară. După cinci, șase săptămîni la București și în alte orașe a avut loc un cutremur toată lumea a eșit în șosete cum a apucat. Apoi la București a început să facă manifestați. Au strigat lozinci erau înarmați cu bîte băteau oameni pe stradă se legau pădigeaba de ei. Du-pă aia au strigat jos Iliescu. Cu o săptămînă Iliescu a plecat la Bacău. Acolo oameni aruncau cu flori. După ce a plecat Iliescu și a venit la București a văzu manifestanți strigau jos Iliescu. După cîteva momente Iliescu a eșit la balcon și la vorbi. Apoi sa declarat că ară să se mărească pensiile și salarile. Apoi Petre Roman a declarat că a așă se scumpească și prețurile. Și așa am rămas noi români înspăimîntați

Acest serial *sui generis* va continua în numerele următoare.

Domnului Director al publicației LYON FIGARO,
3 Jean Moulin 69001, Lyon

Parma, 22 ianuarie 2003

Domnule Director,

Pus în discuție în numărul din 18 decembrie al publicației Lyon Figaro, într-un articol de Fabrice Arfi, pe care îl descopăr abia azi, vă rog, deci, și la nevoie chiar vă cer, conform dispozițiilor articolului 13 al Legii din 29 iulie 1881, să binevoiți să apară în același cadru, în același loc, în numărul viitor, următorul drept la replică:

Abia astăzi am luat cunoștință de articolul semnat de Fabrice Arfi, intitulat "Jean Plantin persistă și semnează", care a fost publicat în ediția din 18 decembrie 2002. În acesta am putut citi că "italianul Claudio Mutti, doctor în revizionism, este autorul *best-seller*-ului negaționist *Protocoalele Înțelepților Sionului*".

Sunt dezolat că trebuie să dezmint informația potrivit căreia aș avea un doctorat în revizionism. Nu știam până astăzi că o astfel de diplomă este eliberată de vreo universitate. În consecință, aș fi recunoscător domnului Fabrice Arfi dacă mi-ar indica numele și adresa acestei universități, franțuzești sau străine, unde se fac astfel de studii.

Trebuie să-l felicit pe domnul Fabrice Arfi pentru că a înțeles că *Protocoalele Înțelepților Sionului* este un "*best-seller* negaționist", lucru pe care, până în prezent, nimeni nu l-a remarcat. Dar, mai ales, domnul Fabrice Arfi are un imens merit: acela de a fi descoperit ceea ce istoricii n-au putut să determine cu certitudine, și anume cine este autorul adevărat al acestei cărți: "italianul Claudio Mutti".

Iată-mă, așadar, nevoit să mărturisesc că eu sunt autorul cărții *Protocoalele Înțelepților Sionului*: le-am scris când eram foarte tânăr și acum sunt destul de în vârstă, de vreme ce prima ediție a acestei cărți a fost scoasă în 1905. Dacă în epocă eram tânăr, astăzi am depășit suta de ani!

Țin să vă informez că am încredințat consilierului meu grija respectării acestui drept la replică.
Vă rog să primiți, Domnule Director, salutările mele.

Claudio Mutti

Romanul istoric *Vulturii Pindului* de Ionel Zeana este de fapt o pagină de istorie aromânească ce ne dezvăluie că şi această ramură a neamului nostru a supravieţuit aproape miraculos, prin lupte şi sacrificii legendare.

Suntem datori să cunoaştem cu ce preţ au plătit românii din Macedonia această supravieţuire şi, în acelaşi timp, datorăm recunoştinţă autorului pentru osârdia lui de cronicar.

Cât timp a durat imperiul otoman (500 de ani), în spaţiul geografic denumit Macedonia au locuit mai multe etnii: greci, valahi, bulgari, albanezi. Macedonia era, în pragul secolului XX, încă sub tutela noului stat turc, dar soarta ei era incertă, depinzând de Marile Puteri, ce, pare-se, voiau să aplice principiul majorităţii etnice. Cei mai numeroşi erau vlahii, care în cele mai multe oraşe şi sate aveau şcoli şi biserici româneşti de mai bine de două decenii. Dar România era departe. Aproape, cu graniţă comună, erau Bulgaria şi Grecia. Bulgaria era prima care revendica Macedonia, populaţia slavă din Macedonia având limba cea mai apropiată de cea bulgară. Rusia visa ca prin cele două state slave, Serbia şi Bulgaria, să realizeze visul lui Petru cel Mare – ieşirea la Dardanele. Grecia însă avea un vis mai mare: refacerea Imperiului bizantin şi panelenismul.

Bulgaria deja formase cete de propagandă care acţionau în Macedonia şi îi converteau pe macedonenii slavi, predicând alipirea la Bulgaria. Grecia a instruit aşa-zisele cete de teroriştii *antarţi*, în fruntea cărora erau militari, fanatici susţinători ai panelenismului. Aceştia nu se mulţumeau cu propaganda. Ei au pus la cale aşa-zisa "epurare etnică", care trebuia să îa la goană celelalte etnii, sau să le decimeze pur şi simplu, ca ei, grecii, care erau minoritate, să devină majoritate, îndeplinind astfel condiţia de a obţine de la Marile Puteri anexarea integrală a Macedoniei.

Astfel, romanul *Vulturii Pindului* începe cu primul avertisment dat de greci valahilor. Ultima zi de viaţă tihnită, patriarhală, cu care începe romanul, este scena din cafeneaua lui Cionga, în satul Doliani, unde un grup de oameni vârstnici, în frunte cu preotul şi învăţătorii de la şcoala română, îşi beau cafeaua şi comentau ştirile din ziarele turceşti. Alarma se produce când un băieţandru aduce vestea că soţii Gherasi au fost împuşcaţi pe câmp, unde lucrau, iar pe pieptul bărbatului s-a găsit un bilet în care, scria: "Aşa vor păţi toţi cei ce trădează elenismul".

Megalomania greacă îi considera pe toţi creştinii ortodocşi *greci*, fără nici un temei, spunându-le *greci-vlahofoni*, *greci-slavofoni* etc. După primul avertisment, vine repede şi al doilea. Patru tineri valahi, care mergeau în oraşul valah Veria, au fost prinşi pe drum şi decapitaţi. Acelaşi bilet. Preotul valah de la biserica română, Papanace, a fost împuşcat în plină zi, pe stradă, mergând la slujbă.

Începea astfel un lanţ de asasinate, de sate valahe şi bulgare arse, care au îngrozit Europa, sub privirile pasive ale jandarmeriei turce (poate şi complice). Populaţia neînarmată (femei, bătrâni, copii) n-a fost cruţată. Se porni o haotică bejanie, care încotro.

"Când cuţitul a ajuns la os", cum zice proverbul, fruntaşii etniei valahe s-au adunat la renumitul celnic Hagigogu şi, căzând de acord că "cu blesteme şi văicăreli băbeşti nu-i speriem pe ăştia", s-au hotărât să se ducă la autorităţile locale şi să ceară arme cu care să se apere. Arme le-au fost date şi astfel au luat naştere şi cetele valahilor, sub numele de *armatoli*, a căror vitejie a ajuns legendară.

La implacabila urgie a cetelor greceşti, vizând şi populaţia bulgară, şi populaţia valahă, cele două curente s-au solidarizat şi au ajuns la înţelegere, considerând că Macedonia trebuie să devină stat independent şi federal, format din etniile existente, în cantoane care să aibă fiecare specificul şi limba lui, după modelul Elveţiei.

Bulgarii nu erau complet sinceri în această coaliţie cu vlahii; deşi declaraţia oficială a şefului cetelor bulgăreşti fusese fermă, el "era prea bulgar" ca să nu viseze anexarea Macedoniei la Bulgaria, dar deocamdată luptau împreună şi duceau viaţă de haiducie. E descrisă cu multe amănunte interesante viaţa din stufişul unei bălţi, unde iernau cetele atunci. De cum se împrimăvăra, începeau actele de terorism ale grecilor, sate incendiate şi pustiite, lupte între cete, răzbunări; acesta este conţinutul celor aproape 300 de pagini ale cărţii, starea de coşmar din "cazanul Satanei", acest colţ al Peninsulei Balcanice unde vechile hrisoave pomenesc de Valahia Mare, Valahia Mică, Muntele Valah. Se pomeneşte de întreruperea relaţiilor diplomatice între statul grec şi statul român. E menţionată vizita în Ţară a scriitorului Nicolae Batzaria cu un demnitar turc care era de părere că populaţia valahă trăia bine în timpul imperiului turc şi că n-ar fi rău să rămână tot sub tutela statului turc. Din tot acest haos, când aveau o situaţie încurcată, francezii au născocit un nou proverb: *C'est une vraie Macedoine*.

Epurarea etnică luând proporţii apocaliptice, la intervenţia Marilor Puteri s-a ajuns la un pact între cetele beligerante; să se lupte numai cei înarmaţi, cetele, să nu fie atacate persoane, grupuri neînarmate. Un timp, această convenţie fiind respectată, oamenii au început să doarmă liniştiţi.

Dar n-a trecut nici un an şi o adunare secretă a grecilor a decis că epurarea etnică mergea prea lent şi că trebuia să se revină la vechiul ritm: teroare fără a alege mijloacele. Revenirea la masacre, pustiirea satelor, fără a ţine cont nici de femei, nici de copii, nici de bătrâni, şi-a găsit omul potrivit în persoana şefului suprem, colonelul Agras, care i-a urmat lui Akritas. Acest militar fanatic, îndrăgostit de panelenism, a fost de o cruzime diabolică. Sate valahe şi bulgare fumegau într-una, convoaiele la cimitire nu se mai terminau, femeile îmbrobodite cu negru umpleau cu bocetele lor sate şi oraşe.

Se vede că acest mare elenist, colonelul Agras, avea predilecţie pentru aşezările vlahilor, căci după incendierea mai multor sate ale aromânilor, şi-a pus în gând să dea foc marelui centru al acestora, Gramaticova. Până a se pune în aplicare satanicul plan, a fost însă prins cu aghiotantul său chiar colonelul Agras, "lupul cel mare". Prin această captură a fost dejucat planul şi salvată Gramaticova. Două capitole din roman reconstituie dialogul dintre şeful cetelor valahe, Mucitani, şi colonelul Agras, în aşa-zisa "judecată". L-am întrebat pe autorul romanului ce credit să-i atribuim în ce priveşte autenticitatea dialogului şi de unde a cules informaţiile. Regretatul Ionel Zeana mi-a spus: "De la zeci şi zeci de persoane, martori oculari sau urmaşii lor". De altfel, ideile esenţiale erau aceleaşi, invariabile, atunci ca şi azi, astfel că aş vrea să citez aproape integral discursul colonelului Agras, ca şi discursul şefului vlahilor, Mucitani.

La afirmaţia lui Mucitani: "Cum credeţi că veţi reuşi să grecizaţi cu forţa popoarele creştine din Balcani, tocmai în acest secol, când s-a trezit la ele conştiinţa naţională?", Agras a răspuns: "Noi avem răbdare. Mai curând sau mai târziu, Marile Puteri europene, care admiră cultura greacă, au şi datoria şi interesul să ne susţină pentru poziţia noastră geo-strategică. Tocmai de aceea am venit, ca să înăbuşim conştiinţa naţională la aceste popoare".

Şeful armatolilor, Mucitani, îi dă o replică usturătoare: "Căpitane Agras, nu veţi reuşi să înăbuşiţi această conştiinţă. Dacă aveţi simpatizanţi grecomani este că, în acei 500 de ani cât a durat imperiul otoman de religie mahomedană, noi n-am avut şcoli şi Biserici, iar voi prin şcoli, dar mai ales prin biserica creştină ortodoxă, aţi făcut acea propagandă neloaială, cum că valahii sunt greci vlahofoni şi bulgarii greci bulgarofoni. Cum puteau să înveţe grecii valaha şi bulgara, când este o lege indiscutabilă că o civilizaţie superioară înghite pe cea inferioară? Este un miracol că noi totuşi am supravieţuit, şi s-a trezit conştiinţa aceasta naţională. Acum şi noi avem şcolile şi bisericile noastre, în care auzim "Doamne miluieşte" în româneşte, înţelegem Scriptura, căci limba greacă nu are nimic comun cu limba noastră şi ştim că suntem acelaşi neam cu valahii din nordul Dunării.

Colonelul Agras, care era un cerebral, dar şi un om mândru, a înţeles că a pierdut partida, că nu va fi graţiat, căci lucrurile merseseră prea departe şi, deşi era un respect reciproc între cei doi adversari, a vrut să se răzbune: "Căpitane Gheorghe, ai dreptate. Este adevărat tot ce mi-ai spus, dar nu se ştie ce ne rezervă istoria, numai Dumnezeu ştie. Eu însă cred în destinul Eladei şi sper că ţinuturile acestea, în care azi curge sânge nevinovat de greci, vlahi şi bulgari, vor reveni mai devreme sau mai târziu la sânul patriei mele, Elada. Marii învinşi veţi fi voi, vlahii, fiindcă România este mică şi departe, şi are interesele ei majore acolo, nu aici, în sudul Dunării; iată de ce voi, care luptaţi cu atâta ardoare şi abnegaţie pentru România, pretinsa voastră patrie, veţi fi sacrificaţi. Înainte de a muri, ţin să vă spun încă o dată că adevărata voastră patrie este Elada şi nu România". Răspunsul răspicat al lui Mucitani a fost: "Căpitane Agras, noi ştim că România e mică şi departe, că are probleme majore, care o fac dependentă de Marile Puteri şi nu poate să ne ajute cât ar vrea. Dar nimic nu ne poate convinge că noi şi cei din nordul Dunării nu suntem acelaşi neam. Spune-mi de ce voi, toate popoarele din Balcani, ne spuneţi *vlahi* şi unora şi altora? Şi de ce, noi între noi, ne zicem *români*, *armâni*, *rumâni*? De aceea patria noastră este România. Dar nu e uşor să dezrădăcinezi un popor. Noi, românii din Balcani, suntem urmaşii direcţi ai tracilor macedoneni romanizaţi şi avem drepturi politice şi culturale egale cu celelalte etnii conlocuitoare, de aceea luptăm pentru un stat independent, federativ, după modelul Elveţiei".

Cu aceste cuvinte se termină replica lui Mucitani, dar ele nu au ajuns să devină realităţi, căci Macedonia de azi, creaţia altor interese, n-a ajuns să fie o Elveţie în Balcani.

La marginea satului bulgar Bladova, în ziua de 7 iunie 1907, colonelul Agras şi aghiotantul lui au fost spânzuraţi în pădure. Pe pieptul lui Agras a fost agăţată o hârtie pe care scria, în limba turcă şi valahă: "Aşa vor păţi toţi grecii care ucid aromâni, le ard satele şi le omoară vitele" (semnat: Gheorghe Mucitani şi Mihali Handuri).

Vestea morţii faimosului căpitan Agras s-a răspândit în toată Macedonia ca un fulger. Aromânii jubilau, bulgarii erau invidioşi că nu le revenise lor cinstea de a prinde "marele lup". Au fost în toată Macedonia manifestări de mare entuziasm, s-au scris balade ce cântau vitejia armatolilor şi bucuria de a scăpa de teroare.

Aici se termină primul volum al romanului istoric *Vulturii Pindului*. Pe ultima pagină este reprodusă, în limba literară şi în dialectul macedo-român, balada care însufleţise atunci tineretul aromân. Nu avem cuvinte pentru a-l elogia suficient pe Ionel Zeana, descendent al "Vulturilor din Pind", cum li s-a spus armatolilor mai târziu, că ne-a lăsat mărturie despre acei fraţi ai noştri din Macedonia care, deşi la sute de kilometri depărtare de Patria Mamă, ne-au dat o probă de patriotism exemplar.

Cronica evenimentelor de la începutul secolului XX în Macedonia, care se vrea roman, se citeşte uşor, cu plăcere estetică; nu lipsesc metaforele memorabile, iar dialogurile sunt antrenante, deşi se păstrează structura frazei din dialect; scenele de viaţă idilică, patriarhală, ne evocă lumea tihnită de dinaintea secolului televiziunii şi betonului armat.

Rămân totuşi unele probleme neînţelese şi neatacate în aceste pagini. Una dintre ele este cum a putut primul ministru Duca să refuze viza de intrare în ţară a unui mare grup de aromâni, care, speriaţi de viaţa din Macedonia, au vrut să se refugieze în România; deşi iniţial s-a stabilit că vor fi primiţi, în ultima clipă, când aceştia, cu case, pământ şi animale vândute, aşteptau viza de intrare, au fost refuzaţi. Ei care, după cuvintele colonelului Agras, luptaseră cu atâta ardoare şi abnegaţie pentru România, nu aveau loc în sânul Patriei Mame, pe când atâţia străini aveau! Scena aceea de la graniţă, când au fost refuzaţi, mi-a explicat de ce dintre cei trei atentatori care l-au împuşcat pe Duca, doi erau aromâni (Caranica şi Belimace).

Recenzia nu era terminată când am primit vestea că autorul şi urmaşul *Vulturilor Pindului* ne-a părăsit. Recenzia mea capătă astfel sensul unui omagiu înfiorat.

Şi vreau să adaug, tot pe această cale, un omagiu şi vărului meu Doru Belimace, blândului şi sentimentalului Doru, pe care l-am înţeles deplin abia acum, după ce am citit cartea lui Ionel Zeana. La un vorbitor, când erau la Jilava, i-a spus mamei sale, mătuşa mea: "Mamă, dacă se întâmplă ceva, să nu te boceşti ca la noi"...

Ei ştiau că vor fi omorâţi. Dar voia fără lacrimi.

Ce plămădă de oameni erau aceştia, ce au umplut "calendarul românesc" cu nume de martiri şi de eroi! Şi unde îi-s urmaşii?

Când ne adunăm în ajun de Sfântul Andrei, la o margine de pădure, să stăm în genunchi, cu capul plecat, şi dacă nu putem să-i egalăm, măcar să ne închinăm cutremuraţi în faţa pământului unde s-a înfrăţit sângele românilor din nordul şi din sudul Dunării, rugându-ne ca acest Neam să mai nască "pui de lei".

Flora CRĂCEA

IONEL ZEANA (1912-2003)

Ne-a părăsit încă o legendă vie a pătimirii românești. În ziua de 8 ianuarie, imediat după aniversarea onomasticii sale, s-a săvârșit din viață discret, ca un sihastru în singurătatea chiliei sale, Ionel Zeana, patriarhul mișcării de rezistență național-creștină din România. Deși avea 91 de ani, a murit atât de tânăr! La această venerabilă vârstă, "încrezător în tutelara-i stea" și "pansându-și rănile cu cer", cum spune într-una dintre poeziile închinate unui camarad de temniță, își făcea încă planuri de viitor și visa colorat.

Ionel Zeana s-a născut la 19 iulie 1912 în comuna românească Doleani, județul Salonic, Macedonia. La vârsta de 16 ani, după absolvirea gimnaziului românesc din Salonic, a venit, pentru a-și continua studiile, în țară. În 1939 a absolvit Facultatea de Medicină din București, iar începând din 1945 funcționează ca medic primar ftiziolog în diverse sanatorii T.B.C. din țară. În 1934, în timp ce era student, s-a încadrat în Mișcarea Legionară și a rămas un luptător consecvent pentru însănătoșirea morală a poporului român. A fost prieten nedespărțit mai mult de șase decenii cu o altă figură de excepție a lumii legionare: regretatul Dumitru (Tache) Funda, tot de origine armână.

În 1936, în timpul Congresului studențesc de la Tg.-Mureș, a fost arestat și apoi încarcerat timp de șase luni la închisoarea militară și la penitenciarul din Cluj. La 1 decembrie 1938 este internat în lagărul de la Miercurea-Ciuc, fiind unul dintre puținii supraviețuitori ai masacrului din noaptea de 21 spre 22 septembrie 1939 (supranumită "noaptea legionară a cuțitelor lungi", când au fost împușcați aproape 300 de legionari internați în lagăre și spitale, dar și ridicați de la domicilii, pe tot cuprinsul țării). În timpul războiului a fost concentrat și a luat parte la campania din Răsărit.

În mai 1948 a fost arestat la Constanța, judecat și condamnat la 10 ani temniță grea, pe care i-a executat în închisorile din Constanța, Văcărești, Jilava și Aiud. După ispășirea acestei pedepse, în 1958, pentru că a refuzat să colaboreze cu Securitatea, a mai primit o pedeapsă administrativă de 60 de luni, pe care le-a executat în lagărele de muncă forțată de la Noua Culme și Periprava, de unde s-a eliberat în mai 1963.

După eliberare a fost retrogradat și a funcționat multă vreme ca medic stagiar. Abia după șase ani a fost repus în drepturile sale de medic primar, post câștigat prin concurs încă din 1945.

În detenție și-a descoperit o nouă vocație, aceea de poet, fiind unul dintre cei mai prolifici poeți amatori ai închisorilor comuniste. A fost, de asemenea, și un talentat artist plastic amator, în 1977 fiind distins cu premiul trei pe țară la pictură. De neuitat sunt și cântecele tradiționale aromânești pe care încă le cânta cu patos la 90 de ani (și care se păstrează în înregistrare sonoră). În 1995 i-a apărut, la Editura Societății Culturale "Lamura", volumul de poezii intitulat *Golgota românească*, care conține o parte din poeziile concepute și memorate în închisoare. Ionel Zeana a fost și un asiduu traducător, tălmăcind în dialectul macedo-român poezii din Eminescu, Blaga, Arghezi și alții. Anul trecut (2002) i-a apărut în Editura "Scara" romanul intitulat *Vulturii Pindului*, o frescă interesantă a luptei românilor macedoneni pentru păstrarea identității naționale.

Dumnezeu să-l odihnească în ceata drepților Săi!

Demostene ANDRONESCU

ZIMBRUL

Ca din moldave cronici vechi un zimbru
Mi s-a ivit în roua dimineții,
În toată strălucirea frumuseții,
Și s-a pierdut departe spre Sântimbru...

Au chiuit gorunii tinereții,
Prin codrii transilvani cu iz de cimbru,
La zvonul fermecatului său timbru,
Ce mi-a robit de-a pururi duhul vieții.

Pe urmele copitelor fugare,
Zoresc de-atunci să-l țintuiesc săgeții,
În sângerări și în zdreliri amare.

Mă-nțeapă mărăcinii și scaeții,
Dar coama lui îmi năluceşte-n zare
Și-mi dau târcoale corbii și ereții...

GORUNUL

Lui Ilie Rădulescu

Nu-s trestie bătută de-orice vânt,
Ci sunt gorun înalt, beat de azur;
Nu mă aplec cu fruntea la pământ,
Ci neclintit restriștile le-ndur.

Setos de înălțimi și de lăstuni,
Coroana verde mi-o rotesc în larg
Și chiar când se dezlănțuie furtuni,
De pieptul meu vânjos și lat se sparg.

Cu creștetul sub fulgere și nori
Ce-aleargă bubuind deasupra mea,
Adulmec luminișul altor zori,
Încrezător în tutelara-mi stea.

Adeseori din lupte ies schilod
Și sânger calm precum un cavaler,
Dar fruntea nu mi-o prihănesc în glod
Și rănile mi le pansez cu cer.

Înfipt în glia țării și-n trecut,
Înfrunt semeț și viscole, și ploi,
Cu fruntea sus, cu pieptul desfăcut –
Și chiar de cad, mă frâng, dar nu mă-ndoi.

Că-s binecuvântat de Cel de Sus
Și știu că împlinindu-mi rostul bun,
Așa, ca răsăritul din apus,
Din ghinda mea va crește alt gorun.

Ionel Zeană

GHEORGHE STĂNESCU (1926-2003)

DESPĂRȚIREA DE UN FRATE

Ne-a părăsit și Gheorghiță Stănescu. Prematur. În febrilă activitate.

Parcă și-a propus un dușman nevăzut să ne doboare stejarii, să ne ademenească oamenii adevărați pe drumul fără întoarcere, să ne sărăcească încă.

Omul acesta modest și prietenos, comunicativ dar nu locvace, omul acesta fără astâmpăr, obsedat de acțiune, de faptă, uitând că este bolnav, refuzând să creadă că va fi învins, a sfârșit luptând și continuând să spere în virtuțile neamului său.

Făptura lui care n-a putut fi destrămată de detenția comunistă, nici doborâtă în aspra luptă pentru pâine în condiții de proscris, a cedat în cele din urmă dezamăgirii, cu conștiința că se luptă zadarnic într-o lume în parte putredă, în parte debusolată.

Omul acesta nobil a plecat în cer să sporească legiunea celor drepți și curați, și sufletul lui a pornit să întâlnească în viața de dincolo lumina numită Iisus.

Mâna îmi tremură și mintea mi-e răvășită de faptul că drumurile ni s-au despărțit atât de nedrept pentru el.

Este cumplit să trebuiască să cred DENECREZUTUL.

Ninge cu funingine peste o prietenie de șapte decenii.

Îți sărut amintirea, Gheorghiță, și rog pe Dumnezeu să te primească printre aleșii Săi și să te odihnească în grădinile Sale veșnice.

Ion PARASCHIVESCU

O VIAȚĂ DE OM

Gheorghe Stănescu s-a născut la 4 iulie 1926 în comuna Negru-Vodă, județul Constanța. Studiile liceale le-a început la Bazargic (în fostul județ Durostor), la Liceul "Nicolae Filipescu", și le-a continuat în București, la Liceul "Spiru Haret", luându-și bacalaureatul în 1946. Student la Litere și la Drept, a părăsit facultatea pentru a evita o arestare de care până la urmă nu a scăpat.

Deținut politic între 16 februarie 1952 și 26 decembrie 1956, a trecut prin închisorile din Constanța, Aiud, Jilava, Gherla și Iași, prin lagărele de muncă de la Peninsula și Valea-Neagră, ca și pe la mina de plumb de la Cavnic.

După eliberare lucrează ca tehnician în construcții pe șantiere din București, Moldova și Oltenia, după pensionare stabilindu-și domiciliul în Râmnicu-Vâlcea, unde s-a stins din viață la 6 ianuarie 2003.

După evenimentele din decembrie 1989 a avut o activitate susținută și neîntreruptă, mai ales de ordin publicistic.

A participat la acțiunea "Piața Universității", fiind uunl dintre vorbitorii de la "balcon". A înființat, în 1994, Filiala Râmnicu-Vâlcea a Fundației "Memoria", al cărui președinte a fost. În această calitate, ia inițiativa unor emisiuni de radio și televiziune intitulate "Restituiri din istoria confiscată", care s-au desfășurat timp de peste cinci ani (Radio "Vâlcea I" – 110 episoade și T.V. "Vâlcea I" – 201 episoade), bucurându-se de o largă audiență.

În anul 1996 îi apare prima carte, intitulată *Jurnal de prigoană* (1952-1956), iar în 2000 o a doua, intitulată *Pseudo-jurnale poetice*, și o a treia: *Cabala tăcerii... și dreptul la replică*. A fost colaborator constant al revistei *Puncte cardinale*, unde cărțile lui au și fost recenzate. *(I. P.)*

RUGĂCIUNE CĂTRE ÎNGERUL MEU

de Gheorghe Stănescu

Înger păzitor, păstrează-mă vrednic
de surori și frați mai fierbinți și mai buni
în iubirea de neam, ce le-a fost sfetnic,
în credința ce le-a pus pe frunți cununi!

Asemeni celor ce-au știut să înfrunte
călăi și draci, punând binelui semne,
ferește-mă de risipiri mărunte
și de orgolii putrede, nedemne!

Învață-mă să aleg mereu ce-i greu
și să nu îngenunchez sub povară,
ține-mi dreaptă scara către Dumnezeu
și dragostea de visuri pentru Țară!

GÂNDURI ÎN VUIETUL VREMII

Fost deţinut politic sub comunişti, exilat timp de trei decenii în Statele Unite (unde a scos, pe vremuri, publicaţia românească *Libertatea*), Ovidiu Vasilescu, reîntors sub cerul obârşiilor sale, este astăzi membru al Uniunii Scriitorilor din România şi a adunat opt volume care îi poartă semnătura (poezii, eseuri, aforisme), unele apărute în exil, altele în ţară, dar toate în veşmântul sacru al limbii române. Cugetările de mai jos – toate inedite – sunt selectate de noi, cu îngăduinţa autorului, dintr-un nou volum pregătit pentru tipar, conţinând deopotrivă eseuri şi aforisme. Îndărătul cugetătorului se simte, desigur, poetul – care calcă, în această pendulare între vers şi aforism, pe urmele ilustre ale lui Blaga, dar nu fără o certă notă de originalitate (şi, poate, cu un plus de conştiinţă mărturisitoare). Îl resimţim ca pe o prezenţă firească în paginile revistei noastre, cu atât mai mult cu cât două dintre volumele sale au apărut chiar la Editura Puncte Cardinale. ***(Redacţia)***

Sunt vicioşi care disprețuiesc banii și virtuoși care-i iubesc. Pe care-i preferați?

Începem ziua cu o convingere și o sfârșim cu alta. Câtă neliniște!

Diamantele se măsoară în carate, sufletele prin dragoste.

Datoria unora este de a-i îndatora cât mai mult pe semenii lor!

Omul fără nici o idee este ca un clopot fără limbă.

Ideile mari nu se vând, se împărtășesc; ele sunt *anafura* sufletelor noastre.

Când faci apel la înțelegerea celorlalți, convinge-i că mai întâi te-ai înțeles tu pe tine însuți!

Poezia este arta de a compune *muzica* pe care n-au compus-o cei mai mari *compozitori*.

Metafora este scăpărarea la lumina căreia poetul își vede gândurile.

Schimbările sunt legea echilibrului constant!

Natura se primenește tot din dorința de a rămâne aceeași!

Exilul este *nefericirea* prin care exilatul scapă de o *nefericire* și mai mare.

Un munte de aur este mai puțin durabil decât gândul unui *înțelept*.

Ca să devii un virtuos, nu-i neapărată nevoie să-ți sporești virtuțile: este de ajuns dacă reușești să-ți stârpești viciile.

Înfrumusețându-se pe ele, femeile, indirect, înfrumusețează viața noastră.

Politica este o "artă" doar în momentul în care reușește să înșele electoratul!

Cel mai cert lucru este incertitudinea noastră!

Uneori un mare strateg face mai mult decât o armată.

Napoleon nu a pierdut nici un război: el *nu le-a câștigat* pe toate!

Singurul război sfânt este acela îndreptat împotriva păcatelor noastre.

Stăm în picioare încă de pe când nu știam ce înseamnă verticalitate – și totuși nu suntem obosiți!

Națiunea este *sacră*, indiferent cât de bun sau rău ar fi un popor.

Încetând să-și iubească țara natală, exilatul nu mai este decât un voiajor oarecare!

O femeie nu-ți înșeală niciodată așteptările: ea îți înșeală *credința*!

Părăsit de o femeie, nu te vei simți mai singur, ci mai sărac...

Avarii au aceeași lipsă de generozitate față de ei ca și față de ceilalți. Câtă "consecvență"!

Zornăitul arginților este singura muzică în stare să încălzească sufletul unui avar.

Încăpățânarea este "consecvența" idioților.

Obiceiurile sunt religia noastră *fără Dumnezeu*.

Cel care se dă drept pildă de fiecare dată, este cel mai prost exemplu de urmat.

Banii netrudiți îți deschid toate porțile, dar îți închid toate inimile!

Clepsidra nu măsoară timpul care a trecut; îl măsoară doar pe cel care a mai rămas...

Orgolioșii văd în noi cauza tuturor nereușitelor lor!

Ca să ne ferim de ipocriziile altora, ne ascundem după ale noastre!

Politețea exagerată este la fel de neplăcută ca și mitocănia.

Sunt unii care de fiecare dată îți spun același lucru. Nu înseamnă că au o memorie slabă: atât știu ei!

Prețuindu-te singur, nu faci decât să-ți micșorezi valoarea.

Oamenii sunt îngeri *căzuți*, dar nu din ceruri, ci *din însăși firea lor*.

Oare iubita mea mă iubește pe mine, cel de azi, ori pe cel de care s-a îndrăgostit cândva?

Adevărul a creat civilizația, minciuna o va distruge!

Curajul nelimitat este rezultatul unei judecăți limitate.

Lauda necontenită este o defăimare ceva mai subtilă.

Încrezător, dar niciodată credul!

Nebunii au, din când în când, câte un moment de luciditate, așa cum geniile au, din când în când, câte un moment de nebunie!

Onoarea este legea supremă în care sunt incluse toate *virtuțile* omenești.

Răbdarea repară tot ce a stricat graba.

Un suflet mare suferă cât toate sufletele mici la un loc.

Natura este sănătoasă, pentru că, spre deosebire de om, trăiește după *legi drepte*.

În gura politicienilor, preceptele morale sunt ca diamantele călcate de porci.

Neștiind ce-i fericirea, nici o nefericire nu te va doborî!

Haimanalele au mai multă demnitate decât legiuitorii pe care i-au cumpărat.

Tăcerea sub lovituri este egală strigătului de victorie.

Montaigne susține că animalele sunt mai echilibrate decât oamenii: normal, din moment ce au patru picioare!

Oricât de mult am învăța, nu vom ști niciodată atât cât ar trebui!

Fratele Alexandru

FRATELE ALEXANDRU (Alexandru Mihail Niță), născut în 1942, este absolvent al Conservatorului din București. A fost profesor de muzică până în 1983, când a fost dat afară din învățământ din cauza cererii de emigrare în Statele Unite (unde soția sa rămăsese cu câțiva ani înainte). A luat calea exilului în 1984, împreună cu fiul său Alexandru, familia reîntregindu-se sub cerul californian.

După un lung șir de experiențe spirituale diverse (consumate atât în România, cât și dincolo de ocean), a descoperit Ortodoxia în lamura ei athonită, iar în anul 2001 a fost primit ca frate în schitul românesc PRODROMU, unde astăzi este arhondar. Vechi cititor și abonat al *Punctelor cardinale*, Fratele Alexandru devine acum și colaborator al revistei noastre, atât în ipostaza de poet lirico-religios, cât și în aceea de cronicar înfiorat al "tainelor Athosului".

(R. C.)

FIORI BOREALI

Voalurile înalte ale nopților polare
Gingaș unduite de brizele solare,
Grăiesc adâncul tăcerilor celeste,
Acolo unde numai gândul este.

Angelice peneluri pictează Universul,
Stropii căzuți aici așază versul,
Lumina rourată desface-un curcubeu,
Spre Ararat se-ndoaie, să-l vezi și tu, și eu.

Aminte, ia aminte la vechiul legământ!
Luceferii din boltă zbura-vor spre Pământ!
S-aprindă foc în vetrele de ape,
Clocote urca-vor la ceruri, să le sape.

Suflete – semințe, muguri să adaste,
Desprinse atunci din pârjolita oaste
A cojilor crescute din noroaie,
S-adune răul gliei, să-l înmoaie.

Iar Timpul desfăcut în pulberea de clipe,
Ninsoarea de pe urmă în vidul ce-o să țipe
Cântece de jale și mare bucurie,
Erele lumii topite-n veșnicie.

Atunci vulcanul cosmic jăratec va erupe,
Iar arderea de tot se va vărsa din cupe
În spații despicate din fostul Univers,
Jertfa cea din urmă revărsată invers,

Desface puntea veșniciei din a opta zi,
Coroana existenței visată deunăzi;
E taina de lumină a celor înțelepți,
Iubirea, stâlp de foc al oamenilor drepți,

Arsura lăncii rupte-adânc în rană,
Unde carnea rea și veche se destramă,
În bucuria durerii ce se pierde
Sub Mângâietorul venit ca să desmierde

Mugur de suflet răsărit în ceruri,
În zbor cu îngerii de multe feluri,
Prins de fiorii Borealului văzduh,
Uimit, pe brațe legănat de Sfântul Duh.

APROAPELUI PIERDUT

Cu ochii-nchiși să te strecori tăcut
Prin falduri boreale din inimă-aprinsă,
Spre veșnicia nimbului cu raza ninsă,
Stropit de lacrima aproapelui pierdut.

Popas să faci în visul de-un minut,
Cu chipu-ți luminat de-a mea iubire ;
Chiar dacă zaci în marea adormire,
Mult îți doresc să-nvii, iubitule pierdut.

Dorit-ai multe să le ai, și le-ai avut...
Aurul tot l-ai adunat din sipeții de piatră,
Topitu-l-a dogoarea flăcării din vatră,
Și-n munții de carate iubirea ți-ai pierdut.

Safire, diamante și topaze te-au durut,
Și carnea voluptatea ți-a străpuns-o,
Sclipirea din rubine retina ți-a împuns-o,
Iar tu, sărman iubit, vederea ai pierdut.

Mai multe vreau, mai multe, ai cerut:
Case și străzi, palate și orașe ai poftit;
Toate ale voastre eu le vreau, ai poruncit.
Și-avutul lor ți-ai dăruit, dar cinstea ai pierdut.

Când omenia din tine a dispărut
Și-un gol adânc în piept ți s-a lăsat,
Strigăt de jale din tine s-a surpat
Peste fărâma din sufletu-ți pierdut.

Amarul și durerea să simtă toți, ai vrut.
Cu sacii tăi de bani ai cumpărat războiul,
Și-ai zis : *Muriți de-acum, hrăniți noroiul.*
Iar tu, de plânsul lor ai râs, sărmane om pierdut.

Splendorile din lume, tu nu le-ai mai văzut,
Și-n ochiul tău orbit, doar neguri străluceau,
Suspine, vaiet și dureri te îndulceau,
Când inima din piept s-a desfăcut și s-a pierdut.

Împiedicat de-un ciot de spaimă, ai căzut,
În tine o cruntă vijelie s-a pornit,
Tumult de aspre șoapte te-au hrănit,
Nălucile de-ndată mintea ți-au pierdut.

Și trista dramă a-mpietririi te-a cuprins,
În lanț de nestemate-ai fost legat,
Narcis dintr-o oglindă te-a chemat,
Un gând de preamărire în tine s-a aprins.

Te preumblai prin lume ager și distins,
Pășind în măreție și-admirat,
Semeț, chiar de statui aplaudat,
Un mort fălos, cu focul vieții stins.

Un șiretlic imens prin tine s-a prelins ;
În lumea toată doar tu să fii-narmat,
Cu oastea națiilor toate-nconjurat,
Biet comandant suprem de neînvins.

Vai, monstrul cuceririlor s-a-ntins
Peste drepții ce moarte-au adunat;
Înțelegând, ei nu s-au aplecat
În fața ta, sărmane împărat pretins.

Pe fiii tăi de azi cu aur i-ai atins,
Iar ei de-ndat' cu bucurie au strigat :
Ce bine, ce bine că ne-a cumpărat,
Cei treizeci de arginți în laț ne-au prins!

Cu voia lor spre bogății au tins,
Dorit-au fiecare câte un mic regat,
Asemeni ție, viața pe moarte au schimbat,
Cu glorii efemere în groapă i-ai împins.

Acolo neguri din adâncuri s-au desprins,
Și de lumina ne-nserată v-ați îndepărtat,
Eterna bucurie cu jalea ați schimbat,
Din hora lor și sfinții v-au respins.

Peste ființa voastră funingine a nins,
De tot ce-i bun în om v-ați dezbrăcat,
Pârjol din focul veșnic v-a înconjurat,
Întruna mistuiți veți fi în jarul cel nestins.

Dacă aste vorbe în suflet te-au durut,
Și gânduri ți s-au răvășit,
Ia aminte și-ți schimbă voia negreșit:
O clipă ai ca să revii, străin pierdut.

Atunci din morți vei învia, frate iubit.
La Tatăl de te-ntorci, vei fi bine primit!

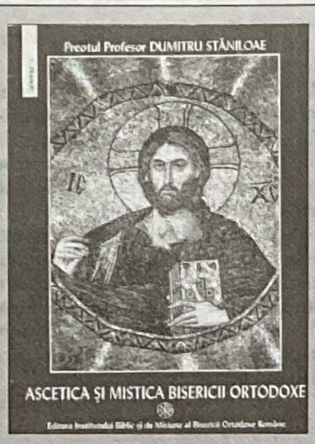

Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Ascetica şi mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002, 442 pagini (reeditarea volumului 3 – *Spiritualitatea ortodoxă* – din *Teologia morală ortodoxă* a aceluiaşi autor).

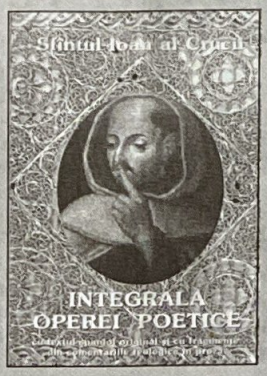

Sfîntul Ioan al Crucii, *Integrala operei poetice, cu textul spaniol original şi cu fragmente din comentariile teologice în proză*, ediție îngrijită, prefață şi note de Anca Crivăț, versiuni româneşti de Anca Crivăț şi Răzvan Codrescu, Editura Christiana, Bucureşti, 2003, 263 pagini.

Prof. Ana Usca, Pr. Ioan Sorin Usca, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți. III. Leviticul*, Editura Christiana, Bucureşti, 2003, 156 pagini (în 2002 au apărut vol. I – *Facerea* şi vol. II – *Ieşirea*, sub semnătura părintelui Usca şi cu binecuvântarea Î. P. S. Nicolae, Mitropolitul Banatului).

Pr. Nomikos Mihail Vaporis, *Mărturisitori ai lui Hristos. Vieţile Noilor Mucenici ortodocşi din vremea stăpânirii turceşti (1437-1860)*, în româneşte de Constantin Făgeţan, Editura Sophia, Bucureşti, 2002, 434 pagini + 10 planşe alb-negru.

Arhimandrit Damaschin (Orlovski), *Noi mărturisitori ai Rusiei. Volumul 1: Provincia Nijni-Novgorod*, în româneşte de Petrişor Ilina, Editura Sophia, Bucureşti, 2002, 333 pagini (cu icoanele Sfinților Boris şi Gleb pe copertele I şi IV).

Ieromonah Petroniu Tănase, *Icoane smerite din Sfânta Ortodoxie românească*, co-editare Schitul Prodromu-Sf. Munte Athos/Editura Bizantină, Bucureşti, f. a., 127 pagini (cuvântul înainte este datat 2002).

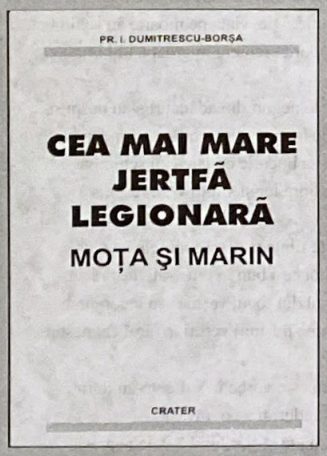

Pr. Ion Dumitrescu-Borşa, *Cea mai mare jertfă legionară: Moţa şi Marin*, Editura Crater, f. l., f. a., 272 pagini (reeditare neprofesională, realizată de Emilian Dumitrescu, fiul autorului, cu ilustrații şi mici adaosuri documentare).

**** Dosarul Mişcării Legionare*, Editura Elisavaros, Bucureşti, 2002, 411 pagini (documentar de cert interes istoric, întocmit stângaci sub egida Partidului Pentru Patrie, care-şi rezervă şi drepturile asupra ediției).

Vladimir Volkov, *Defectele democrației. De ce nu sunt decât pe jumătate democrat?*, traducere din limba franceză de Nicolae Năstase, Editura ANTET XX PRESS, Bucureşti, 2002, 93 pagini (ediția originală a apărut tot în 2002).

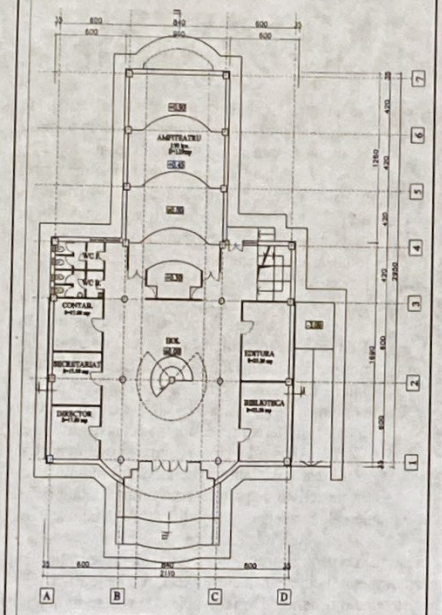

PLAN PARTER SCARA 1:200

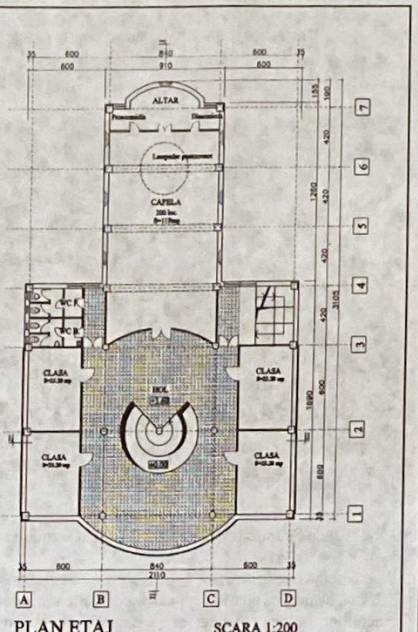

PLAN ETAJ SCARA 1:200

ASOCIAȚIA MEDICALĂ CREȘTINĂ «CHRISTIANA»

Șos. Pantelimon, nr. 27, sector 2, București; E-mail: chr@mediasat.ro

INITIATIVA ÎNFIINȚĂRII: un grup de medici și preoți ortodocși din București.
ANUL ÎNFIINȚĂRII: 1990.
TEMEIUL STATUTAR: asociație creștin-ortodoxă de caritate; acordă asistență medicală, socială și spirituală; promovează conceptul de **medicină creștină**.

REALIZĂRI PÂNĂ ÎN PREZENT

- 27 de filiale în România, cu învățământ medical preuniversitar (peste 10.000 de absolvenți și 5.000 elevi în curs de școlarizare);
- sponsorizarea a o sută monahii și elevi săraci pentru efectuarea studiilor de medic și asistent medical;
- editură profilată pe teme medicale și teologice (peste 60 titluri de carte editate);
- a inițiat și sprijinit substanțial înființarea a trei mănăstiri, dintre care două cu slujire medicală;
- a organizat 12 simpozioane și numeroase schimburi de experiență, în țară și străinătate, pe teme medicale și de filantropie.

IMPASUL ACTUAL AL ASOCIAȚIEI

În București, activitatea Asociației, în principal a școlii și a editurii, se desfășoară într-o clădire închiriată, provizorie, improprie, motiv pentru care există riscul ca Ministerul Educației și Cercetării să nu mai acorde școlii avizul de funcționare.

Pentru construirea unui sediu propriu, conform proiectului anexat, Asociația are nevoie de cca 140.000 dolari SUA.

Vă rugăm să contribuiți, în limita posibilităților, la acest proiect.

Cu recunoștință,
Dr. Pavel Chirilă, Președinte

Persoane de contact: **Dr. Pavel Chirilă**, președinte al Asociației (tel: 4915133); **Prof. Elizeta Dincă**, director al școlii (252 05 17); **Biol. Nicoleta Macovei**, manager al școlii (tel: 448 03 07).

Cont în valută:
ROMANIAN BANK FOR DEVELOPMENT GSG
Bucharest Branch
4 Doamnei Street, 3 District Bucharest, Romania
Account: **S410251100296130457**
Code Swift: **BRDEROBU**
Titular cont: **A.F.M.C. CHRISTIANA** (Șos. Pantelimon, nr. 27, sector 2, București, cod postal 73381)

Cont în lei:
A.F.M.C. CHRISTIANA
B.R.D. – S.M.B.
251100996130457

LUCIAN BLAGA – UN PROFET LIRIC ?

INIMA MEA ÎN ANUL 1940

Stelele, ce-i drept, mai sunt deasupra, toate,
dar Dumnezeu ne trece sub tăcere.
Tenebrele n-au capăt, lumina n-are înviere.
Inima mea – e-o carte care arde,
un bocet
în mijlocul Patriei.

(Din ciclul *Vârsta de fier* – 1940-1944)

CÂNTEC PENTRU ANUL 2000

Vulturul ce roteşte sus
va fi atunci demult apus.

Lângă Sibiu, lângă Sibiu, prin lunci
numai stejarii vor mai fi şi-atunci.

Mai aminti-mă-va un trecător
vreunui străin, sub ceasul lor?

Nu cred să mă vestească cineva,
căci basmul ar începe-aşa:

Pe-aici umbla şi el, şi se-ntorcea mereu,
contimporan cu fluturii, cu Dumnezeu.

(Din volumul *Nebănuitele trepte* – 1943)

Editura
PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. SV02146903300

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), **Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN**
Adresa Redacției: **2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536**

Tehnoredactare computerizată
"PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company

NATURĂ MOARTĂ CU "MANDARINI"

Nu este zi lăsată de la Dumnezeu care să nu ne convingă de adevărul celor două constatări sumbre cu privire la realitatea postcomunistă pe care le face Jean-François Revel în cartea sa *Le regain démocratique*, publicată de Editura Humanitas cu titlul *Revirimentul democrației*. Prima se referă la situația în care se găsesc țările respective în momentul ruperii de trecutul comunist: "Când o țară se vede nevoită să iasă din comunism, ea nu se găsește la nivelul pe care-l atinsese când a intrat în comunism, ci mult mai jos, dacă nu cumva se găsește... nicăieri. Lucru adevărat nu doar în economie, ci și în cazul instituțiilor politice, al raporturilor sociale, al vieții culturale". Cea de-a doua constatare se referă la ceea ce se întâmplă cu aceste țări după abandonarea comunismului: "Comunismul este atât de devastator încât nu-i suficient să scapi de el: trebuie să poți să ieși inclusiv din toate consecințele lui". Un adevăr, pe care noi, românii, îl resimțim din plin. Deși au trecut mai bine de treisprezece ani de la "ieșirea" din comunism, ne zbatem fără succes "să ieșim din toate consecințele lui".

Observațiile lui Jean-François Revel cu privire la dificultățile întâmpinate de fostele țări comuniste de a se desprinde de trecut, pentru ca locuitorii lor să devină oameni cu adevărat liberi, care să se bucure de aceleași condiții de viață ca și semenii lor din democrațiile occidentale, surprind realitatea cu o remarcabilă obiectivitate. Dar ele sunt numai constatări. Ni se spune *cum* se desfășoară viața oamenilor din țările aflate în procesul de "tranziție" spre democrație, în speță a românilor, dar nu ni se spune și *de ce* nivelul lor de viață sub aspect moral și material este atât de mizer încât numărul vocilor care-și exprimă regretul față de vechiul regim crește într-un ritm îngrijorător. Pentru a opri însă acest proces de degradare progresivă din toate domeniile vieții, degradare care pune în primejdie însăși existența națiunii, cunoașterea cauzelor răului este esențială.

Un prim pas spre determinarea cauzală a situației din țara noastră îl face chiar autorul *Revirimentului democrației*. Spre deosebire de alți politologi, care consideră regimurile dictatoriale de-a valma, sub denumirea globală de "totalitarism" (analiștii politici dâmbovițeni cultivă cu predilecție acest mod de a considera dictaturile), gânditorul francez face o distincție categorică între *dictaturile de dreapta* și *comunism*: "Țările care au trecut prin dictaturi autoritare nemarxiste – Italia, Spania, Germania, Grecia, Portugalia, Japonia –, inclusiv țări distruse de război, n-au avut de înfruntat astfel de probleme insolubile. Cele care au fost aneantizate materialmente, Germania sau Japonia, porneau la reconstrucție nu chiar de la zero. Altele, precum Spania sau Chile, au intrat în tranziție cu o economie prosperă".

Scopul urmărit prin "globalizarea" regimurilor totalitare este transparent: *toate dictaturile, indiferent de culoarea lor, au fost la fel de rele*. În felul acesta se creează o platformă teoretică pentru absolvirea de păcate a comunismului, el nemaifiind singura pagină neagră din istoria noastră contemporană. Un soi de amnistie generală, de care vor beneficia, în primul rând, comuniștii. Atât cei care au săvârșit, cât și cei care au patronat, organizat și condus crimele odioase din anii regimului comunist. Poziția lui Jean-François Revel față de această tentativă, în care se amestecă în proporții egale cinismul și perversiunea, este tranșantă: "Comunismul *nu este un produs al istoriei, ci un hiatus în istorie*, o sincopă în evoluție, erupția unui delir sistematizat în înlănțuirea actelor umane, un accident cu mult mai grav decât o simplă experiență socială eșuată".

Așa apare comunismul privit din exterior. Din interior, însă, pentru cei care au trăit-o nemijlocit, realitatea comunistă încetează să fie doar prilej de considerații teoretice. Ea a fost infernul în care milioane și milioane de oameni au fost asasinați, iar alte multe milioane, înspăimântător de multe, după ce au fost izolați de restul omenirii, au fost supuși unui proces diabolic de remodelare a personalității după tiparele ideologiei marxiste. Încetul cu încetul, omul creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa a fost transformat într-o făptură nouă, căreia, prin silnicie, i s-a mutilat sufletul. Este cea mai odioasă crimă împotriva umanității, pe care Aleksandr Soljenițîn o caracterizează astfel în *Arhipelagul Gulag*: "Într-o atmosferă dominată lungi ani la rând de teamă și trădare, cei rămași nevătămați sunt teferi numai pe dinafară, corpul lor e teafăr. Dar ceea ce e lăuntric se descompune". Și, în continuare, marele scriitor rus, într-una dintre ultimele sale opere, *Rusia sub avalanșă*, insistă asupra acestei monstruoase acțiuni prin care omului i se "descompune ce e lăuntric", sufletul, dumnezeiasca "suflare de viață", cu care a fost înzestrat prin actul creației: "Apăsat de o frică paralizantă, care s-a înstăpânit în întreaga țară, într-o societate în care fusese infiltrată o rețea deasă de turnători, în popor a pătruns, s-a încetățenit disimularea, suspiciunea – în asemenea grad încât orice atitudine deschisă apărea ca o provocare. Câte renegări ale rudelor apropiate! Ale prietenilor căzuți sub secure! O indiferență surdă, generală față de cei de alături pe care i-a lovit nenorocirea – un câmp copleșitor al trădării. Erai obligat să minți, să minți și să te prefaci, dacă voiai să supraviețuiești. Iar în locul a tot ce era bun și sortit pieirii se afirma ingratitudinea, cruzimea, tendința de a parveni cu orice preț, până la neobrăzarea extremă".

Tot din interior, de data aceasta un român, Constantin Dumitrescu, în cartea sa *Cetatea totală – comunismul despuiat de legende*, publicată în 1982 la München, face o necruțătoare analiză a ororilor comise de regimul comunist: "Puterea a întreprins în România, cu o brutalitate neomenească, nivelarea socială, proletarizarea forțată, standardizarea relațiilor dintre locuitori. (...) În climatul de teroare, delațiune și fanatism s-a manifestat un proces tipic pentru socialismul totalitar: pulverizarea solidarității sociale, atomizarea populației și transformarea ei într-un conglomerat de particule neutre din punct de vedere politic. (...) Atomizarea populației a împiedicat împotrivirea față de nivelarea brutală, iar omogenizarea a intensificat însingurarea existențială a locuitorilor. După ce corpul armonios al societății a fost tranșat în clase sociale, membrele dezarticulate și moarte ale organismului odinioară viu au intrat sub gigantica presă a totalizării, până când s-au prefăcut rând pe rând într-o masă gelatinoasă, aptă de a fi turnată în forma dorită".

Rezultatul acestei acțiuni de dezumanizare, generatoare de teamă și trădare ca trăsături definitorii ale edificiului marxist, a fost divizarea societății în două stări distincte. De o parte, *aparatul* – agent al totalizării; de cealaltă parte, *populația* – obiectul proceselor totalizatoare. O structură socială specifică marxismului, care, la adăpostul unei fațade zugrăvite stângaci cu culorile democrației, dăinuie încă în România postdecembristă. Dar să-l ascultăm din nou pe Constantin Dumitrescu, în capitolul "Starea întâi – mandarinii" din *Cetatea totală*: "Aparatul comunist a fost și va rămâne în orice caz o categorie închisă, indiferent din ce unghi vom privi alcătuirea Cetății. Aparatul a creat regimul și este în același timp regimul. Câtă vreme în vârful piramidei va trona activul de partid, socialismul totalitar își va menține structura, indiferent câte remanieri ale fațadei și câte modificări de detaliu ar avea loc.

Aparatul este apoi marele dresor de oameni, instrumentul totalizării, organizația care îndoctrinează și terorizează populația, întreține ficțiunea Marelui Proiect, distribuie privilegiile și își rezervă partea cea mai consistentă din beneficii. Deși din punct de vedere formal nu posedă nimic, aparatul deține monopolul Puterii, dreptul exclusiv al deciziilor, dispune discreționar de inventarul viu și mort al Cetății... Protipendada comunistă a rechiziționat încă din primii ani de dominație zeci de mii de locuințe și vile în întreaga țară, astăzi din apanajul aparatului fac parte castele și reședințe somptuoase la mare și la munte, apartamente vaste în capitală, situate în gheoturi bine păzite, de felul «Parcului Primăverii». Activiștii din posturile înalte și mijlocii au venituri reale care întrec de șase până la zece ori salariul maxim al unui muncitor, își acordă reciproc, prin decorații și titluri, scutiri de impozite și prime speciale, se înconjoară de produse importate din Occident și practică un lux exorbitant, pe care nici boierimea de odinioară nu îl etala cu atâta imundicitate".

Nu recunoașteți oare, în acest tablou al "mandarinilor" de ieri, protipendada zilelor noastre? "Revoluția" din '89? *O minciună mare cât secolul*, așa cum sună titlul cărții lui Michel Castex, conducătorul echipei de jurnaliști ai Agenției France Presse sosiți la București în decembrie '89, pentru a se documenta la fața locului. O lovitură de stat, dibaci regizată, care a schimbat la conducerea țării o garnitură comunistă cu altă garnitură comunistă, cea care conduce și astăzi România! Zgâriați puțin glazura democratică a reprezentanților actualei clase politice, a miniștrilor, senatorilor și deputaților, a "baronilor" locali, a oamenilor de afaceri cu milioane de dolari în cont, care-și flutură cu o nerușinare strigătoare la cer luxul în care se lăfăie, și veți da peste activistul de partid de ieri, peste miliția nul sau securistul care s-a întrecut pe sine, răspândind în jurul său teamă și trădare. Iar dacă unora dintre aceste personaje odioase le-a cam trecut vremea, să nu credeți că stau în umbră, molfăindu-și în tihnă pensiile înzecit mai mari decât cele ale amărâților pe care i-au hăituit când erau în putere. Nu, ei continuă să fie prezenți în viața publică prin progenituri. Fii și nepoți, care nu le-au moștenit numai bunăstarea, dar și conștiința de "mandarini". Adevărate dinastii de beneficiari ai Puterii, cu rădăcini adânc înfipte în bezna trecutului comunist.

Actuala generație de "mandarini" are totuși o problemă: într-o democrație, chiar și "originală", așa cum este democrația dâmbovițeană, Puterea nu mai poate fi păstrată prin teroare. "Lupii tineri" au găsit însă repede un substitut la fel de eficace: *corupția*. Hoția instituționalizată, de care profită, fără frică de Dumnezeu și rușine de oameni, succesorii "legitimi" ai regimului comunist a devenit starea de normalitate în societatea românească. În situații asemănătoare, în democrațiile autentice, de îndată ce fenomenul corupției depășește o anumită limită, societatea civilă reacționează, uneori cu consecințe dramatice: demisii ale unor miniștri, condamnări la închisoare ale unor oameni de afaceri cu nume sonore, și, uneori, chiar căderea guvernului. La noi, însă, românul este orb, surd și mut, total lipsit de reacție la infamiile care se petrec în jurul său. Explicația acestui paradox ne-o furnizează, în mare, tot Jean-François Revel: "«Revoluțiile contra Revoluției» se desfășoară într-un spital de răniți grav. Este lupta unor invalizi care încearcă să-nvețe din nou să meargă, sau măcar să șchiopătеze... Tragica lor istorie ne învață cât de scump se plătește aneantizarea libertății, fie și numai pentru câteva decenii".

La alegerile din noiembrie 1946, în plină ocupație sovietică, cu un guvern care instaurase un regim de teroare, românii au votat în proporție de 90% împotriva comunismului. (Faptul este atestat de Vîșinski, care a fost nevoit să întocmească pe dos rezultatele de la urne, pentru a nu pune în dificultate guvernul Groza, al cărui naș fusese.) În mai 1990, la alegeri libere, urmașii celor din 1946, după ce îndurașeră o jumătate de veac de teroare, exercitată necruțător de regimul comunist, i-au votat cu o majoritate zdrobitoare pe comuniști, deși asupra lor nu s-a făcut nici o presiune! Deasupra localurilor de vot plana însă, nevăzută, umbra lui Vîșinski...

Teroarea generatoare de *teamă* și *trădare*, exercitată zi de zi de regimul comunist, a afectat, pentru cine știe cât timp, sufletele oamenilor. Românii au ieșit din comunism cu sufletele schilodite. O tragedie de care ne dăm seama urmărind apatia cu care semenii noștri privesc nu numai dezastrul țării, dar și propriul lor dezastru. Să fie oare "blestemul mioritic", resemnarea dincolo de orice limită? Pentru a ieși din actuala situație, care ar putea să însemne preludiul dispariției ca națiune, se cer, dincolo de doctrine și ideologii, ca un prim pas pentru a porni pe calea redresării, două condiții minimale: *cinste* și *curaj*. Mai suntem noi în stare să le îndeplinim? Dacă nu, atunci, asemenea lui Iuda, mai bine ne-ar fi fost nouă să nu ne fi născut!

Gabriel CONSTANTINESCU